

DE

št. 14

Direktor in glavni urednik: Marjan Horvat

Odgovorni urednik: Ciril Brajer

Telefoni - tajništvo: 313-942, 132-61-92

redakcija: 313-942, 131-61-63

naročnina in prodaja: 321-255, 133-52-55

Telefaks: 311-956

Naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, Ljubljana

časopis slovenskih delavcev

STAVKA

Republiški odbor Sindikata zdravstva in socialnega varstva Slovenije je zaradi kršitev kolektivnih pogodb ter zaradi nepodpisa aneksa št. 2 in sprememb in dopolnitev kolektivnih pogodb, o katerih že leto dni potekajo pogajanja, napovedal in tudi razglasil dvanajsturno splošno opozorilno stavko 27. marca. Članice in člani sindikata so se o stavki odločili na zborih in s podpisovanjem. Za stavko se je izrekla večina organiziranega članstva, pridružujejo pa se ji tudi drugi zaposleni. Naše zahteve so spoštovanje kolektivne pogodbe, kar je v demokratični družbi civilizacijska pravna norma, ter celovita in sistemska ureditev plač.

K stavki smo povabili tudi druge sindikate, organizirane v zdravstvu in socialnem varstvu, saj bi bili skupaj močnejši in verjetno še uspešnejši. Le skupna pot vodi k cilju.

Do dneva napovedane stavke bomo nadaljevali pogajanja.

Nevenka Lekše, generalna sekretarka

Ljubljana, 21. marca 1996 • letnik 55

Kapetan d.d. proti Kapetan d.o.o.

Groteskno »lastninjenje«

novomeškega podjetja

Pionir MKO d.d.

(Ravbarkomanda)

Dr. Konrad Kuštrin: Stavkali bomo do uresničitve naših zahtev!

stran 22

Ne izplačujejo celo invalidnin

stran 6

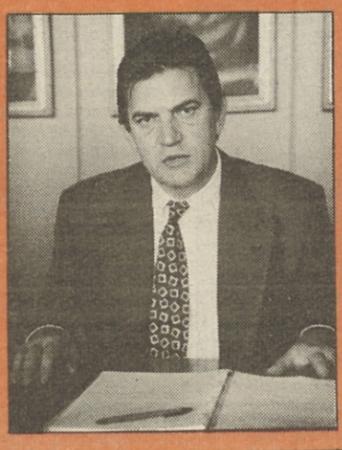
Pivovarna Laško Veseli delničarji

stran 20

Na sodišču v Mariboru je lani ostalo 5.835 nerešenih delovnih sporov

stran 4

DE, sreda 14.00

SKLAD BO TAMU SKUŠAL ZAGOTOVITI 1700 DELOVNIH MEST

Valter Nemeč, direktor Sklada za razvoj, je na današnji seji izvršnega odbora Skei razgrnil možnosti za sanacijo Tama. Politika ohranjanja delovnih mest je bila zgrešena, po novem bo Sklad delovna mesta zagotavljal. Gre za bistveno razliko, saj ohranjanje ni zagotavljalo delovnih mest, ampak le preveliko število zaposlenih, med njimi tudi 500 zaščiteneh delavcev in prav toliko invalidov. Nemeč vidi možnost zagotovitve le 1700 delovnih mest, kar pomeni 1300 presežnih delavcev. Sklad nima denarja za financiranje teh programov, zato računa na banke in tudi na nešpekulantski tuji kapital. Ta se je za lokacijo že zanimal.

Za normalizacijo poslovanja potrebuje Tam toliko nepovratnega denarja, kot ga je z zakonom odobril državni zbor. Nekaj manjših programov je lahko rešljivih, treba jih je le čimprej privatizirati. Nekaj zelo rizičnih večjih programov bo Sklad podprl le po temeljitem premisleku. Mercedes proizvaja 300.000 kamionov z izgubo, Tam torej 1000 kamionov ne more delati z dobičkom. Podobno je z avtobusi. Rešitev za ta dva programa je le v povezavi z velikani iz tujine, ki bodo verjetno zainteresirani zlasti za nekatere dele ali agregate. Za specialna vozila so obeti boljši, saj velikani zanje niso zainteresirani.

Bistvo sanacije pa so kadri. Tam ne bo uspel, če se bodo njegovi ljudje, zlasti razvojniki, raztepli; znajo namreč delati, imajo tudi primerne prostore in opremo. Sklad bo prav zaradi teh razlogov podprl nadaljevanje dela v livarni, kjer ne gre le za podjetniški interes, ampak tudi za nacionalnega.

Nemeč se strinja s Skei, da je treba zaradi proizvodnje motorjev obnoviti stike z nemiško firmo KHD, ki jo je prejšnja uprava odgnala. Strinja se tudi s predlogom kooperativnega sodelovanja s Skei, saj lahko prispeva k medsebojnemu zaupanju.

F. K.

V stvarih in dogodkih
spoznavaj svoj lastni obraz.

Heinz G. Konsalik

Mol(č)ji in delaj!

Piše: Ivo Kuljaj

ZSSS ugotovi, da je pravna varnost delavcev na psu. Organizira okroglo mizo, na katero na čelu z ministrico za pravosodje povabi vse, ki so za to krivi. Poslušamo številne govorce, ki do najmanjših podrobnosti razgrinjajo posledice divjega kleroliberalizma. Govorijo debele tri ure. In rezultat? Konkretne nič. Bila je vendar samo okrogla miza...

Ministrica kaže svojo zaskrbljenost. Očitno pričakuje težko mitraliranje. Namesto tega poči le nekaj strelcev. (Ne)namerno merjenih mimo. Čeprav še vsa zelena v politiki, brž ugotovi, da je bil njen tujerjni strah odveč. Posadi nekaj rožic, v resnici pokaže le svoj dekolte in očitno zadovoljna odide.

Kako tudi ne. Nihče ji ni pogledal v oči in ji jasno povedal, da je za tako stanje kriva država in ona osebno. In če je tako, sindikati pač ne bi smeli pristati na lamentiranje o tem, koliko so že postorili na ministrstvu ali v posameznih državnih institucijah, temveč predvsem zahtevati jasne odgovore, kaj so naredili. Ker pa podatki prepričljivo govore o tem, da niso naredili nič, sindikalistom kvečjemu lahko ostanejo le še zahteve po odstopih. Najprej seveda odstopu ministrice.

Namesto tega v šestem nadstropju Dalmatinove 4 (večidel še vedno eni in isti ljudje) pristajajo na recidiv starih dobrih samoupravnih časov. Po načelu, da sistem ni slab, samo dograditi ga je treba in odpraviti številne pomanjkljivosti. Popolnoma enako kot v časih Marjana Orožna, ko sta bila, denimo, okrogla miza ali posvet o razlogih za premalo učinkovito samoupravno delavsko kontrolo. In so potem do neskončnosti dograjevali sistem in odpravljali napake. Dokler sistem ni šel v franže.

Račun so seveda poravnali delavci. Zdaj plačujejo še obresti. Nova ustava ravno tako kot stara določa enakopravnost državljanov pred zakonom. V resnici je spet tako, da so tisti pri koritu bolj enakopravni. Primer: kriminalisti in novomeški Dolenjki odkrijejo milijonske kraje. Zoper direktorje spišejo ovadbe in jih pošljejo na tožilstvo. Na drugi strani ti direktorji vržejo na cesto poslovodkinjo, ki ne pristane na njihovo raboto. In rezultat? Medtem ko se ovadbe lepo hladijo na tožilstvo, ko so direktorji po zakonu »olastnili« podjetje, je delavka že tri leta brez vsakih dohodkov na cesti. Sindikalisti vmes na okroglih mizah poslušajo pravljice o pravnopornih krčih nove »demokracije«.

Medtem člani njihovih sindikatov na svoji koži občutijo vse blagodati novega »demokracičnega« sistema. Skladno z novo enakopravnostjo pred zakonom, ki je ena od osnovnih prvin nove »demokracije«, delavka toži Dolenjko, ker so jo njeni direktorji nezakonito vrgli na cesto. Kljub temu, da je spor na prvi stopnji že dvakrat dobila, je še vedno na cesti. Zataknilo se je na višjem delovnem in socialnem sodišču. Ko bo to, recimo po kakšnih štirih ali petih letih, razsodilo, se utegne zataknilo (novost!) še na vrhovnem sodišču. Ves ta čas mora delavka, ker pač ni bila v sindikatu, sama plačevati stroške odvetnika. Porabila je že vse prihranke in ostaja brez prebite pare. Druga stran se kajpak toži na račun podjetja. Res, lepa enakopravnost! Oblast je za deklarativnim leporečjem ustave o enakopravnosti državljanov pred zakonom v resnici skozi odvetniške tarife in sodne stroške uzakonila sistem neenakopravnosti. V poplavi ustavnih sporov ni bilo sindikata, ki bi o tem sprožil spor pred najvišjo sodno instanco v državi.

Sindikalisti razglabljajo o številnih primerih in podrobnostih te tragikomedije. Zraven pa ne spregledajo, da imajo opraviti zgolj s posledico divjega kleroliberalizma, katerega glavni moto je: Mol(č)ji in delaj! Če boš pisnil, si na cesti, kjer ti živ bog ne bo mogel pomagati, niti sindikat.

Preprosto ne morem verjeti, da gre za porodne krče nove »demokracije«. Nasprotno, vse več dokazov je, da gre za načrtno in sistematično subverzijo aktualne oblasti. Ta oblast torej ne deluje samo proti delavcem, temveč tudi proti sami državi, ki je zgolj priločno sredstvo za zagotovitev njenih dolgoročnih priteklnih oblastniških ciljev. To pa je točka, kjer se neha njena temeljna legitimnost in avtoriteta, kar bi resne sindikate nujno moralo voditi v primerno artikulacijo besa ponižanih, razžaljenih in pavperiziranih.

V resnici se zdi, da je vodilna garnitura ZSSS povsem zadovoljna z drobtinami in vlogom partnerja, ki ji ga pri tej raboti priznava oblast. Ne glede na njeno jasno spoznanje, da je lakmus za demokracijo prav zaščita najšibkejših. Ministrica, ki je s sindikalne okrogle mize odnesla celo kožo in celo nedotaknjeni dekolte, takšno trditve najbolj govorno potrjuje. To pa seveda ni več problem oblasti niti sindikatov, temveč predvsem problem brezpravnega sindikalnega članstva, ki vse to plačuje.

časopis
slovenskih
delavcev

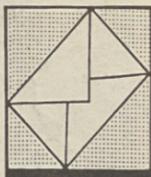
Stvar je jasna. To je moj časopis. Zato ga naročam na naslov:

Priimek in ime:.....

Naziv podjetja ali ustanove:.....

Naslov:.....

Podpis naročnika:

PREJELI
SMO

»Diktatura« nam je dala,
»demokracija« bo vzela!

Vsake toliko časa sedanjí oblastniki potegneta »iz naftalina« predlog grozečega zakona o davkih na premoženje. Sedaj so to izrabili pod krinko, da bodo s temi davki »razbremenili« živo delo. Ja, gospodje, zakaj niste poštini do svojih volivcev in nam ne poveste v obraz, da živo delo krjuje na vseh koncih in krajih! Vi pa bi radi imeli gospodsko državo, ki bi rada, da bi vsi državljani krknili, razen tistih, ki ste pri koritu. Ker pa je »živo delo« že obrano »do kosti«, bi radi obrali državljane še tistih dobrin, do katerih so prišli v prejšnjem »sicer zločinskem režimu«, ki pa je državljanom omogočil, da so plačali državi davke in še nekaj prihranili. Toda prikradani so bili za »demokracijo«. Sedanja »demokracija« pa tudi nekaj stane, in da ne bi krknili, je potrebno obrati do kosti vse, ki so s poštenim in trdim delom nekaj ustvarili, kajti lopovi so svoje varno spravili na tuje. Skratka tistim, ki imajo kaj pokazati. Pri tem pa oblast kaj malo briga, ki bodo ti državljani nastregali tolarčice za nenasmirno državo, ki ni le nenasmirna, ampak tudi razpisna in zapravljiva. Tako z davki ostromašeni bodo državljani lahek plen za tuje, željne slovenskih nepremičnin. To samo potrjuje dejstvo, da ta država skrbi le zase in ne za državljane. Mogoče pa strankam primanjkuje denarja za drage predvolilne kampanje, poslušamc za nezaluzne plače in, za navadnega državljanca, sanjske odpravnine.

Skratka, sedanja slovenska država ima enake apetite kot fusiščična Italija z davki na premoženje. Ker ni bilo dela, davkov niso imeli s čim plačati. Cene nepremičnin so padle, kmetije propadale, itd. Gospodje iz vlade, kaj ste pa naredili, da bi državo pocenili? Kaj ste naredili, da bi polovili lopove, ki so lepe kupčke skupnega premoženja odnesli v tujino? Nič! Kaj so naredili neskončno brezplodne parlamentarne preiskovalne komisije, ki goltajo denar davkoplačevalcev? Kaj ste naredili, da bi razne upravne postopke poenostavili. In kakere, povsem nepotrebne odpravili? Nič! Ta večglavi zmaj, ki mu pravimo birokracija, je neuničljiva. Če bo šlo tako naprej, bomo morali pisati prošnje še za povsem vsakdanje biološke potrebe. Samo ne vem, ali bomo dočakali milost

birokrata, da lahko to opravimo, ali bomo prej krknili.

Kaj lahko napravimo v tem trenutku? Nič! Toda konec leta so volitve. Takrat pa lahko tej črno-liberalni navezi pokažemo vrata. Morda se bodo v opoziciji, ali še tam ne, njihove glave ohladile. Kajti očitno je, da jim je oblast udarila v glavo. Torej, slovenski volivci, premisli, prej ko si boš na vrat nataknil zanko. Kajti zategnili jo bomo morda tisti, ki jim bo zaupa!

Ivo Leban,
Ozeljan

Pisno poslansko vprašanje o državni meji na obrežju Mure v Hotizi

Sprašujem vlado Republike Slovenije, zlasti pa g. Zorana Thalerja, ministra za zunanje zadeve, in g. Andreja Štera, ministra za notranje zadeve, ali je reka Mura meja med Slovenijo in Hrvaško ali ne, oziroma kaj pomeni dejstvo, da je potek meje po Muri na območju med Hotizo in Kapco vrisan v topografski karti beograjskega Geografskega inštituta leta 1948 na osnovi geografske karte iz leta 1930, ki jo je uporabljala nekdanja JLA na območju bivše SFRJ?

Sprašujem tudi, kdo je naložil slovenski policiji, da se je leta 1993 umaknila z obrežja Mure v notranjost države na mejo hrvaške katastrske občine Martin na Muri, ki sega na našo stran Mure in se na dveh mestih dotika krajev Hotiza in Kapca ter magistralne ceste med Lendavo in Mursko Soboto?

Še zlasti pa sprašujem predsednika vlade dr. Janeza Drnovška, zakaj ne odgovori županu in občinskemu svetu Lendavi, kako bo z režimom na meji med Slovenijo in Hrvaško v zaselku Hotiza in zakaj hrvaški policisti na nesporno suverenum slovenskem ozemlju kontrolirajo slovenske državljane? Ali to pomeni, da g. Drnovšek dejansko želi konfederacijo s Hrvaško, kar kažejo njegova odstopanja slovenskega suverena ozemlja Hrvaški tudi v Piranskem zalivu, v Sečovljah, v štirih zaselkih ob Dragonji, v Štrigovi, Razkrižju, Trdinovem vrhu ter drugje?

Rafael Kužnik

Plače in volilno leto

Zakonu o najnižji in najvišji plači Miloša Pavlice se izteka »rok trajanja«, tako kot vsakemu užitnemu izdelku, zato socialni partnerji iščejo nov način urejanja plač. Vsak drugačen način urejanja plač pa nujno pomeni, da bo nekdo prizadel, če bo kdo drugi pridobil. V demokraciji pa ustvarimo in delimo manj, kot smo v socializmu, s tem da so popravljena razmerja med najnižjo in najvišjo plačo. Zaenkrat nam tržno gospodarstvo prinaša samo peščico

novih kapitalistov in zelo dobro plačanih delovnih mest. Velika večina mora biti zadovoljna s službo, ki jo ima, in s plačo, kakršno jim »oni pri koritu« odmerijo. Ker deluje tudi trg delovne sile (na zaupanje čaka 125.000 brezposelnih), se slabo plačani morajo sprijazniti tudi z zamiki izplačil, ki so včasih tudi nekaj mesečnih. Dobro plačani strokovnjaki, ki rešujejo gospodarstvo predvsem z odpuščanjem »odvečne delovne sile« in tako skrbijo za splošno družbeno blaginjo v (kateri?) prihodnosti, menijo, da zaslužijo veliko več, kot dobijo, zato najbrž ne preseneča podatek urada za gospodarsko kriminaliteto, da so najpogostejša kazniva dejanja, na podlagi katerih podajajo kazenske ovadbe: zlorabe položaja, zlorabe pooblastil, sklenitve škodljivih pogodb, ponarejanje in uničevanje poslovnih listin, ter da so med najbolj značilnimi oblikami oškodovanj družbene lastnine ustanavljanje by pass podjetij, povzročitev stečaja, preveč ugodna posojila in preizke najemnine.

Čeprav imamo(jo) ob Združenju Managerjev Združenje delodajalcev in čeprav so člani obeh združenj direktorji, v pogajanjih o socialnem sporazumu sodelujejo »delodajalci«, ki za razliko od sindikatov menijo, da dogovora o mehanizmi za individualne pogodbe menedžerjev ne potrebujemo, z obrazložitvijo, da lastniki na nadzornih odborih odločajo, koliko je kakšen menedžer pomemben za podjetje, koliko in kako je naredil ali ni naredil za podjetje in kolikšno plačo si je temu ustrezno zaslužil. Nič ne pove, da po naključju v nadzornih odborih, honorarno, sedijo strokovnjaki, ki so po naključju direktorji v drugih podjetjih, v katerih prav tako imajo nadzorne odbore sestavljene iz istega kroga ljudi. Za začetimo je v nadzornem odboru tudi kak neodvisen strokovnjak, visokolski profesor, teoretik.

Ker je v parlamentu bolj malo delavsko usmerjenih poslancev, samo volilno leto lahko prepriča namen »delodajalcev«, da ukinejo zgornjo omejitev plač. Volilno leto lahko pomaga tudi pri uresničitvi sindikalne zahteve za dvig minimalne plače na 55.000 tolarjev bruto, čemur »delodajalci« nasprotujejo. Kaj pa bo z minimalno plačo in splošni nasploh v povolilnem obdobju? Se bo kaka stranka upala predlagati razmerje med najnižjo in najvišjo plačo 1:3, kot to ena že predlaga za pokojnine?

Jože Vuk,
Polanškova 2, Ljubljana

Proti novodobnim vandalom

Spoštovani g. urednik in vaši sodelavci! Pošiljam vam naš skromen, iskren protest zoper odstranjevanje spomenikov NOB v Ljubljani in drugod. Zavedamo se, da bi bilo tako početje le začetek širše grobe, nizkote in za

večino slovenskega naroda žaljive razdiralne »podjetnosti« nekaterih sil in posameznikov. To borci, bivši aktivisti in svojci razumemo kot grobo vnašanje sovraštva med Slovence in je skregano z vsako logiko sprave.

Vljudo vas prosimo, če ob priliki in v okviru vaših možnosti ta naš protestni zapis objavite v vašem časopisu.

S spoštovanjem in iskrenimi pozdravi!

Svetu mestne občine Ljubljana

Vaša namera in predlogi nekaterih svetnikov desničarskih strank za odstranitev spomenika Edvardu Kardelju in Borisu Kidriču v Ljubljani niso z ničemer utemeljeni, ampak izražajo politični, s čimer nekateri izražajo sovraštvo do vsega, kar je bilo ustvarjeno z narodnoosvobodilnim bojem. Zato je to tudi v nasprotju z zgodovinskimi dejstvi in pridobitimi slovenskega naroda v osvobodilnem boju, je skrajno nizkoten in edinstven primer v sodobni Evropi.

Naša brigada, v kateri se je štiri leta borilo prek 3.000 borilcev, je imela do znane osamosvojitve domovila v občini Ljubljana Center, kar smo do porabe tega akta oboji globoko spoštovali.

Ko smo 4. maja v bojih s sovražnikom osvobodili Koročevje, smo pred prihodom v Ljubljano zvedeli, da nastaja prva slovenska vlada, ki je 5. maja 1945 prisegla slovenskemu narodu v Ajdovščini, njen prvi predsednik pa je postal Boris Kidrič.

Znano je, da je vsa naša brigada sodelovala v hudih bojih za osvoboditev Ljubljane in imela na pragu svobode največ žrtve na Orlah. Domala vsa Ljubljana je nas borce Gubčeve in drugih partizanskih enot 9. maja 1945 priskočno pozdravila, ko smo korakali po Ljubljani, kot osvoboditelji. Tedaj so prebivalci Ljubljane in širše okolice skupaj z borci viharno pozdravili prihod prve slovenske vlade v Ljubljano, ki sta jo vodila predsednik Boris Kidrič in Edvard Kardelj.

Zato tudi mi odločno protestiramo zoper taka vandalska početja nekaterih političnih strank in posameznikov, ki hočejo nasilno prikradati že znana zgodovinska dejstva po svoje in ki zanikajo boj in žrtve za svobodo Slovenije. Prepričani smo, da so spomeniki našega naroda; zato nima prav nihče moralne in oblastniške pravice posegati za njihovo odstranjevanje in s tem ponižati tudi ugledne umetnike, ki so ustvarili spomenike.

Za skupnost borcev 4. SNOUB
Matija Gubec
Ivan Bajl

Delegacija ZBZB NOV RS na obisku pri Liberalni demokraciji Slovenije

Delegacija ZBZB NOV Republike Slovenije, ki jo je vodil Ivan Dolničar, v njej pa sta bila še Bojan Škrk in Tom Poljšak, je 11. marca obiskala Liberalno demokracijo Slovenije.

V razgovoru, v katerem so iz LDS sodelovali Igor Bavčar, Vika Potočnik in Dimitrij Rupel, so predstavniki ZBZB NOV izpostavili nekatera vprašanja, ki jih bo v kratkem obravnaval Zdravni zbor RS, pa tudi vprašanja, ki zadevajo zadnje iniciative nekaterih italijanskih krogov. LDS je sogovornike seznanila s svojimi stališči glede zakonskih besedil o vojnih veteranih, žrtvah vojnega nasilja in popravil krivic, ter ugotovila, da v njih ni razlik s stališči ZBZB NOV. Glede zadnjega postopanja nekaterih italijanskih krogov pa sta obe delegaciji ugotovili, da gre očitno za ne samo resne poskuse blatenja slovenskega odpora proti fašizmu, pač pa tudi za iskanje opravičil za nepravilno italijansko zaviranje slovenskega vstopanja v evropsko združevanje.

Služba za stike z javnostjo LDS

Izjava

Zogorčenjem in obzalovalanjem smo ugotovili, da se je v dvoranah, v kateri je 13. 3. 1996 potekala volilno programska konferenca Združenje liste socialnih demokratov Ljubljane, medtem sešla skupina politična desnica, znana pod imenom SDSS, in se šla javno tribunou o ljubljanskih spomenikih. Za njimi sicer ni ostalo nič, kar bi nas motilo pri našem delu, zato vsem, ki jih je njihovo razgrajanje razburilo, sporočamo, da bo tako tudi v bodoče.

In vendar smo ogorčeni, ker se še danes sredi Ljubljane oglašajo ljudje z enakimi argumenti, kot so jih bili prisiljeni z enakim ogorčenjem štiri leta poslušati ljubljanske in ljubljanske najprej iz ust italijanskih in nato še nemških okupatorjev, in iz ust tistih, ki so okupatorjem prisegli zvestobo.

Naše ogorčenje je toliko večje, ker so bili na tej javni tribuni dobesedno ponovljeni vsi tisti »argumenti«, ki so jih le nekaj dni prej Sloveniji naslovili stari in novi italijanski fašisti, ki po petinpetdesetih letih ponovno stegujejo krepkijo po naši zemlji, zahtevajo sojenje borcem za osvoboditve Primorske in razglašajo narodnoosvobodilno borbo za totalitarno revolucijo, da v razvrednotiti vse temelje, na katerih stoji samostojna in suverena Republika Slovenija. Naše obzalovalanje pač velja tistim, ki po vsem tem še vedno mislijo, da je popolna uglašenost med italijanskimi fašisti in ljubljanskimi SDSS-ovci zgolj slučajna.

Lev Kreft,
predsednik MK ZL Ljubljana

časopis
slovenskih
delavcev

Delavska enotnost je bila ustanovljena 20. novembra 1942 • DE-glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije • Izdaja ČZP Enotnosti, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 279 • Direktor in glavni urednik: Marjan Horvat, tel. 313-942, 132-61-92, faks 311-956 • Odgovorni urednik: Ciril Brajer, tel. 131-61-63, 313-942 • Novinarji: 13-16-163 • Časopis urejajo: Marija Frančeskin (Ziviljenška razpolja), Ivo Kuljaj (Ravbarškodana, Najpomembnejša stran), Damjan Kržižnik (Sindikalski zaupnik), Franček Kavčič (Sindikatski), Boris Rugelj (Na tržnem prepihu), Andrej Ulaga (Kažipot), Igor Žitnik (Kultura, šolstvo), Bora Zlobec (Iktorica), Brane Bombač (oblikovalec in računalniški programer), Saša Bernardi (fotograf) in Jožica Anžel (tajnica), tel. 313-942, 132-61-92 • Naročnina: 321-255 • Marketing: 321-255, 133-52-55 • Posamezna številka stane 230 SIT • Ziro račun: 50101-603-46834 • Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 6, Ljubljana • Časopisni svet: Jernej Jeršan, Edo Kavčič, Alojz Omejc, Dušan Semolič, Ciril Urek, Mira Videčnik.

SOCIALNO PARTNERSTVO

Modeli industrijskih odnosov

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

STRATEGIJE IN POLITIKE SINDIKATOV

Na usodo sindikatov zelo močno in v določenih kontekstih tudi odločilno vplivajo sindikalne strategije. Izbira sindikalne strategije ni nikoli rezultat arbitrarne odločitve vodstva sindikatov, saj je odvisna od mnogih dejavnikov ter percepcij in interpretacij teh dejavnikov pri članstvu in vodstvu sindikatov. Prav te percepcije in interpretacije, njihove medsebojne interakcije, iz katerih se na koncu tudi izpeljejo sindikalne strategije in politike, pa so odvisne predvsem od notranjih procesov moči v sindikalni organizaciji.

Sindikat je po svoji formalnoorganizacijski strukturi in tudi zaradi poudarjene odvisnosti od podpore skupin, ki jih predstavlja, ter prostovoljnega včlanjevanja dokaj podoben politični stranki. Kljub tej formalni podobnosti sta politična stranka in sindikat bistveno različni organizaciji, saj ju opredeljujejo kakovostno različni cilji ali vsaj kakovostno različni poudarki znotraj podobnih, skupnih ciljev njihovega delovanja. Za razliko od političnih strank so sindikati organizacije, ki so primarno usmerjene na ekonomske cilje ali le-te vsaj močno poudarjajo. V tem pomenu lahko rečemo, da so sindikati (predvsem) organizacije ekonomskih interesov. Zaradi te razlike je upravičena poenostavitve (v analitične namene), ki ključne značilnosti sindikalne moči izpeljuje na podlagi primerjav z drugimi organizacijami ekonomskih interesov v moderni industrijski družbi.

Interesi

Primarna organizacija ekonomskega interesa v moderni industrijski družbi, s katero je sindikat zgodovinsko in logično najbolj povezan, je podjetje. Podjetje je organizacija, določena s profitabilnimi cilji. Obrazec delovanja, ki ga ti cilji usmerjajo, je ciljno-racionalni, instrumentalno-monoški: podjetje se vključuje v menjalna razmerja s perspektive pričakovanih stroškov in dobičkov. Lahko rečemo, da je podjetje organizacija čistega ekonomskega interesa. Sindikat je organizacija interesov, ki so le v eni od svojih razsežnosti čisto ekonomski. Brez upoštevanja teh interesov sindikat sicer ni mogoč, izključno omejevanje na te interese pa ga tudi onemogoča.

Ko sindikati skušajo doseči "ustrezno ceno" oziroma ustrezno denarno nadomestilo za delovne vložke zaposlenih, ki jih zastopajo, so v polju ciljno-racionalnega, instrumentalno-monoškega diskurza. Ker izražajo kvantitativne zahteve (plače in delovni čas), ki se nanašajo na pogoje tržne menjave med delavci in delodajalci, govorijo v jeziku, ki ga delodajalci razumejo. Tovrstne zahteve so kalkulabilne in omogočajo številne gradacije, na podlagi katerih je mogoče doseči kompromis ter, kar je najpomembnejše, avtoritete menedžmenta ne ogrožajo, ob določenih koncesijah pa tudi utrjujejo avtoriteto sindikalnih predstavnikov.

Težave z interesi delojemalcev, ki se lahko izražajo v kvantitativnih zahtevah, so številne. Ključni problem izhaja iz narave delovne sile oziroma njene kvazi blagovne značaja. Ker je ponudnik delovne sile fizično neločljiv od predmeta svoje prodaje, je sam izpostavljen kvantifikacijam, ki preprosto ne morejo "predelati" in nadomestiti kakovostnih zahtev. Ko se ponudnik delovne sile prelevi (v vlogo) delavca, je zainteresiran tudi za delovne razmere in kakovost delovnega življenja, ki neposredno in posredno vplivajo na druge razsežnosti njegovega življenja. S temi interesi presega polje instrumentalne racionalnosti. Lahko rečemo, da je za delojemalce značilen nekakšen "presežek" interesov, ki ga ni mogoče denarno kvantificirati: ob varni zaposlitvi in dobrih delovnih razmerah so še posebej interes za zdravje, prosti čas ali zadovoljstvo z delom tisti interesi, ki preprosto presega logiko denarne kalkulacije. Denar ni samoumevni skupni imenovalac tega širokega spektra interesov. Artikulacija in uveljavljanje takih interesov sta zunaj logike čistih ekonomskih kalkulacij; sta interakcija, ki omogoča oblikovanje kakovostnih zahtev; utemeljena sta na dialoškem obrazcu delovanja.

Težava čisto ekonomskih (ekonomističnih) sindikalnih interesov je tudi kontekstualne narave. Uspešno uveljavljanje interesov, ki se izražajo v obliki kvantitativnih zahtev, je verjetno v razmerah gospodarske konjunktore, ko račun kapitala lahko prenese rast plač. Ob recesiji je taka rast zunaj racionalne podjetniške kalkulacije, saj ogroža temeljne cilje podjetja, namreč profitabilnost, ki je prednostna naloga vsake organizacije čistega ekonomskega interesa. V takšnih razmerah so koncesije kvantitativnim sindikalnim zahtevam malo verjetne, kar seveda sindikatom, ki tudi v spremenjenih okoliščinah izpostavljajo tovrstne zahteve, manjša avtoriteto in verodostojnost. Zato sindikati v obdobjih recesij, ne da bi se odpovedali kvantitativnim zahtevam, tudi bolj poudarjajo kakovostne zahteve ter iščejo tudi druga "nadomestila" za čisto ekonomistično integracijo članstva.

Procesi moči

Elementarna predpostavka obstoja vsake organizacije so socialne norme, saj prav norme v obliki implicitnih ali eksplicitnih pravil določajo delovanje članov organizacije v skladu z njenimi cilji. Regulativnost socialnih norm se zagotavlja z negativnimi (kazni) in pozitivnimi (nagrade) sankcijami. **Prevladujoči tip sankcij v organizaciji je v korelaciji s stopnjo monopoliziranja resursov s strani ožjih skupin ali koalicij teh (ožjih) skupin v organizaciji.** Na splošno lahko rečemo, da negativno sankcijo lahko uporabi le subjekt, ki monopolizira določene resurse, uporabi pa jo seveda lahko le proti tistim subjektom, ki so od teh resursov odvisni: možnost apliciranja negativnih sankcij izhaja iz odnosa odvisnosti. Monopolizacija resursov zagotavlja monopolistu učinkovito aplikacijo negativnega sankcijskega potenciala na "odvisnike" ter zato tudi zmožnost vpliva na odločitve in obnašanja "odvisnikov". Ker je monopolizacija resursov s strani neke ožje skupine v organizaciji pokazatelj in dejavnik neenake distribucije moči v organizaciji, povezana pa je z upora-

bo negativnih sankcij, lahko rečemo, da (tudi) večjim razlikam v distribuciji moči ustreza večja verjetnost uporabe negativnih sankcij. V znotrajorganizacijskih in medorganizacijskih razmerjih, ki jih označuje prevladujoča uporaba negativnih sankcij, negativne sankcije niso le izraz monopolizacije resursov v rokah ene strani (skupine ali organizacije), temveč so tudi način reprodukcije tega razmerja oziroma strukture moči. Čim pomembnejši je resurs za "odvisnika", toliko višja je tudi intenziteta (mogoče) negativne sankcije.

Ugotovitev o pozitivni korelaciji (stopnje) monopoliziranja resursov in (stopnje) uporabe negativnih sankcij sugerira tezo, po kateri bolj izenačenim strukturam moči bolj ustreza pozitivno sankcioniranje socialnih norm. V terminih koncepta monopoliziranja resursov imajo lahko bolj izenačene strukture moči **dve temeljni različici.** V prvi močnejša stran sicer skuša monopolizirati viro, zaradi podedovanih razmerij in kontekstualnih dejavnikov pa stopnja te monopolizacije ne zadostuje. V drugi različici močnejša stran dosega visoko stopnjo monopolizacije resursov, deprivirana stran pa se na to monopolizacijo odziva z defenzivno "protimonopolizacijo" resursov, ki so pomembni za močnejšo stran. V obeh primerih je uporaba negativnih sankcij neracionalna izbira, saj ne more zagotoviti regulativnosti socialnih norm. V prvem primeru je namreč negativni sankcijski potencial močnejše strani preprosto prenizek. V drugem primeru je sicer

V primerjavi s to sankcijo so sankcije, ki jih lahko uporabi posamezni delavec proti delodajalcu, na primer zamujanja, izostanki ali pa drobne prevare, ki so osredotočene na omejevanje delovnega vložka, nepomembne; življenjskega interesa delodajalca te sankcije ne morejo prizadeti.

V primerjavi s vodstvom podjetja vodstvo sindikatov sploh ne razpolaga z negativnimi sankcijami, s katerimi bi zagotavljalo podjetniško disciplino svojega članstva. Nobena skupina znotraj sindikatov dejansko ne razpolaga z odločilnimi resursi, na katerih bi temeljilo negativno sankcioniranje "ostanka" organizacije. Rečemo celo lahko, da je v terminih negativnih sankcij znotraj sindikatov na boljšem članstvo, saj na primer z izstopi iz organizacije lahko močno prizadene vodstvo.

Podjetje in sindikat torej označujeta dva tipa (ali vsaj značilni poudarki na dveh različnih tipih) moči. Podjetje je utemeljeno na moči, ki se v osnovi reproducira s pomočjo negativnih sankcij. Utemeljitev sindikata na taki moči ni mogoča. Sindikat je namreč organizacija, v kateri odsotnost monopoliziranja virov s strani ožjih skupin onemogoča negativno indukcijo moči. Zato so v sindikatih le pozitivne sankcije elementarna predpostavka delovanja organizacije. Pozitivne sankcije so spodbude, nagrade, koristi, ki jih člani organizacije imajo in jih lahko pričakujejo (do spoštovanja norm) svoje organizacije. Spodbude, nagrade, koristi "zadevajo" ob protislovno naravo interesov sindikaliziranih delavcev: so lahko zelo ekonomistične, lahko pa imajo poudarjeno kakovostno, tudi široko socialno, politično in etično razsežnost. Pozitivno sankcioniranje je proces iskanja, permanentnega redefiniranja spodbud; je (le) ena od razsežnosti širšega procesa pozitivne indukcije moči, ki je lahko utemeljen le na dialoškem obrazcu socialnega delovanja. Da bi definiralo optimalne spodbude, ki lahko večje članstvo z organizacijo, mora vodstvo organizacije kazati interes za interese članstva. Da bi se sploh ohranil kot organizacija, mora sindikat zagotavljati mehanizme za ugotavljanje, usklajevanje ter uveljavljanje teh interesov. V tem pomenu je sindikat organizacija, ki je nadpovprečno odvisna od notranje demokratizacije.

Kaznovalna moč sindikata je množičnost

Znotrajorganizacijska sindikalna moč, je v zunajorganizacijskem razmerju (do delodajalcev) izrazito

zadosten, sooča pa se z nevarnostjo sprožanja obrambnih negativnih sankcij deprivirane strani. Zato so organizacijska in medorganizacijska razmerja, ki jih označujejo bolj poliarhične strukture moči, tudi bolj nagnjena k pozitivnemu sankcioniranju svojih socialnih norm. Poliarhične organizacije (in koalicije po moči izenačenih organizacij) so preprosto "obsojene" na pozitivno sankcioniranje delovanja svojih članov. Če za negativno sankcioniranje depriviranih članov lahko rečemo, da je v funkciji ohranjanja monopolov (neenake distribucije moči) ter doseganja koristi za monopolista, potem je pozitivno sankcioniranje članov v funkciji reprodukcije poliarhične strukture moči ter doseganja neke skupne koristi.

V sindikatih lahko kaznuje le članstvo

V podjetju vodstvo nadzoruje resurse, ki so vitalnega pomena za zaposlene: če ne prihajajo v stik s produkcijskimi sredstvi, ostanejo delavci brez dohodka. Produkcijska sredstva, ki jih nadzoruje vodstvo, so resurs, ki je življenjsko pomemben za delavce. In ker ta resurs nadzoruje vodstvo, so delavci življenjsko odvisni tudi od vodstva. Intenziteta sankcij, ki so izpeljane iz tega razmerja, je izjemna. V ozadju vseh mogočih (negativnih in pozitivnih) sankcij je "dokončna" negativna sankcija odpusta, izključitve iz organizacije, ki delavcu prepreči dostop do sredstev za življenje.

negativno inducirana moč. Notranja pozitivna indukcija moči je namreč oblika tendenčne monopolizacije delovne sile, vira, ki je nedvoumno bistven za delodajalce. S pomočjo združevanja v sindikat kot organizacijo, ki primarno nadzoruje pogoje prodaje in porabe delovne sile, nabirajo delojemalci negativni sankcijski potencial, ki ga lahko s pomočjo svoje organizacije tudi "prevedejo" v negativno sankcijo. Taka sankcija, ki lahko prizadene življenjske interese delodajalcev,

Dr. MIROSLAV STANOJEVIĆ je napisal študijo, ki jo bodo gotovo z zanimanjem prebrali tako delodajalci, stebri državne oblasti, kot tudi delojemalci.

IVAN SVETLIK jo je pospremil takole: »Besedilo prinaša sistematični pregled problematike

industrijskih odnosov in je v tem pogledu prav gotovo prvo delo te vrste pri nas. Glede na novi kontekst družbene in ekonomske ureditve ima splošno informativno vrednost, neposredno vpletenim stranem pa daje tudi povsem uporabna izhodišča za regulacijo industrijskih odnosov v slovenskem prostoru...

Izvirna je avtorjeva interpretacija samoupravljanja kot najvišje stopnje industrijskih odnosov. Pri tem se oddalji od avtorjev, ki so samoupravljanje interpretirali bodisi kot politično in ideološko prevaro bodisi kot obliko, ki se ne more razviti zaradi ureditve, ki je temeljila na institucijah real-socializma.

To je po molku o samoupravljanju, ki je sledil spremembi sistema, prva razprava, ki ta pojem zelo realno umesti in ga na neki način postavi v okvir zgodovinske neponovljivosti...

Študiji lahko brez oklevanja pripišemo ne le splošno izobraževalno, ampak tudi regulativno oziroma razvojno vrednost.

POLEG ŠTUDENTOV BI JO MORALI BRATI PREDSTAVNIKI SINDIKATOV, DELAVSKI ZAUPNIKI, MENEDŽERJI IN VSI, KI SE S TEMI VPRAŠANJI UKVARJAJO NA NACIONALNI RAVNI!*

Knjigi, ki bo izšla pri naši založbi, bo v popotnico tudi Delavska enotnost v nadaljevanjih objavila nekaj zanimivih odlomkov.

je stavka. Njen izvajalski vrh so delavci. To je najvidnejša in najbolj razpoznavna metoda sindikalnega delovanja: monopolizacija delovne sile - vira, od katerega je odvisen delodajalec, ter mobiliziranje negativnega sankcijskega potenciala, ki se lahko aplicira v obliki stavke. Manj vidna predpostavka te metode je znotrajorganizacijska pozitivna indukcija moči: delavci, ki so pripravljani na izvajanje zunanje negativne sankcije, so delavci, ki so predhodno znotrajorganizacijsko pozitivno sankcionirani. Z jasno določenimi skupnimi interesi in koristmi, ki so tem interesom primerni, se vključujejo v izvajanje zunanje negativne sankcije (negativna indukcija), če konsenzualno (demokracija) sklenejo, da bo kolektivno negativno sankcioniranje delodajalcev promoviralo njihove skupne interese in koristi.

Po logiki monopolizacije bi lahko sklepali, da je učinkovitost stavke premo sorazmerna stopnji sindikalne monopolizacije delovnih resursov: čim večje je število sindikaliziranih delavcev, tem večji del delovnih resursov nadzoruje sindikat, s tem pa je tudi njegov sankcijski potencial večji! Te povezave sugerirajo, da je uspešnost sindikatov premo sorazmerna rasti sindikalnega članstva; da je število članov oziroma stopnja sindikaliziranosti najzanesljivejši pokazatelj učinkovitosti in moči sindikatov.

Moč in uspešnost sindikatov, ki se v končni instanci manifestirata in preverjata z učinkovitostjo stavke, pa je le v določeni meri v pozitivni korelaciji z rastjo števila članov. Večanje članstva namreč povzroča tudi večjo heterogenost interesnih pozicij znotraj sindikata, kar otežuje interesno homogenizacijo in vpliva na zniževanje pripravljenosti članstva za kolektivno delovanje. Kompleksnejša interesna struktura obenem inducira birokratizacijo organizacije, saj je dodatna notranja koordinacija pogoj za interesno homogenizacijo in kolektivno delovanje. Birokratizacija pa sproža nove interesne cepitve med vodstvom in članstvom, kar s svoje strani omejuje možnost učinkovitega kolektivnega delovanja (oziroma sankcioniranje delodajalcev).

Zaradi teh omejitev, ki so povezane z rastjo članstva, se sindikati stalno soočajo s problemom (ugotavljanja) neke optimalne velikosti organizacije oziroma točke, do katere maksimalizacija velikosti ne zmanjšuje pripravljenosti članstva za kolektivno delovanje. Če abstrahiramo kontekstualne dejavnike (struktura gospodarstva, velikost podjetij, konjunktura in recesije in podobno), potem je optimalna velikost sindikata rezultat kočljivega ravnovesja med demokratizacijo in birokratizacijo organizacije.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Novo Novo Novo Novo Novo Novo Novo Novo Novo

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, bo v aprilu izšla knjiga Miroslava Stanojevića: **SOCIALNO PARTNERSTVO**, s podnaslovom: **Modeli industrijskih odnosov**. Prednaročniška cena knjige je 5.300 SIT in 5-% prometni davek. Po izidu bo njena prodajna cena 7.000 SIT in 5-% prometni davek.

Naročilnica - Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4 nepreklicno naročamo izvodov knjige Miroslava Stanojevića: **SOCIALNO PARTNERSTVO**
Naročeno pošljite na naslov:

Ime in priimek:
(Račun bomo plačali v zakonitem roku, po prednaročniški ceni)
Žig Podpis

Naročeno dne

Prednaročila sprejemamo tudi po telefonu (061) 321 255 in 133 52 55 ali po faksu 311 956.

SOGLASJE LE O NADALJEVANJU POGAJANJ

Ekonomsko-socialni svet je na zasedanju prejšnji teden pooblastil razširjeno pogajalsko ekipo za nadaljevanje pogajanj o socialnem sporazumu za letošnje leto. Njeni člani: Dušan Semolič, France Tomšič, Dušan Rebolj, Boris Mazalin, Miran Goslar, Valter Drozg, Anton Rop in Igor Klinar, so se 19. marca sestali kar dvakrat. Kot nam je povedal Dušan Semolič, so bili enotni le glede nadaljevanja pogajanj, na vse drugo pa so imeli dokaj različne poglede. Pogajanja bodo nadaljevali v torek, takrat bo verjetno že jasno, ali bo socialni sporazum za letošnje leto mogoče podpisati še pravočasno.

Najnižje plače. Medtem ko ZSSS, podobno pa tudi drugi sindikati, zahteva najmanj 55.000 tolarjev bruto plače, bi delodajalci zaenkrat pristali le na 49.500 tolarjev. Pravijo, da na več ne smejo, saj bi sicer zelo prizadeli tekstil-

no in usnjarsko industrijo. Če bi pristali na 55.000, bi tekstilna podjetja po njihovih navedbah za plače potrebovala 26 odstotkov več denarja, usnjarska pa celo 32.

Regres. ZSSS je najprej predlagala 107.000 tolarjev in vsem enako. Delodajalci po novem za-

govarjajo 85 odstotkov povprečne plače v gospodarstvu, s tem da se o delitvi odločajo v podjetjih. Lahko vsem enako, lahko pa tudi bistveno drugače.

Nadzor nad plačno maso. Sindikati zahtevajo, naj veljajo le kolektivne pogodbe de-

Kamen spotike

Med pogajanja pa je Semolič načel tudi vprašanje zakona o skupnem upravljanju sindikalnega premoženja, ki ga je vlada že spravila v državnozbornsko proceduro. Menil je, da ta zakon med partnerji ne ustvarja zaupanja, potrebnega za podpis socialnega sporazuma, saj ni v duhu pravega socialnega partnerstva. Vladni koaliciji je očital, da je ta zakon uvrstila na dnevni red državnega zbora, medtem ko čaka na vrsto skoraj 100 za gospodarstvo in državo pomembnejših zakonov. Predlog omenjenega zakona, ki ga je pripravila poslanska skupina SDSS, je za nameček še zelo vprašljiv, saj je podoben rešitvam, ki jih je v Evropi uporabila le Romunija. Semolič je zato vladinim pogajalcem predlagal, naj se vlada obveže, da bo pri delitvi sindikalnega premoženja upoštevala dogovore med reprezentativni sindikati na republiški ravni, ki jih bodo skušali skleniti še v tem tednu.

vnosti, delodajalci pa vztrajajo pri ohranitvi razmerij med najnižji in najvišji plačami, kot jih določa splošna kolektivna pogodba. Delodajalci bi bili pripravljene sprejeti sindikalno stališče, vendar le ob predpisu in obrazcih, ki bi iz gubarjem preprečevali povečanje plač. Sindikati se njihovega predloga bojijo, saj bi lahko skozi stranska vrata uvedel neprijetno administriranje. Po njihovem mnenju naj bi bilo tudi iz gubarjem dovoljeno usklajevanje plač z rastjo življenjskih stroškov. Delodajalci bi želeli doseči največ dvoodstotno zaostajanje rasti plač za rastjo bruto domačega proizvoda.

Direktorske plače. Sindikati še naprej enotno zahtevajo ločeno vodenje in izkazovanje plač po individualnih pogodbah, delodajalci temu še vedno nasprotujejo. Na teh pogajanjih so bili sindikalisti dokaj enotni, pravi Semolič. Enotno so nasprotovali predlogom delodajalcev, ki so se pravzaprav izkazali za njihovega glavnega in skoraj edinega nasprotnika. Predstavniki vlade so se zavzemali le za ohranitev razmerij med najnižji in najvišji plačami, kot so zapisana v veljavnih kolektivnih pogodbah.

Dušan Semolič pravi, da sta obe strani še zelo vsaksebi. Ker se pogajajo, so sindikati pripravljene popustiti še pri čem. Zavedajo se, da popuščanje pri eni točki, daje možnosti pri drugi, gre za nekakšno vezano trgovino. Prav zato bodo sindikalni pogajalci skušali biti čim bolj prožni.

Seja ekonomsko-socialnega sveta

PARTNERJI PRESTAVILI SVOJE ZAHTEVE

Seja ekonomsko-socialnega sveta, ki je bila pred tednom dni namenjena socialnemu sporazumu, je znova opozorila na velik prepad med delodajalci in tistimi, ki zastopajo interese delavcev. Prvi vidijo, kot pravijo, predvsem »interese gospodarstva«, drugi pa socialno bedo, krut boj za preživetje in množico brezposlenih. Prvi bi najraje imeli zaposlene, ki ne potrebujejo plač, drugi pa bi radi poleg dela tudi kruh in človeka vredno življenje.

Predstavniki najmočnejših slovenskih sindikatov so bili vsi po vrsti zelo nezadovoljni s predlogom socialnega sporazuma in pripombami Združenja delodajalcev. Poudarili so, da »tega papirja ne nameravajo podpisati«, če pogajalska skupina ne bo upoštevala njihovih pripomb.

Problem številka ena so seveda plače, tiste najnižje, ki človeku ne omogočajo dostojno življenje, obenem pa mu tudi ne puste umreti. Delodajalci zagovarjajo stališče, naj bi do nadaljnjega oziroma do sprejetja posebnega zakona znašale minimalne plače 47.147 tolarjev bruto, povečane za 80-odstotno rast drobnoprodajnih cen v prvih treh mesecih.

Seveda se predstavniki sindikatov ne strinjajo s tem predlogom. Po prepričanju Zveze svobodnih sindikatov Slovenije bi morala biti najnižja plača 55.000 tolarjev. KNSS-Neodvisnost pa zagovarja minimalno plačo v odstotkih – 50 odstotkov bruto povprečne plače. Ob tem kresanju mnenj so nekateri delodajalci namignili, da so že sedanje najnižje plače prevelike, češ da bo potrebno sedanje cene na svetovnih trgih prav kmalu znižati za 10 do 15 odstotkov.

Glede regresa za letni dopust so predstavniki delodajalcev predlagali, naj bi znašal v bruto znesku 70 odstotkov zadnjega znanege statističnega podatka o povprečni bruto mesečni plači v gospodarstvu Republike Slovenije. Dušan Semolič je ob tem poudaril, da predlog delodajalcev ni v redu, saj bi prizadel 270.000 delavcev, ki imajo že tako najnižje plače. Menil je, naj bi bil letni regres enak povprečni plači v gospodarstvu.

Ker se pogajalci na seji ekonomsko-socialnega sveta niso sporazumeli niti o najbolj ključnih točkah predlaganega socialnega sporazuma, so sprejeli predlog ministra za delo o okrepitevi pogajalske skupine in novem sestanku.

A. U.

Sindikalna kronika

Preganjanje stavkajočih

Direktor ljubljanskega podjetja MC, informacijski inženiring Vekoslav Šket je člana Svobodnega sindikata Marka Rodeta začasno odstranil z dela, češ da je med stavko huje kršil delovne dolžnosti. Rode naj bi namreč dopustil izklop računalnika, kar naj bi po direktorjevem mnenju povzročilo motnje v delovnem procesu in onemogočilo delo drugih delavcev. Po direktorjevem mnenju bi delavčeva prisotnost na delu ogrozila nemoten potek delovnega procesa. S tem disciplinskim ukrepom je direktor objektivno negiral pravico sindikata in delavcev do stavke, čeprav so jo napovedali po vseh pravilih. Rode se je na odločbo že pritožil. Če v podjetju ne bo mogel uveljaviti svoje pravice, ga bo ZSSS zastopala tudi na sodišču, nam je povedal sekretar območne organizacije ZSSS za ljubljansko območje Miro Podbevšek. O pritožbi bo odločal nadzorni svet, v katerem Rode zastopa delavce. Njegovo članstvo v tem organu je za vodstvo podjetja očitno sporno, saj so ga skušali razrešiti s potvorbo zapisnika zbora delavcev.

V zvezi s stavko v tem računalniškem podjetju je zanimivo tudi pismo, ki ga je sindikalni zaupnik Svobodnega sindikata podjetja Tomo Heybal poslal regijskemu odboru KNSS-Neodvisnosti. Konkurenčni sindikat opozarja, da njihov sindikalni zaupnik ni podprl opozorilne stavke, ki je bila 12. marca, čeprav so bile kršene osnovne pravice zaposlenih po kolektivni pogodbi in so se plače zniževale, izjema so bili le direktorjevi izbranci. Heydal jih še opozarja, da ima podjetje namesto statuta le neustrezne akt o lastniškem preoblikovanju. Zaradi vsega tega so nekateri člani KNSS izgubili zaupanje v svoja sindikalna zaupnika. Stavka, ki jo je organiziral Svobodni sindikat, pa se vseeno niso upali pridružiti.

Za koga dela Tomšič

Poročali smo o sporu med obalno sindikalno organizacijo in njihovim sindikatom kovinarjev (OSKEI). Čeprav je OSKEI razglasil začasno prekinitev stikov s svojo centralo, Obalna sindikalna organizacija, po besedah njenega predsednika Borisa Mazalina, še naprej išče kompromisno rešitve. Medtem ko so se obalni sindikalisti neuspešno pogovarjali o zgladitvi spora, je France Tomšič skušal kovinarje pridobiti za prebeg v njegovo sindikalno centralo. Najprej je organizacijo ustanovil v Cimosu iz Senožec, kasneje pa jo je razširil na celotno podjetje, ki je prav v tem času zašlo v likvidnostne težave. Zaradi zamude plač so najprej stavkali proizvodni delavci tega podjetja, kasneje pa so se jim pridružili še drugi. Po izplačilu zamujenih plač so se delavci vrnili na delo. Prodor v to podjetje je France Tomšič izkoristil za opozorilo lastnikom iz Francije, ki menda hočejo postati Cimosovi edini lastnik. Stavka naj bi bila v njihovem interesu, saj bi lahko povzročila stečaj, z njim pa bi Francozi dobili možnost, da Cimos kupijo zelo poceni.

Početje KNSS-Neodvisnost je nedvomno povezano s predvolilnimi napori in širjenjem teritorialne mreže stranke SDSS, ki jo je ustanovil sedanji predsednik KNSS. Vse kaže, da bo skušala prodati med delavce tudi tam, kjer je dozdaj niso sprejemali. Mogoče ji bo Tomšič dal tisto, česar stranka njemu ne more. Volivce namreč. Upamo, da ga bodo delavci spregledali, saj jim v njihovem pravičnem boju za plače ne more veliko pomagati.

F. K.

Izstopi iz Kvikovega sindikata

V mariborskem Kvikju je bila prejšnji teden seja izvršnega odbora sindikata delavcev v trgovini v tem podjetju. Na njej so sodelovali tudi direktor Štefan Jambrošič, predsednik skupščine Marjan Ropič, predsednica upravne odbora podjetja Dragica Škulj, sekretar republiškega odbora Sindikata delavcev v trgovini Slovenije Sandi Bartol in sekretar območnega odbora tega sindikata v Podravju Jože Murko.

Na dnevnem redu je bilo reševanje gospodarskih in drugih problemov, ki pestijo tudi druga trgovska podjetja v Mariboru. Zaradi izvajanja sanacijskega programa imajo delavci v Kvikju za 5 odstotkov manjše plače, kot določa kolektivna pogodba. Z zmanjšanjem plač od novembra do konca aprila je soglašal tudi sindikat podjetja.

Prejšnji teden so se sindikalisti z vodstvom dogovorili, da bodo konec aprila ponovno preverili, ali je 5-odstotno zmanjšanje plač še vedno potrebno. Če ni, naj bi prešli na izplačevanje plač po kolektivni pogodbi.

Govorili so tudi o vzrokih za izstop 58 članov iz sindikata. Največ članov, ki so izstopili, je iz skupnih služb. Med njimi je kar nekaj delavcev, ki so bili včasih zelo aktivni in uspešni sindikalisti, pa tudi takih, ki jim je sindikat že velikokrat pomagal, ko so se znašli v stiski. Člani izvršnega odbora, ki ga vodi Kurt Verdnik, so samokritično ugotovili, da so morda delavce premalo informirali o razmerah v podjetju in aktivnostih sindikata. "Če bi imeli člani, ki so izstopili, celovite informacije, se morda za tak korak ne bi odločili," je prepričan Verdnik. "Sicer pa bomo pripravili o našem delu in razmerah v podjetju celovito informacijo in z njo seznanili vse člane in delavce. Upam, da bodo vsi, ki so izstopili, na podlagi celovitih informacij še enkrat pretehtali svojo odločitev in se nam ponovno pridružili."

T. K.

NA DELOVNEM SODIŠČU V MARIBORU JE LANI OSTALO 5835 NEREŠENIH DELOVNIH SPOROV

To je na tiskovni konferenci v začetku tega tedna povedal vršilec dolžnosti predsednika mariborskega delovnega sodišča Stanko Omerzu. Na tem sodišču že od 1991 leta izjemno raste število delovnih sporov. Samo lani je bilo sproženih 3445 novih ali 1234 več kot leto poprej. Najbolj se število delovnih sporov povečuje na odelku v Murski Soboti, kjer so lani zabeležili kar 1730 novih sporov, leto prej pa 722.

Od 1711 delovnih sporov, ki jih je lani rešilo Delovno sodišče v Mariboru (108 spisov več kot 1994 leta), so jih 1110 rešili na sedežu sodišča, 580 na odelku v Murski Soboti in 21 na odelku v Slovenj Gradcu, ki deluje šele od konca lanskega leta. Prej namreč vodstvu sodišča za odelke v Slovenj Gradcu ni uspelo najti sodnika. Še vedno pa ne deluje oddelek mariborskega delovnega sodišča na Ptujju, ker pristojni kljub velikemu prizadevanju že skoraj dve leti zamašča sodnika. Delovno sodišče v Mariboru ima na vseh odelkih skupaj sistemiziranih 13 sodniških mest, vendar so tri nezasedena. Sedaj delata na odelku v Murski Soboti dva sodnika, v Slovenj Gradcu eden, na sedežu sodišča v Mariboru pa sedem, vendar ne vsi s polnim delovnim časom. Poleg sodnikov ima sodišče še 307 sodnikov porotnikov.

Zaradi velikega porasta sporov so najbolj zaskrbljujoče razmere v Murski Soboti. Na tem odelku je bilo konec lanskega leta 1828 neresenih spisov, leto poprej pa 678. Na mariborskem delovnem sodišču imajo še 324 neresenih spisov iz 1991 leta, 459 iz leta 1992 in 700 iz leta 1993. Pri reševanju sporov sodišče upošteva prioriteto, tako da hitreje rešuje tiste spore, ki so za tožbe stranko življenjskega pomena. Gre za tožbe v zvezi s prenehanjem delovnega razmerja, za kolektivne spore, za ponovno obravnave in podobno. Zaradi tega morajo zlasti tisti spori, ki se nanašajo na denarne terjatve, nekoliko dalj počakati v predalih.

Analize kažejo, da je največ delovnih sporov povezanih s kršitvijo premoženjskih pravic delavcev, sledijo pa spori s področja prenehanja delovnega razmerja.

Neustrezne zakonske rešitve

Po besedah Stanka Omerzu je veliko število neresenih zadev tudi posledica neustreznih zakonskih rešitev. Zato bi morali pristojni pripraviti zakonov bolj upoštevati predloge strokovnjakov iz prakse. "Sodniki morajo soditi na podlagi zakonov, ki pa večkrat onemogočajo sprejem hitre sodne odločitve. V takšnih primerih so očitki sodnikom, da delajo počasi, neutemeljeni, pač pa jih je treba nasloviti na zakonodajalca," je dejal Omerzu.

Vzrokov za naraščanje delovnih sporov je več. "Eden izmed njih je prav gotovo nespoštovanje kolektivnih pogodb, še posebej tarifnih delov. V tasklop sodijo tu di spori zaradi nespoštovanja izhodiščnih plač po kolektivnih pogodbah in spori zaradi zamude pri izplačilih plač," je pojasnil Omerzu.

Nekateri stečajni upravitelji prerekajo delavske terjatve

"Prav tako so na povečano število individualnih sporov vplivali številni stečajni gospodarskih organizacij. Splošno je znano, da je bilo na območju Delovnega sodišča v Mariboru največ stečajev, posledice za zaposlene pa najhujše. Ker so stečajni upravitelji velikokrat priglajene terjatve delavcev prerekali, so bili delavci prisiljeni uveljavljati denarne terjatve zoper podjetja v stečaju na sodišču, da bi lahko participirali pri delitvi stečajne mase skupaj z drugimi upniki."

Na Delovnem sodišču v Mariboru je veliko sporov povezanih z odpuščanjem trajno presežnih delavcev. Mnoge gospodarske organizacije so v minulih letih množično odpuščale trajno presežne delavce, ki pa se velikokrat niso strinjali s kriteriji za ugotavljanje trajno presežnih delavcev in njihovo uporabo. Največ sporov se nanaša na uporabo kriterija delovne uspešnosti, saj večina podjetij v svojih aktih nima urejenega ocenjevanja uspešnosti. Zato je ocenjevanje uspešnosti pri ugotavljanju trajno presežnih delavcev velikokrat zelo subjektivno.

Nekateri delodajalci zavestno kršijo delavske pravice

"Dejstvo, da sodni postopki trajajo več let, večkrat stimulira

odgovorne delavce delodajalca, da zavestno sprejemajo nezakonite odločitve in zanje prevzemajo tudi riziko. To velja še zlasti na področju odpuščanja delavcev," je dejal v. d. predsednika Delovnega sodišča v Mariboru. "Ker mnogi delodajalci po nezakoniti odpustitvi delavcev izvedejo statusne spremembe v podjetju, se uspejo na ta način izogniti odgovornosti do nezakonito odpuščenih delavcev."

Po besedah Stanka Omerzu je delovno sodišče obremenjeno tudi s številnimi spori, ki bi jih lahko učinkovito razrešili že inšpektorji za delo, če bi ukrepali skladno s svojimi pooblastili. Nasploh bi bilo potrebno sodišča razbremeniti vseh zadev, ki se dajo hitro, ceneje in bolj učinkovito urejati po drugi poti.

Problem je tudi izvršljivost sodb

Velik problem pa je tudi izvršljivost sodb delovnih sodišč. Če delodajalec sam ne izvrši odločbe sodišča, mora prizadeti delavec

predlagati izvršbo, ki pa poteka preko rednih sodišč. Problem je, ker so ravno ti oddelki na mnogih sodiščih ozko grlo. Tako delavci praviloma zelo dolgo čakajo na izvršbo. Delodajalci pa se izvršbi marsikdaj izogonejo tudi s stečajem podjetja in ustanovitvijo novega, s poslovanjem preko drugega žiroračuna in z drugimi zvijačami.

Analiza delovnih sporov na mariborskem delovnem sodišču je pokazala, da je bilo lani tri petine delovnih sporov rešenih v korist tožeče stranke. To so običajno delavci, ki so jim delodajalci kršili temeljne pravice.

"Delo in zaposlitev sta dobrini, ki ju mora civilizirana država skrbno varovati, saj gre za eno temeljnih človekovih pravic. Pravice delavcev so pri nas sicer zavarovane, vendar pa zaradi velikih zaostankov pri reševanju delovnih sporov varovanje pravic delavcev ni tako učinkovito, kot bi moralo biti," je na tiskovni konferenci poudaril Stanko Omerzu.

Tomaž Kšela

V spomin Albertu Velerju

V deželo prihaja pomlad. Prvi pomladni klici narave po prebujanju in začetku nečesa novega ti niso dali dovolj novih moči, da bi zmagal v bitki z boleznijo.

Kako dojeti in obvladati tudi to plat obstoja, ko je bolezen močnejša od življenja in smo pred njo vsi nemočni! Zate smo bili prepričani, da boš zmogel. Volja do življenja in optimizem, ki si ju rad prenašal v naša življenja in nam vedno znova dopovedoval, da je vsak dan nov začetek, ti nista bili naklonjeni.

V Tamu si preživel celih 24 let svojega dela, posebej smo se zblížali in spoznali prek sindikalnega dela. Rad si se odzval izzivom, ki so zahtevali dodatno delo in razdajanje za druge. Obdobje, ko si predsedoval konferenci sindikata TAM, je bilo obdobje, ki je bilo še kako pomembno za prihodnost delavskega gibanja. Tvoja požrtvovalnost in angažiranost v boju za delavske pravice pa bo zmeraj zgled nam, ki skušamo nadaljevati tvoje delo.

Za teboj ne bo ostal le spomin, ampak nas bodo nate spominjala tudi dejanja, ki so ostala plod tvojega dela.

Pogrešali te bomo, posebej sedaj, ko smo upanja in optimizma še kako potrebni.

SKEI – Sindikat družbe TAM

PERUTNINA - SVETLA ZVEZDA NA PTUJSKEM NEBU

"Fizični obseg proizvodnje in storitev v Perutnini Ptuj se je lani v primerjavi s predlanskim letom povečal za 4,3 odstotka, produktivnost dela se je povečala za 4,1 odstotka, prihodek iz prodaje pa celo za 15 odstotkov. Tako uspešno delo in poslovanje podjetja je v veliki meri tudi rezultat zavzetega in odgovornega dela vseh zaposlenih v Perutnini," pravi predsednik sindikata delavcev kmetijsko živilske in predelovalne industrije v tem podjetju Franc Krajnc. "Delavci Perutnine čutimo veliko pripadnost podjetju, kar se kaže na vsakem koraku - tudi pri delu sindikata. Od 1382 zaposlenih ji je v sindikatu 1259. Organizirani so v osem sindikalnih podružnic in konferenco sindikata na ravni podjetja. Sindikalna konferenca se sestaja vsak mesec. Na seji evidentiramo probleme, ki pestijo delavce bodisi v posameznih profitnih centrih ali v celotnem podjetju. Probleme nato rešujemo v pogajanjih z vodstvom podjetja, s katerim se sindikalni zaupniki redno mesečno sestajajo. Doslje nam je uspelo s pametnimi kompromisi sprti reševati vse probleme."

V letu dni se je povprečna plača povečala za 32 odstotkov

Zavzeto delo in uspešno poslovanje pa dajeta tudi rezultate, ki jih delavci občutijo v lastnem žepu. Lani je v Perutnini čisti prihodek

od prodaje proizvodov in storitev skupaj s prihodki od obresti in z izrednimi prihodki znašal nekaj več kot 10 milijard tolarjev oziroma 115 milijonov mark. Za plače in regres so lani v Perutnini namenili nekaj več kot 1,8 milijarde tolarjev oziroma za 24 odstotkov več kot leta 1994. Povprečna izplačana bruto plača na zaposlenega je lani brez regresa znašala 106.968 tolarjev, povprečna neto plača pa je bila 70.241 tolarjev. Povprečna plača v Perutnini je bila lani kar za 32 odstotkov večja kot leto poprej. Povprečna bruto izplačana plača v lanskem decembru je znašala 113.489 tolarjev.

Čeprav so v Perutnini lani v primerjavi s predlanskim letom popravili plače, je podjetje po zaključnem računu izkazalo okoli 233 milijonov dobička. Lani so tudi veliko investirali. V modernizacijo proizvodnje so vložili 230 milijonov tolarjev, za investicijsko in tekoče vzdrževanje pa so porabili 306 milijonov tolarjev. Skupno so za ohranjanje in povečanje premoženja podjetja lani porabili 536 milijonov tolarjev.

Vsak delovni dan zakoljejo preko 58.600 piščancev

V Perutnini imajo tudi za letošnje leto ambiciozne načrte. Proizvesti nameravajo 23.329 ton perutninskega mesa, 15.376 ton razrezanega piščančjega mesa, 1.319 ton filejev in belega mesa, 8.830 ton perutninskih in puranjih

klobas in več ton različnih drugih gotovih prehrabnih proizvodov iz piščančjega mesa. Zato bodo morali vsak teden zaklati več kot 293 tisoč piščancev.

Če bo šlo v vse po načrtih, bo podjetje letos ustvarilo 11,6 milijarde tolarjev celotnega prihodka. Od tega bodo v podjetju 2,9 milijarde tolarjev namenili za stroške dela, računajo pa tudi na 394 milijonov tolarjev dobička.

Izvoz se zopet povečuje

Perutnina veliko piščančjega mesa, še zlasti proizvodov iz perutninskega mesa, tudi izvozi. Lani je v države južne Evrope (zlasti v Makedonijo, Bosno in Hercegovino ter na Hrvaško) izvozila za 28 milijonov mark mesa in mesnih izdelkov, 1.515 ton pa v Veliko Britanijo, Italijo, Švedsko, Nemčijo in še nekatere države. Perutnina dosega pri izvozu čedalje boljše rezultate, čeprav Slovenija še ni članica mednarodne skupine držav, ki jim v zahodno in vzhodnoevropskih državah ni treba plačevati visokih zaščitnih carin čeprav se na tujih trgih srečuje s ceneno konkurenco iz Južne Amerike, Francije in sosednje Madžarske.

Perutnina je lani zaposlila 115 novih delavcev

"Perutnina je eno redkih podjetij na Ptuj, ki na novo zaposluje. Lani je v podjetju dobilo delo 115 novih delavcev, letos do maja pa

Franc Krajnc: Perutnina bo od delavcev in združnikov

naj bi jih sprejeli še 50," pravi Franc Krajnc.

Zaposlitev v Perutnini ta čas na Ptuj velja kar za nekakšen privilegij, saj v tem podjetju - tudi po zaslugi sindikata - spoštujemo pravice delavcev.

"Plače delavcev v Perutnini se blizu povprečne plače v slovenskem gospodarstvu in nekoliko večje od določenih v panožni kolektivni pogodbi. Če zakon ne bi omejeval povečevanja plač, bi bile glede na ustvarjene rezultate lahko še nekoliko višje. Delavci dobivamo plače redno in v dveh delih, 40 odstotkov 1. v mesecu in 60 odstotkov 15. v mesecu. Izplačilo plač nikoli ne zakasni niti za en dan," pojasnjuje Franc Krajnc. "Regres smo lani prejeli skladno s kolektivno pogodbo do julija, ob koncu leta pa smo delavci dobili še 20 tisoč tolarjev posebne nagrade. Delavci imamo še druge ugodnosti. Lani, ob 90 letnici podjetja, smo vsi zaposleni dobili paket piščančjega mesa ter bon za jedajo in pijačo na dnevyjemamo jubilejne nagrade, imamo pa tudi nekaj sezonskih kart za zimski oddih na

Pohorju. Na predlog sindikata podjetje daje tudi enkratne pomoči delavcem, ki jih je prizadela nesreča, bodisi požar, elementarna nesreča, smrt v družini ali daljša bolezen. Lani je podjetje tako pomagalo 18 delavcem."

Po besedah sindikalnega predsednika posveča Perutnina še posebno skrb invalidom, ki jih je v

zaposlili drugje ali odšli v pokoj. Ti zahtevajo izplačilo premalo izplačanih plač v celoti. Zato so nekateri že tožili podjetje. Več o tem bo mogoče reči, ko bo postopek na sodišču končan."

Kljub temu pa delavci v Perutnini upajo, da bodo večinski lastniki podjetja. Če bo uresničen sedanji privatizacijski program, bodo imeli delavci 51 odstotkov delnic, zadruga 45 odstotkov, skladi pa 4 odstotke. "Vodstvo podjetja je sindikat obveščalo o pripravah privatizacijskega programa, ki ga je sindikat tudi potrdil," pravi Franc Krajnc. "Sicer pa so delavci v Perutnini dobro informirani o dogajanju v podjetju. Veliko informacij dobijo od svojih sindikalnih zaupnikov, ki se o reševanju odprtih vprašanj vsak mesec pogajajo z vodstvom. Poleg tega v podjetju izhajata tudi Informator in glasilo Perutninar. V podjetju še vedno deluje tudi delavski svet, tako da lahko delavci dobijo informacije tudi pri njegovih članih. Naj mimogrede povem še to, da na sejah delavskega sveta sodeluje tudi sindikat."

Ključ do uspeha je privrženost kolektivni duhu

Kje je pravzaprav skrivnost uspeha Perutnine? "Poleg dobrega poslovanja in prizadevnega dela vseh, z direktorjem dr. Romanom Glaserjem na čelu, prispeva k uspešnosti podjetja tudi nekakšen kolektivni duh, ki vlada v podjetju. Tako vodstvo kot sindikat si namreč prizadevata, da bi vsak delavec in združnik rekel: Perutnina je moje podjetje!," pravi predsednik sindikata Franc Krajnc.

Tomaž Kšela

DELAVCI BODO VEČINSKI LASTNIKI KEME IZ PUCONCEV

"Če bo vse po sreči, bomo delavci kmalu večinski lastniki Keme," pravi predsednik sindikata delavcev kemične, nekovinske in gumarske industrije v podjetju Kema iz Pucconcev Jože Gomboš. "Za to si prizadevamo tako sindikati kot vodstvo podjetja."

Tako je tudi prav, saj so delavci v minulih desetletjih Kemo, ki je danes eno najbolj uspešnih podjetij v svoji panogi v Pomurju, tudi postavili na noge.

Lastninjenje v Kemi pa ni potekalo brez problemov. Podjetje, ki je velik proizvajalec kremenčevega peska (letno proizvede 20 tisoč ton peskov) in gradbenega materiala na osnovi kremenčevega peska, je v preteklosti od kmetov odkupovalo zemljišča za deponije in različne proizvodne postopke. Tako je imela Kema 31. 12. 1992 v lasti tudi 35 hektarjev kmetijskih zemljišč, ki jih po lastninski zakonodaji ni mogla preprosto privatizirati. Program privatizacije so zato v Kemi lahko pripravili šele, ko jim je 25 hektarjev zemljišč uspelo prenesti na sklad kmetijskih zemljišč.

Delavci varčujejo za notranji odkup delnic

"Po našem privatizacijskem programu, za katerega v kratkem pričakujemo drugo soglasje Agencije Republike Slovenije za prestrukturiranje in privatizacijo, bomo zaposleni, upokojeanci in bivši zaposleni s certifikati prišli do 20 odstotkov delnic Keme, 31 odstotkov delnic bomo pridobili z notranjim odkupom, 40 odstotkov delnic bomo prenesli na sklade, 9 odstotkov pa jih bo v javni prodaji," pojasnjuje Gomboš. "Vsi zaposleni smo v podjetju že deponirali certifikate, prav tako pa na posebnem žiro računu že zbiramo sredstva za notranji odkup. Za nakup delnic vsakdo oddaja od plače toliko sredstev, kolikor želi, podjetje pa jih obrestuje z obrestno mero R+8. Kdor na ta način ne bo zbral dovolj sredstev, pa bo lahko za nakup delnic

Jože Gomboš, predsednik sindikata Kema iz Pucconcev.

najel kredit. V procese lastninjenja se bodo vključili domala vsi delavci Keme, saj čutijo pripadnost podjetju, ki so ga sami zgradili."

Produktivnost dela se povečuje hitreje kot plače

Sicer pa delavci, sedaj jih je 98, svojo pripadnost podjetju izpričujejo tudi z izjemno zavzetim delom. Lani se je v Kemi fizični obseg proizvodnje ob istem številu zaposlenih povečal za 26 odstotkov, kar pomeni, da se je zelo povečala produktivnost dela.

"Plače pa se temu primerno niso dvignile, saj je imelo podjetje zaradi zakona, ki je omejil rast plač, zavezane roke. Kot uspešno podjetje smo plače lahko povečali samo za 10 odstotkov," pravi Jože Gomboš. Delavci so zaradi navedenega nezadovoljni, čeprav plače v Kemi niso slabe in celo nekoliko presegajo višino, določeno v kolektivni pogodbi. "Vodstvo podjetja si prizadeva, da bi našlo možnosti za povečanje plač, saj za to Kema ustvarja dovolj dohodka."

"Decembra je znašala povprečna bruto plača v podjetju 95 tisoč tolarjev oziroma 65 tisoč tolarjev neto. Zaposleni smo po kolektivni pogodbi

dobili tudi regres, ki je bil izplačan v dveh delih - v maju in juniju, in je znašal bruto 103.000 tolarjev. Plače prejemo delavci redno do 20. v mesecu. Tudi razlike med plačami pri nas niso tako velike kot v nekaterih drugih podjetjih, saj je razmerje med najnižjo in najvišjo plačo 1 : 4,8. Sicer pa prejemo v Kemi samo 4 vodilni delavci plače po individualni pogodbi."

Sindikati v Kemi je enakopraven partner vodstvu podjetja. "Pri nas ni jez, ki bi ločeval delavce in vodilne, pač pa vlada v podjetju kolektivni duh. Med sindikatom in vodstvom podjetja vlada partnerski odnos. Pogajanja o reševanju problemov med vodstvom in sindikatom potekajo na enakopravni osnovi."

Mladi se za delo v sindikatu ne zanimajo

Kljub temu pa imajo sindikalisti v Kemi velik problem. "Naš največji problem je, da se mladi za delo v sindikatu ne zanimajo. Tako je od 98 zaposlenih v sindikat kemične, nekovinske in gumarske industrije včlanjenih le 36 delavcev, preostali pa niso člani nobenega sindikata in se za sindikalno delo bolj malo zanimajo. Število članov sindikata v Kemi se je zelo zmanjšalo, ko je odšla v pokoj starejša generacija delavcev," pravi zaskrbljeno Jože Gomboš. "Zelo si prizadevamo, da bi mlade pritegnili v sindikat, saj se zavedamo, da se bomo delavci lahko za svoje temeljne pravice uspešno borili samo, če bomo enotni in zadosti številčni. Zato da bi povečali število članov, smo organizirali že več akcij in srečanj, od rešitih do družabnih in zabavnih. Upam, da nam bo v naslednjih dneh uspelo v sindikat pridobiti pet ali šest mladih."

Morda pa gre delavcem v Kemi ta trenutek tako dobro, da o sindikatu, ki se bori za njihove pravice, niti ne razmišljajo. Je že tako, da se mnogi na sindikat spomnijo šele v hudih časih, vendar pa je takrat običajno že prepozno...
Tomaž Kšela

DELAVCE NESOLVENTNIH PODJETIJ NAJ VARUJE ŠE POSEBEN SKLAD

Ker delavci nesolventnih podjetij niso dovolj zaščiteni, naj bi tudi naša država ustanovila poseben sklad. Denar za njegovo delo naj bi prispevali delodajalci. Za začetek naj bi nekaj primaknil tudi državni proračun. Podobni skladi, ustanovljeni na priporočilo Mednarodne organizacije dela, že delujejo v Nemčiji, Avstriji in Švici, sta na redni tiskovni konferenci vodstva ZSSS ta teden povedala Dušan Semolič in Brane Mišič. Poseben solidarnostni sklad je nujen tudi zaradi pomanjkljivosti stečajnega zakona, saj državni zbor še ni uredil pravic delavcev, ki jim v primeru prisilne poravnave preneha delo.

Sklad naj bi veljal le za nesolventna, ne pa za nelikvidna podjetja, kot je večkrat predlagala KNSS-Neodvisnost. Podjetja so nesolventna, če so dolgovi v bilanci večji od aktive, torej tudi od vrednosti premoženja. Nelikvidnost pa pomeni le kratkotrajno plačilno nesposobnost podjetij. Če bi sklad pomagal vsem delavcem v nelikvidnih podjetjih, bi po Mišičevem mnenju preveč podpiral poslovno nesposobne podjetnike.

Ustavno sodišče je nedavno prepovedalo uporabo 51. člena zakona o stečajih, prisilni poravnavi in likvidacijah. Stečajni zakon je zaradi tega postal za delodajalce še bolj liberalen. Posledica je večje število stečajev, ki so za delavce zelo neugodni.

Ker je stečajna masa podjetij pogosto premajhna, naj bi delavci svoje pravice uveljavljali prek posebnega sklada, meni vodstvo ZSSS. Njegovo ustanovitev bi lahko dočel kar dopolnjen zakon o zavarovanju za primer brezposelnosti. Denar za delovanje sklada naj bi odvajali le delodajalci, zavod za

zaposlovanje pa bi ga vodil na posebnem računu. Zavod naj bi za sklad opravljal tudi administrativno in strokovno delo. Upravljanje sklada naj bi bilo tripartitno. Predlog vodstva ZSSS ima s predlogom KNSS-Neodvisnost torej precej stičnih točk. Za njegov uspeh bodo sindikati mogoče združili moči, je na vprašanje Jelene Gačič (Delo) odgovoril Dušan Semolič.

Ustanovitev sklada za pomoč delavcem temelji na konvenciji št. 173 o zaščiti pravic delavcev v primeru nesolventnosti pri delodajalcih, ki jo je Mednarodna organizacija dela sprejela leta 1992. To konvencijo naj bi naša država čimprej ratificirala, saj zahteva zlasti zaščito podjetij in delovnih mest. Pravicam iz zaposlitve daje konvencija prednost pred terjatvami drugih upnikov.

Brane Mišič pravi, da nemška zakonodaja v primeru stečaja ne določa avtomatičnega prenehanja dela vseh zaposlenih. V tej državi so stečajni upravitelji dolžni upoštevati zakonsko določene odpovedne roke, ne pa pogodb o zaposlitvi.

Neizplačane plače v zadnjem letu imajo v stečajnem postopku ledu. Če stečajna masa ne zadošča, imajo delavci pravico do nadomestila prek urada za delo. Zelo podobno so v primeru stečaja zaščiteni delavci v Avstriji. Tudi v Angliji stečajni upravitelji delavcev ne odpuščajo avtomatično, ampak upoštevajo zakonsko določene odpovedne roke. Neizplačane plače za zadnje štiri mesece imajo v stečajnih prednost pred drugimi terjatvami, vendar le do višine 800 funtov. Če stečajna masa ne zadošča, imajo delavci pravico neizplačane plače za zadnjih osem tednov uveljaviti na ustreznem ministrstvu.

Kot je povedal Brane Mišič, v nekaterih evropskih deželah posebni skladi že delujejo. V Avstriji je ustanovitev takšnega sklada določena z zakonom o zagotovitvi nadomestil delavcem v primeru nesolventnosti. Sklad deluje po zavarovalniških načelih, denar vanj pa plačujejo le delodajalci. Sklad lahko najema tudi kredite. Njegov ustanovitelj je ministrstvo za socialo, ki ga tudi zastopa. Podoben sklad v Švici deluje na podlagi zakona o zavarovanju za primer brezposelnosti. Delodajalci in delavci vanj vplačujejo enako, lani oktobra so plačevali 0,3-odstoten prispevek. Sklad upravlja paritetno sestavljena komisija delodajalcev in delojemalcev, v kateri so tudi predstavniki vlade, kantonov in znanosti.
Francšek Kavčič

Sindikalna lista

Prvi del

marec 1996

1. Dnevnice	
- cela dnevica (nad 12 do vključno 24 ur odsotnosti)	3.500,00
- polovična dnevica (nad 8 do 12 ur odsotnosti)	1.750,00
- znižana dnevica (od 6 do 8 ur, če se potovanje začne dve uri pred začetkom delovnega časa in konča dve uri po njem)	1.218,00
2. Kilometrini (od 1. 3. 96 dalje)	24,66
3. Ločeno življenje	42.422,00
4. Prenosišče - Povračilo stroškov prenočevanja do višine zneska po predloženem računu, ki ga odobri delodajalec	
5. Regres za prehrano	11.040,00

Drugi del

V drugem delu objavljamo povprečno plačo za obdobje oktober-december 95 kot osnovno za uveljavljanje pravic iz neposredne skupne porabe. Povprečna plača v preteklih treh mesecih v gospodarstvu Slovenije znaša 70.741 SIT.

1. Jubilejne nagrade	
- za 10 let	35.370,00
- za 20 let	53.056,00
- za 30 let	70.741,00
2. Nagrada ob upokojitvi	212.223,00
3. Solidarnostne pomoči	70.741,00

Vir: Zavod RS za statistiko

Strokovna služba ZSSS

Opomba:

Objavljena višina nagrade ob upokojitvi je rezultat kolektivnega pogajanja. Sprejeta sprememba uredbe Vlade RS o stroških, ki se priznavajo kot odhodek (Ur. l. RS, št. 7/95), pa omogoča to nagrado do višine treh bruto plač v gospodarstvu RS.

KAJ DELAJO

V republiških odborih

SKEI – Sindikat kovinske in elektroindustrije

Ženske se bodo znale uveljavljati

V SIC Radovljica je od 11. do 15. t. m. potekal tretji seminar iz programa Phare z naslovom »Program za uveljavljanje žensk v Sindikatu kovinske in elektroindustrije Slovenije«, na katerem je sodelovalo 13 slušateljic ter tri gostje iz tujine: Barbara Gerstenberger (Evropska federacija kovinarjev), Konstanze Plett (Center za evropsko pravno politiko) in Inge Horstkatter (odvetnica iz Bremna).

»Tema: priprava akcijskega programa, ki bo podlaga za izboljšanje položaja žensk v SKEI; cilj: ohranitev pravic žensk, ki jih v primerjavi z zahodno Evropo v Sloveniji še imamo, in boljše delovanje žensk v sindikatu.« nam je bistvo seminarja v »telegrafskem« slogu razložila Lidija Jerkič.

Udeležence so podale poročila o izvedenih podjetniških seminarjih, ki so februarja letos potekali v 12 podjetjih po Sloveniji in ki so jih vodile same. Vse so bile enotnega mnenja, da so bili uspešni, da ženske v podjetjih potrebujejo takšen način komuniciranja in da bodo zatoj takšne seminarje še pripravile.

»Akcijski program bo dopolnjen na naslednjem seminarju, ki bo maja in na katerem bodo pripravljene tudi strategije za njegovo uveljavitev,« je zaključila Lidija Jerkič. »Hkrati je bil sprejet tudi dogovor, da se z delom v okviru programa Phare ne zaključijo. Zato bo SKEI v sodelovanju z EMF vložil predlog za izvedbo še enega programa, ki naj bi potekal v prihodnjem letu.«

D. K.

Sindikat delavcev v vzgojni, izobraževalni in raziskovalni dejavnosti

V klopih tudi učitelji

V Rogaški Slatini je bil 15. in 16. t. m. dvodnevni seminar za sindikalne zaupnike v vzgojni izobraževalni in raziskovalni dejavnosti Slovenije. Udeleženci so vzeli pod lupo novo šolsko zakonodajo, ki so jim jo predstavili zastopniki ministrstva za šolstvo in šport z generalnim sekretarjem Romanom Lavtarjem na čelu, seznanili pa so se tudi z novostmi na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter vizijo pokojninskega sistema, s predlogom zakona o sodelovanju zaposlenih pri upravljanju zavodov in aktualnimi nalozami sindikata.

Udeležencem je uvodoma spregovoril tudi predsednik Zveze svobodnih sindikatov Slovenije mag. Dušan Semolič, ki je predstavil odnos ZSSS do socialnega partnerstva in predlog socialnega sporazuma za leto 1996.

D. K.

Sindikat delavcev trgovine

Srečno, Marija Lukman!

Prejšnji teden smo se najbližji sodelavci in nekateri člani vodstva Sindikata delavcev trgovine Slovenije zbrali na skromni slovesnosti, na kateri smo se nekdanji sekretarki Sindikata delavcev trgovine Slovenije Mariji Lukman (na sliki sedi v sredini) zahvalili za ves trud. Predana mu je bila z vsemi močmi, tudi v zadnjem času, ko ji jih je jemala bolezen. Zaradi nje se je morala 1. februarja letos upokojiti.

Foto: Sašo Bernardi

Sodelavci in člani vodstva Sindikata delavcev trgovine Slovenije se Mariji tudi po tej poti zahvaljujemo za njen velik prispevek v sindikalnem gibanju. Želimo ji, da bi jesen življenja preživela bolj zdravo, da bi bila ta dolga in srečna...

Sandi Bartol, sekretar

sindikalni

KONEC NATEGOVANJ

»Bitka je dobljena, vojna pa še ne!« S temi besedami je predsednica stavkovnega odbora sindikata novinarjev RTV Slovenija Alenka Terlep 5. februarja komentirala izid pogajanj z vodstvom RTVS, ki so pripeljali do odložitve napovedane stavke. Odkod takšna črnogledost, je završalo med prisotnimi na tiskovni konferenci, saj sta predsednik SNS Venčeslav Japelj in generalni direktor RTVS Žarko Petan dogovor navsezadnje overila tudi pri notarju? »Dokler ne vidimo novih plačilnih list, imamo pač pravico dvomiti,« je pojasnila Terlepova, zraven pa dodala, da so bili že prevečkrat »nategnjeni«.

Bojazen je bila upravičena. Kot se je izkazalo na plačilni dan (15. marca), vodstvo RTVS do roka ni izpolnilo nobene od štirih točk dogovora, podpisanega 5. februarja. Pri obračunu plač za februar ni upoštevalo izhodiščne plače iz kolektivne pogodbe za poklicne novinarje, zmanjšane za dogovorjena dva odstotka (54.797 SIT), niti ni prilagodilo »svojih« indeksnih razmerij s tistimi po KP. Še več: vodstvo RTVS je začelo govoriti o prerazporejanju namesto o prilagajanju indeksov, s čimer je še za nadaljnji korak odstopilo od dogovora. Kar se tiče tretje točke dogovora, novih pogodb za samostojne novinarje, jih je ponudilo šele po preteku roka, zapisanega v dogovoru, zato je vprašanje, če so jih vsi prizadeti novinarji že dobili. So pa po mnenju pravne službe SNS skladne z dogovorom, tako da jih posamezniki lahko podpisujejo, če le soglašajo s pogoji. Neuresničena je ostala tudi četrta zahteva – norme. Ker pripombe SNS na predlagani normativni sistem niso bile upoštevane v »zadostni meri«, sta partnerja na pobudo SNS rok za izvedbo te stavkovne zahteve podaljšala za mesec dni, pri čemer sta tudi soglašala, da se sistem ponovno preveri po trimesečnem poskusnem obdobju.

Ker je bila (kljub zamudi) torej uresničena samo tretja stavkov-

Foto: Sašo Bernardi

KONEC DOBER, VSE DOBRO? – »Upajmo,« so po napornih pogajanjih v en glas izjavljali (v ozadju proti desni) Venčeslav Japelj, predsednik SNS, Alenka Terlep, predsednica stavkovnega odbora, in Šumenjak, član stavkovnega odbora iz Kopra.

na zahteva (pogodbe za svobodne novinarje), rok za izpolnitev četrte (normiranje) pa podaljšan, so novinarji RTVS v ponedeljek, 18. t. m. ob 00.00, začeli stavko, ki ste jo tako ali drugače gotovo občutili tudi vi. Prek svojih medijev so posredovali samo najnujnejše informacije, v sporočilih za javnost pa nenehno ponavljali, da ne stavkajo za višje plače, temveč samo za uresničitev kolektivne pogodbe, ki velja za poklicne novinarje v Sloveniji že od pomladi 1992.

Po dveh dneh trdih pogajanj sta pogajalski skupini sindikata in vodstva RTVS v torek ponoči le podpisali dogovor o reševanju spornih vprašanj, s katerim je prišel stavkovni odbor v sredo zjutraj pred svoje člaustvo. Ker pa je bilo zaradi njihove razpršenosti (od Kopra prek Ljubljane in Maribora do Lendave) komuniciranje z njim dokaj težavno opravilo, sta lahko predsednica stavkovnega odbora Alenka Terlep in generalni direktor RTVS Žarko Petan podpisala »dodatek dogovora o izvajanju nekaterih določil kolektivne pogodbe za poklicne novinarje« šele ob pol petih po-

podne. Stavka je bila tako prekinjena, ne pa tudi odpovedana. Če vodstvo RTVS 15. aprila ne

bo izplačalo plač po novem, novinarji 16. aprila namreč stavkali...

NE IZPLAČUJEJO CELO INVALIDNIN

Znani so številni primeri, ko delavcem ne izplačujejo plač drugih prejemkov, ki jim gredo iz dela in so opredeljeni v kolektivni pogodbi dejavnosti trgovine. Razlogi so različni, od tega, da so podjetja plačilno nesposobna, do tega, da si delodajalci sami izbirajo vrstni red plačil iz tekočih prilivov. V takih primerih je izplačilo plač praviloma vedno na zadnjem mestu.

Nezavestno in neodgovorno ter do delavcev - invalidov še bolj ne cinično pa je, da jim nekateri delodajalci ne obračunajo izplačajo celo invalidnine. Pozabljajo, da jih je zakon o pokojninskem zavarovanju zavezal, da morajo delavcem invalidom mesečno obračunati in izplačati nadomestilo plač invalidnine, ki jim jo nato povrne Zavod za pokojninsko in invalidno zavarovanje.

Kje je morala takih delodajalcev!

Sandi Bartol, sekretar

SINDIKAT DELAVCEV TRGOVINE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ODBOR
61000 Ljubljana, Dalmatinova 4
Telefon: 061/310-827, 13-10-033
Telefax: 061/13-27-094

Datum: 11.3.1996
Štev.: 29/96

ZAVOD ZA POKOJNINSKO IN INVALIDSKO ZAVAROVANJE SLOVENIJE
KOLODVORSKA UL. 15
1000 LJUBLJANA

Zadeva: Izplačila nadomestil delovnim invalidom II. stopnje.

Na Sindikat delavcev trgovine Slovenije se v zadnjem obdobju pogosto obračajo člani sindikata, ki so zaposleni pri zasebnih delodajalcih, s prošnjo, da posredujejo pri izplačevanju tistega dela prejemka, ki ga kot delavcem invalidom druge stopnje izplačava vaša institucija delodajalca.

Dejstvo je, da zaradi nesolventnosti posameznih delodajalcev, teh sredstev obračunavajo in izplačujejo delavcem, temveč se jih uporablja za tekoče poslovanje.

Da bi se takim primerom izognili, predlagamo, da proučite možnost izplačila nadomestil invalidom druge stopnje direktno na njihove naslove.

Za sodelovanje se vam lepo zahvaljujem in vas pozdravljam!

Sekretar
Sandi Bartol

ALINEA 5

Po uveljavitvi sprememb »Pravilnika o plačah in drugih prejemkih delavcev Ministrstva za notranje zadeve Republike Slovenije« je državna sekretarka Marija Janc 12. februarja poslala predstojnikom organizacijskih enot dopis »o odrejanju delavcev na službeno pot in postopke v zvezi s tem«, ki v peti alineji predstojnikom prepoveduje odrediti službene poti in podpisovati naloge za službena potovanja na območju in področju dela temeljne organizacijske enote. Kot nam je sporočil izvršni sekretar Policijskega sindikata Slovenije Zdravko Melanšek, so pomožni odredbodajalci hkrati začeli odklanjati izplačevanje že odreditih in opravljenih službenih potovanj, zato se je število neizplačanih dnevnic v zadnjem mesecu povzpelo že na nekaj sto primerov. PSS je (27. 2.) seveda zahteval, naj državna sekretarka do 8. marca razveljavi sporno peto alinejo in odobri izplačilo dnevnic in potnih stroškov, vendar – zaman. Zato je 11. marca poslal ministru Šteru »protest zaradi kršenja pravic delavcu«. Odziva (še) ni bilo...

Kaj lahko po Melanškovem mnenju povzroči omejevanje službenih potovanj? »Najmanj to, da bo precejšnje število policistov in kriminalistov posedalo po pisarnah svojih enot, namesto da bi opravljalo svoje delo na območju uprave ali države, ker jih pač nihče ne bo nikamor poslal,« odgovarja in se sprašuje: »Je to cilj nekoga v ministrtvu ali pa je odločitev o omejitvi službenih potovanj zgolj plod nevednosti in oblastnosti?«

Na odgovor še čaka...

D. K.

Takole je SDT reagiral na »cinizem brez primere«...

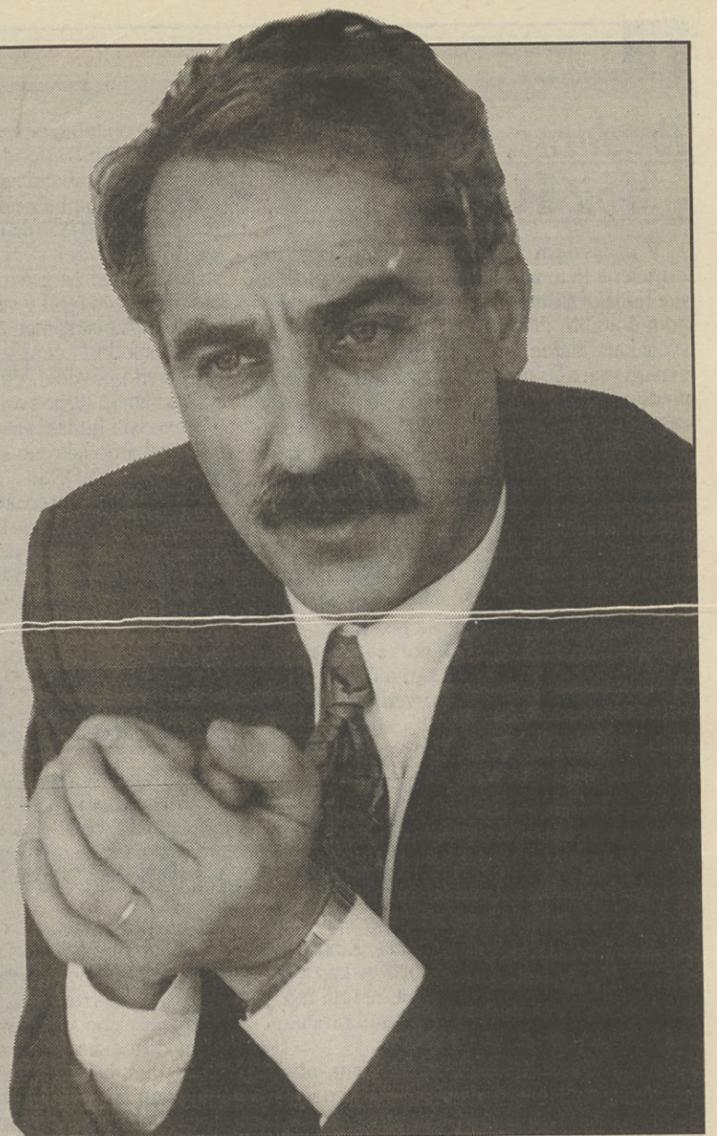
VSAKA STRANKA IMA SVOJ FAKTOR

"Iz meseca v mesec, iz dneva v dan smo doživljali škandale, afere, civilne inicijative, januarске, februarске, majniške, jesenske, poletne itd. deklaracije, memorandume itd. itd. In tako je teklo vse do takrat, ko ga je Drnovšek »nagnal« iz vlade, in tako teče vse do danes, ko smo stopili v volilno leto. Hočem povedati, da smo spet pristali tam, kjer smo startali. V zanikrni balkanski državi, ki državljane drži v šahu z nočnimi sejami, špekulacijami, ljudskimi mitingi... Gre samo za to, da je prisotnost Janeza Janše na slovenski politični sceni nadaljevanje Jugoslavije z drugimi sredstvi."

*Franc Hočevar,
direktor Inštituta Republike Slovenije za
rehabilitacijo:*

ZA SLOVENSKE ZAVAROVANCE OPRAVIMO VEČ DELA, KOT SE ZAVEŽEMO S PODPISOM POGODBE Z ZAVAROVALNICO

"Imamo dvesto bolniških postelj, letno obravnavamo okoli 1.800 hospitaliziranih pacientov in okoli devet do deset tisoč ambulantno obravnavanih pacientov. Skupna značilnost je, da imajo probleme v zvezi z gibanjem kot posledico poškodb ali bolezni, v zadnjem času je vedno več poškodb. To je razumljivo, bolj ko se razvija medicina in je uspešna pri ohranjanju življenja po poškodbi, več je težjih prizadetosti, ki jih je treba odpraviti v procesu rehabilitacije, če gre za telesne prizadetosti seveda."

PANORAMA

Slovenska nacionalna varnost OD UDBE DO SOVE

Jasno je bilo, da je takšne intervjuje zahteval Bavčar. Kakšen diletantizem! V kateri državi dajejo šefi varnostnih ali obveščevalnih služb intervjuje? Nova oblast je popolnoma zbrkljala stvari. Transparentnost V/O sistema nikakor ne pomeni, da državni uradniki, ki so pristojni za izvajanje najzaupnejših državnih nalog, dajejo intervjuje časopisom. To napačno so ponavljali vsi nadaljnji šefi takšnih služb.

France Križanič: PRODUKCIJA BO MOČNO NIHALA

Že konec lanskega leta je bilo jasno, da bo gospodarska dejavnost in zlasti v izvoz močno usmerjena industrijska produkcija v leto 1996 vstopila na precej nizki ravni. Do lanskega junija je sicer nihala, a v povprečju hitro (po skoraj 5% letno) naraščala, nato pa od avgusta dalje, z manjšo prekinitvijo v novembru, še precej hitreje (po 13% letno) upadala. Tako se je v celem lanskem letu zmanjševala povprečno po dobre 3% letno.

BITKA ZA KAPITALSKI TRG

Po vsem svetu so poročanja insiderjev o transakcijah za lasten račun in transakcije njihovih ožjih družinskih članov pod drobnogledom nadzornih institucij. V Sloveniji pa smo priča, da ena nadzorna institucija preko javnih medijev poziva druge, naj začnejo opravljati svoje delo. Sramota!

MEHKI TREBUH OPOZICIJE

"Teško si je kaj ustreznega izmisliti, ko se greš ves čas le afere, zmerjanje, smešenje, norčevanje iz drugih in mučeništvo. Ta zvrst opozicionarstva je za trezne Slovence premalo realistična, preveč »fintaška« (kaj vse bi šele počeli, če bi bili oblasti!). Preproščina volilne 'inovacije', ki da jo lahko vsakemu obrazložiš v 10 minutah, verjetno ne more odriniti odgovornosti strank na volivce, prekucniško zagotoviti oblasti, pa če si še tako trmasto prepričan in verujoč vase."

Prodorne, pametne in – sebične

V državnem zboru je propadel predlog Združene liste in skupine poslancev Slovenske ljudske stranke, po katerem naj bi z zakonom določili, da morajo politične stranke na svoje kandidatne liste za volitve v državni zbor uvrstiti vsaj tretjino žensk. Lev Kreft je v imenu predlagateljev in predlagateljic dejal, da so se za tako radikalno rešitev odločili, »ker so tudi razmere radikalne«. Vsi podatki in raziskave kažejo, da je žensk v politiki mali in da njihovo število v zadnjih desetih letih celo upada. Tako je bilo ob zadnjih lokalnih volitvah med kandidati za svetnike in svetnice samo 2.921 žensk ali 17,6 odstotka in med 635 kandidati za župane in županje samo 31 žensk ali 4,8 odstotka. Izvoljen je bil približno vsak peti kandidat in samo vsaka deveta kandidatka za svetnika ali svetnico. Izvoljeni sta bili samo dve županji. Po volitvah v 22 občinskih svetih ni bilo nobene svetnice...

»Kreft je poudaril, da bi s spremembo zakona motivirali stranke, da bi bolj poskrbele ne samo za enake možnosti kandidiranja, ampak tudi za enake možnosti izvolitve svojih kandidatov in kandidat. Poslanec je celo očital, da so proti enakopravnosti žensk, če bodo zakon zavrnili. Dodal pa je, da danes ne velja več tradicionalni demokratični red, po katerem je en človek pomenil en glas. Zdaj velja reprezentativnost: Spolno enostranska zastopnost ni le nekaj neuglednega, je tudi manj reprezentativna in zato manj demokratična.« (Slovenec, 13. marca 1996)

Seveda je moč razpravljati o tem, ali je takšen predlog najboljša pot za dosego večje enakopravnosti žensk in večje demokratičnosti v družbi. Vendar pa je nenavadno, da je bilo med tistimi, ki so najbolj ugovarjali »radikalni rešitvi« za prodor žensk v slovenski parlament, ravno največ žensk – sedanjih poslank. Tako s predlogom obvezne kvote ni soglašala Vika Potočnik (LDS), češ da mora biti to prepuščeno programski odločitvi vsake stranke posebej. Krščanski demokrati so prepričani, da gre za naravno delitev kvote (ženska v kuhinjo, moški v parlament?), njihova poslanka Jana Primožič pa je celo menila, da bi bilo žaljivo, da bi stranke na račun več žensk v parlamentu služile, ker je bilo predvideno, da bi tiste stranke, ki bi imele v parlamentu več žensk, za svojo dejavnost dobile nekaj več denarja iz proračuna. Druga poslanka SKD Nada Skuk je predlagateljcem očitala, da žensk tudi v komunističnih režimih ni bilo v politiki, medtem ko je bila v konservativni Angliji ženska celo predsednica vlade.

Ljerka Bizilj je poudarila, da bi moral prodor žensk v politiko temeljiti na »njihovi pameti in prodornosti in ne na zakonski prisili, ki bi iz žensk v politiki napravila le okrasek.«

Kaj pa, če so nas »bojevite« in »načelne« poslanke hotele prepričati, da v Sloveniji razen njih ni »pametnih in prodornih« žensk? Ali pa so morda s svojo razpravo dokazovale, da se bojijo ženske konkurence?

Razhod Janševih fantov – sožalje SDSS SLS

Slovenec piše, da je Bojan Peče, dosednji predsednik mestnega odbora Socialdemokratske stranke Maribor, sicer mariborski podžupan, osvetlil ozadje nedavnega prehoda desetih vodilnih članov te stranke, med njimi je tudi sam in kar osem članov predsedstva, v vrste Slovenske ljudske stranke.

Po Pečetovih besedah je bilo več vzrokov za takšno odločitev. Statutarne določbe Socialdemokratske stranke Slovenije (SDSS) ne predvidevajo pravične zastopnosti območij in tako tudi ne mariborskega. Ljubljanski strankarski lobi je prevzel večino funkcij v organih stranke... Maribor je za marsikatero stranko le baza za zbiranje volilnih glasov, z nacionalnimi listami pa vstopajo v parlament samo nekateri strankarski izbranci. To nas v Mariboru hudo moti, je poudaril Bojan Peče. V Slovenski ljudski stranki (SLS) so te zadeve zasnovane drugače, saj želi prisluhniti vsem stanovom, prizadeva pa si za enakomerno zastopnost vseh slovenskih območij, je še dodal Bojan Peče.

Tiskovna predstavica Socialdemokratske stranke Nika Dolinar je sporočila, da so v »SDSS zelo veseli, da so omenjeni nekdanji člani sklenili sami zapustiti naše vrste. Poleg povečanega ugleda SDSS bo to zagotovo vplivalo na še večji porast članstva v Mariboru, ki se v letošnjih mesecih po nekajletnem sta-

gniranju občutno povečuje... Tiskovna predstavica SDSS ne odgovarja na konkretne očitek o »nepravični zastopnosti območij« in kritične pripombe nekdanjega mariborskega predsednika SDSS, da je »ljubljski strankarski lobi prevzel večino funkcij v organih stranke«. Pač pa govori o škodljivi vlogi, ki naj bi jo Peče igral v stranki in njegovi odgovornosti za »skromen uspeh na volitvah«.

»Gospodu Pečetu se zahvaljujemo, ker je sam javno povedal, da ni več v naši stranki. Žal pa nam je, da bo svoje poslanstvo nadaljeval v Slovenski ljudski stranki in ji ob tem dogodki izrekamo iskreno sožalje,« piše tiskovna predstavica SDSS.

Predsednik Slovenske ljudske stranke v Mariboru Janko Razgoršek pa je odločitev Bojana Pečeta in desetih nekdanjih vodilnih članov mariborske socialdemokratske stranke označil »kot pomembno okrepitev SLS«.

Poslanci prepovedali bosanski jezik

Prejšnji teden so časopisi poročali, da so v slovenskem parlamentu »zaradi nejasnosti, kaj je bosanski jezik,« za nekaj dni ratifikacijo sporazuma o znanstvenem in tehničnem sodelovanju med Slovenijo in Bosno in Hercegovino.

Dnevnik je zapisal, da je »vso stvar pravzaprav zakuhal Tone Peršak (Demokratska stranka). Ni prav, da državni zbor nonšalantno prezre opozorila in na neki način uzakoni nekaj, česar so strokovnih merilih ni. Spoštujem kurtoaznost naše strani, toda vprašljivo se mi zdi sprejemati meddržavni sporazum, v katerem piše, da obstaja bosanski oziroma bošnjaški narod in s tem tudi jezik. Vsaj malomarnost pogajalcev je, da ne vedo, kako izraz narod v slovenskem, hrvaškem in pogojno tudi v bošnjaškem jeziku ne pomeni istega! Zmago Jelinčič (Slovenska nacionalna stranka) je takoj pristavil svoj lonček: 'Bosanski oziroma bošnjaški jezik ne obstaja, v najboljšem primeru šele nastaja. To je tako, kot bi sporazum s Švico zapisali v švicarskem jeziku,« lepo prosim! Sporazumi ne temeljijo na fikciji, ampak na pravnih dejstvih. ne na nečem, kar nekoč bo, če bo. Kdo pa pravi, da ta jezik bo? Franc Černelič (Slovenska krščanska demokracija): 'Ni naša stvar, da v tej smeri presojava. Vsaka država mora zase ugotavljati in seveda dokazati, kaj obstaja in kaj ne. Tudi Slovenci smo bili hvaležni za vsako drobno priznanje! Izidor Rejc (Slovenska krščanska demokracija): 'Ne smemo izhajati iz prejšnje navajenosti, ko smo govorili, da je obvezni jezik v Jugoslaviji srbohrvaški. Zdaj je to nova politična scena in jih ne kaže dražiti na tem področju. Naj oni sami odločijo o tem, preveč časa so bili v klavnici; da ne bi imeli te pravice.' Tone Partljič (Liberlana demokracija Slovenije): 'Podobni problemi nas še čakajo, kajti navsezadnje se jeziki razvijajo in politika je zadnja, ki lahko tu daje odgovore. Kadarkoli jih je dajala, ga je lomila, ker je to prekrasna stvar za politične strasti!' Dr. Lev Kreft (Združena lista socialnih demokratov): 'Vsaka država mora predvsem skrbeti za svoje lastne interese. Ta razprava pa je v interesu tistih, ki si želijo, da Slovenija z nikomer na tem svetu ne bi mogla vzpostaviti normalnih odnosov. Postavlja nas v položaj, da je državni zbor pristojen razsojati, kdo kje živi in s kakšnim jezikom sme govoriti in kako se ta jezik imenuje! Obstajajo 'stroke', ki še vedno trdijo, da slovenskega naroda in slovenskega jezika ni... Tako nevarno petelinjenje o stvari, ki se nas ne tiče, lahko resnično škodi našim državnim interesom,« je dejal Kreft.

Ob tem je dopisnik sarajevskega Oslobođenja lahko samo ugotovil, da je »nepriznavanje pravice narodu, da v svoji državi govori jezik, ki mu je sam dal ime, znamenje negiranja tega naroda (narodov) in te države... V ustavi Republike BiH je zapisano, da je uradni jezik v BiH bosanski (bošnjaški), tako kot je to zapisano za slovenski jezik v ustavi Republike Slovenije. Nespoštovanje, negiranje ali nepoznavanje, toda vrednotenje in ocenjevanje, sprejemanje ali nesprejemanje tistega, kar je zapisano v ustavi druge države in izključno velja za pravice narodov v tej državi in se ne dotika pravic nikogar drugega, je začetek neloyalnosti do tistega, kar je zapisano v ustavi lastne države.

Če predpostavimo, da je vzrok polemike o jeziku med parlamentarno razpravo o sporazumu o znanstveno-tehničnem sodelovanju med Slovenijo in BiH neznanje dela poslancev o ustavnopravni ureditvi BiH in nepoznavanje njene zgodovine, je škoda, da se za prvo niso pozanimali na zunanem ministru, za drugo pa vsaj v srednješolskem učbeniku zgodovine. Tako pa so si dovolili

privilegij, da svoje neznanje postavijo za kriterij znanja nasploh...«

Sicer pa je pred kratkim Inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani izdal knjigo Bosanska identiteta med preteklostjo in prihodnostjo. V njej je med drugim zapisano: »Jezik, ki se govori v Bosni, ni bil ne v Bosni ne izven nje glede izvirnosti nikoli sporen. Z imenom bosanski so ga uporabljali kot uradni jezik na Porti v Istanbulu... Leta 1907 je bila Avstro-Ogrska prisiljena ukiniti v Bosni in Hercegovini ime bosanski jezik... Rezultat tega popisa je postal podlaga uradnemu preimenovanju Muslimanov v Bošnjake...« (Stran 82.)

Pa še to: Leta 1890 so izdali Gramatiko bosanskega jezika, leta 1995 pa je izšla četrta, dopolnjena izdaja bosansko-angleškega slovarja...

Drnovšek – »krščanski demokrat«

Slovenec piše, da je »francoski časnik Le Figaro v času, ko sta Pariz obiskala tako Lojze Peterle kot Janez Drnovšek, objavil zanimiv članek o Sloveniji. V njem med drugim piše: 'Dejansko so vse ugledne politične osebnosti, vključno z Janezom Drnovškom, bili veljaki nekdanje komunistične partije. Danes pa Drnovšek, ki je bil zadnji predsednik jugoslovanske federacije, nosi etiketo krščanske demokracije kot Helmut Kohl... Ni čudno, da se je Peterle spraševal, ali je Drnovšek prestopil k SDK. 'Mi se ne zanesemo na Le Figaro. Počakali bomo na formalno pristopno izjavo,' se je pošalil na Drnovškov račun.«

Vsekakor pa je res, da je pred tem vodja Slovenske nacionalne stranke Zmago Jelinčič v Dnevniku objavil komentar pod naslovom Ali bo dr. Drnovšek kandidiral za SKD, v katerem piše, da je »izglasovanje zakona, s katerim je Liberalna demokracija Slovenije potpisnila v osnovne šole verouk, nedvoumen znak nagiba Drnovškove stranke h klerikalnemu taboru«. Jelinčič meni, da ima »izguba identitete LDS pravzaprav daljšo zgodovino, saj se je začela s prihodom dr. Drnovška na mesto predsednika stranke, izbruhnila pa je v zadnjem času, ko se je začel dr. Drnovšek nagibati vedno bolj na stran Slovenskih krščanskih demokratov...« Jelinčič piše, da je Drnovšek poklonil SKD obe ministri, ki se »ukvarjata z dušo in razumom naroda in skrbita zanj, torej ministri za kulturo in znanost... Logičen je razmislek, da bo sedanja Liberalna demokracija Slovenije zaradi polne izgube lastne identitete morala nekaj storiti. Ena od možnih variant je tudi ta, da se bo vsaj Drnovškova struja priključila, morda zaenkrat le potihoma, krščanskim demokratom. Imena poslancev, pa tudi ministrov, ki bi sledili, so znana in le malo jih ne bi bilo ob njem. Kaj pa, če si Drnovšek želi na naslednjih volitvah kandidirati na listi SKD? Vendar pa iskreno dvomim, da bi ga krščanski demokrati tam želeli videti.«

Slabi učenci – dobre šole?

RGL je poročal, da lani okoli 4800 slovenskih dijakov, ki so imeli popravne izpite, ni izdelalo letnika. Od teh jih je imelo kakšnih 1200 en popravni izpit, 1500 dva, več kot 1300 dijakov pa tri popravne izpite.

Komentator v Dnevniku, ki je hkrati višji svetovalec republiškega zavoda za šolstvo ugotavlja, da je leta 1995 skoraj vsak četrti dijak ob koncu pouka namesto spričevala domov odnesel obvestilo o tem, da ima enega dva ali tri popravne izpite. To je absolutno preveč, pravi komentator. Kaj se dogaja v naših srednjih šolah? Ali šele popravni izpit prebudi dijaka in ga prisili, da se do roka nauči neko snov. Če je tako, je popravna izpita potrebna šola, ker ne zadovoljuje niti dijake po kakovostnem izobraževanju niti ne izpolnjuje svojega motivacijskega poslanstva. Morda pa je vzrok za porazno stanje tistih 30 odstotkov balasta in nepotrebnih podatkov, s katerimi so prenatrpani naši učni načrti?

Tako se sprašuje človek, ki je sestavni del obsežnega šolskega mehanizma, predstavnik šolske institucije, ki bi že morala imeti vsaj nekaj možnih in otipljivih odgovorov na poglavito vprašanje, kako je mogoče, da je bilo lani skoraj štiri odstotke več dijakov s popravnimi izpiti kot pred dvema letoma? Ali ni vse večje število tistih s popravnimi izpiti alarmantno opozorilo, da je s slovensko šolsko doktrino, predvsem s šolsko prakso, nekaj hudo narobe. Je res dobra šola, dober profesor tisti, ki se lahko 'pohvali' z velikim številom negativnih ocen in s kriteriji, ki učence spreminjajo v učeče se robote, v enostranske

in psihično načete osebnosti? So za slabe ocene krivi zgolj učenci? Ali ni soodgovornost vsaj deljena s profesorji in s šolskimi oblastmi? Če nek učitelj ali neka šola kar naprej izkazuje slab uspeh, bi se morali začeti spraševati in ugotavljati ne le, kaj je narobe z učenci, ampak tudi s šolo in učitelji, z učnimi programi.

Ali ni paradoksalno, da se strokovna in politična javnost že več let ukvarjata s čisto ideološkimi šolskimi vprašanji, denimo s tem, ali bo v šolah verouk ali ne, medtem pa generacije šolarjev z različnimi šolskimi eksperimenti in zabladami doživljajo očitno vse več travm in stresov, vsekakor več kot bi bilo potrebno in kot je zdravo.

So sedanje obremenitve učencev normalne in nujne? Je prav, da so osnovnošolci in srednješolci marsikdaj ali pa kar praviloma bolj obremenjeni kot pa odrasli? Je normalno, da se tudi vikendi in počitnice spreminjajo v eno samo učenje in da o vsem tem sploh ne razpravljamo?

Kako je mogoče, da ostajajo brez kakršnegakoli odmeva in pojasnila tako dramatične ugotovitve in opozorila, kot je nedavna izjava en izmed ravnateljic ljubljanskih osnovnih šol, 'da so učenci ubogi in da se ji smilijo, ker so preobremenjeni' in da je učni program najmanj za 40 odstotkov prenatrpan z učno snovjo. Ta ravnateljica trdi, da otroci živijo pod stalnim pritiskom 'Osnovna šola naj bi nam dala vsega otroka, zadovoljnjega mladostnika. V resnici pa je žal drugače.'«

Kako naj si ob vsem tem razlagamo molk?

Pahor – saj nisem traven...

Zdaj je postalo že kar tradicionalno, da funkcionar in poslanec Združene liste socialnih demokratov Borut Pahor javnosti posebej pojasnjuje in »izvzema« svoje mnenje v zvezi s posameznimi stališči njegove stranke. To je seveda lahko dobro, ker kaže na »pluralizem znotraj stranke« in na njeno demokratično širino, slabo pa, če stranka hkrati ne zna taisti javnosti dovolj natančno pojasniti in utemeljiti svojih »večinskih« stališč, s katerimi Pahor očitno noče imeti zveze. Še zlasti tedaj, ko je Pahor zaprosen za »komentar« v imenu stranke, pa pove in natančno pojasni le svoje stališče. Zadnjič je Janez Janša, predsednik Socialdemokratske stranke na svoji tiskovni konferenci dejal, »da je Združena lista edina pomembnejša stranka v državi, ki se zavzema za oboroženo nevtralnost, ne pa za članstvo v Natu, ki je korak k približevanju EU'. Zato naj bi po Janševem mnenju v ZLSD ne želeli videti Slovenije v Evropski uniji (Republika, 16. marca 1996).

Republika je »za komentar te Janševe izjave zaprosila Boruta Pahorja iz ZSLDS«. In kaj je povedal? »Pahor je dejal, da se je za takšno stališče opredelila večina članov stranke na kongresu novembra lani v Slovenj Gradcu, čeprav se sam osebno ne strinja s to možnostjo, ampak je še vedno prepričan, da je približevanje Slovenije zvezi Nato in Zahodnoevropski uniji nujno in bo v tej smeri deloval tudi v bodoče.« (Republika, 16. marca 1996).

Priloge: J. K.

Po več stoletjih ponovno

PROTESTANTSKI KATEKIZEM na Slovenskem.

Knjiga s 500 stranmi kot – dialog med posameznikom in religijo, – med teologijo in humanistično znanostjo in – med Cerkvijo in družbo.

Dodatek v Protestantnem katekizmu prinaša:

– vse predgovore v delih slovenskih protestantskih piscev v sodobnem slovenskem knjižnem jeziku (Trubar, Dalmatin in prekmurški protestantski esej), – fotografije vseh slovenskih evangeličanskih cerkev s temeljnimi zgodovinskimi podatki.

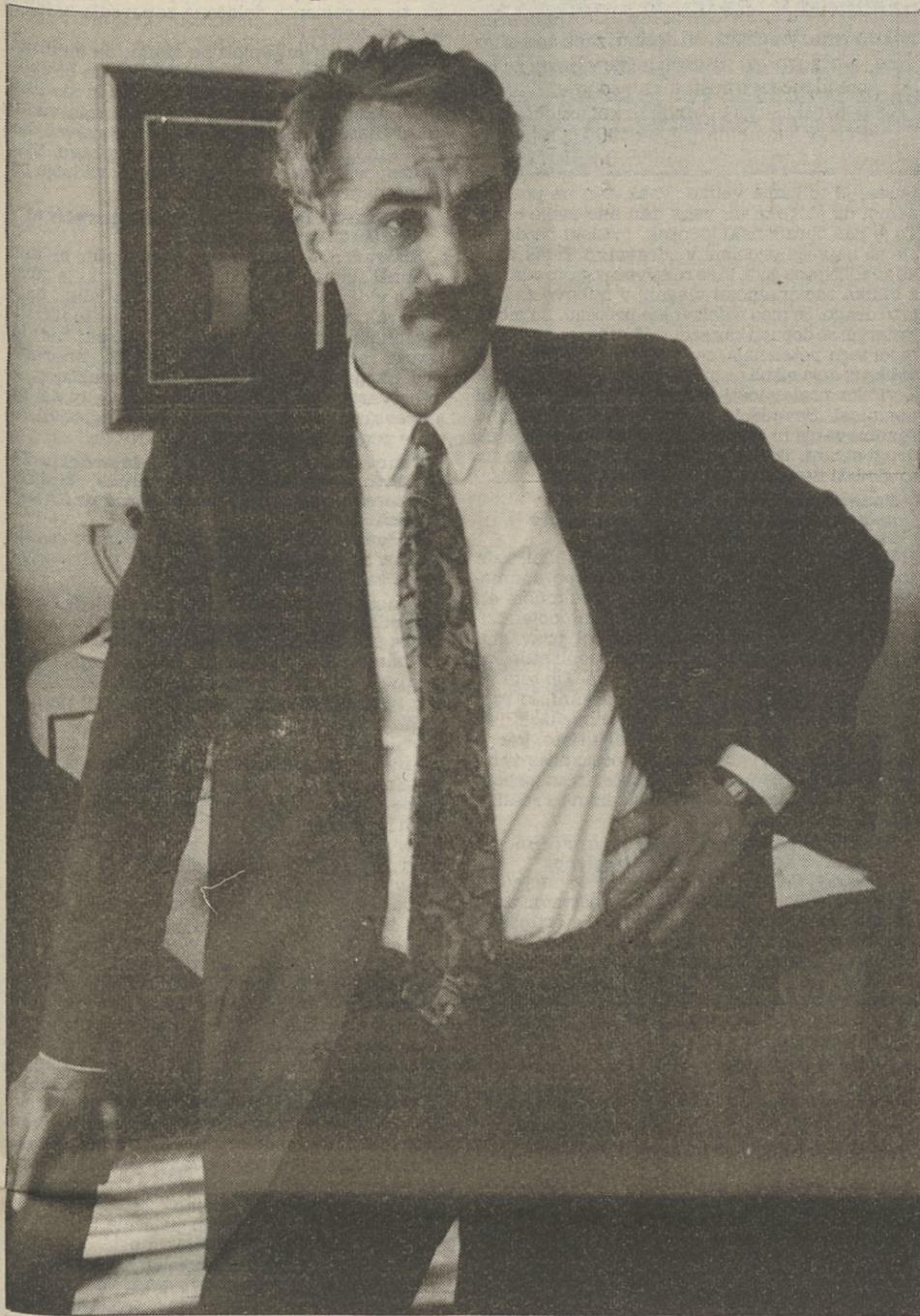
Založnika sta ČZP Enotnost in Evangeličanska cerkev v Sloveniji. Cena knjige je 10.000 SIT. Možnost plačila v dveh obrokih: prvi ob prevzemu knjige in drugi s položnico naslednji mesec.

Naročilo pošljite na naslov ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4. Knjigo naročite lahko tudi po telefonu 061/321-255, 061/1310-033 in po faksu 311-956.

ODMEVI

DOGODKI

Franc Hočevar,
direktor Inštituta Republike Slovenije za rehabilitacijo:

Panorama: Gospod Hočevar, nam lahko za začetek v kratkih besedah predstavite ustanovo, ki jo vodite?

Hočevar: Inštitut Republike Slovenije za rehabilitacijo je osrednja nacionalna ustanova za izvajanje kompleksne rehabilitacije telesno prizadetih pacientov. To pomeni, da se pri nas izvajajo tisti programi, ki zahtevajo veliko več visoko strokovno usposobljenih ljudi, sodobno tehnološko opremo in tudi druge pogoje za tiste patologije, ki jih ne morejo obvladovati v bolnišnicah. Drugi element izhaja iz funkcije osrednje ustanove: gre za raziskovalno dejavnost, skrb za doktrino, razvoj novih rehabilitacijskih metod, usposabljanje ljudi, opravljanje različnih evalvacijskih nalog, kot preverjanje uspešnosti, izvajanje nadzora in podobno. Večino teh naših dejavnosti imenujemo terciarne, ker ni še do konca pojasnjen pojem in tudi dokončno urejen položaj osrednje ustanove, zlasti z vidika financiranja. Mi svojo osrednjo funkcijo preprosto uresničujemo v okviru obveznosti, ki jih imamo do slovenskih zavarovalancev preko zavarovalnice, in s pomočjo virov, ki jih zaslužimo na prostem trgu.

Panorama: Kolikšen pa je delež sredstev, ki jih za dejavnost sasužite na trgu, mimo zavarovalnice?

Hočevar: Ti ta trenutek predstavljajo dvajset odstotkov virov, in če teh virov prostega trga ne bi imeli, ne bi mogli opravljati funkcij osrednje ustanove, zlasti tistih, ki so povezane z razvojem, doktrino, raziskovanjem, izobraževanjem drugih ljudi. Moram poudariti, da je naša ustanova resnično odprta za vse, ki želijo obnoviti svoje znanje, tako iz osnovnega zdravstvenega varstva, zdravstvenih domov kot tudi bolnišnic.

Panorama: Znano je, da ste s svojo dejavnostjo uveljavljeni tudi v tujini.

Hočevar: Svoje terciarne funkcije ponujamo tudi v tujini. Imamo nekaj mednarodnih raziskovalnih kontaktov, seveda tudi ambicij. Usposabljam tudi tuje strokovnjake, naši delavci pišejo skupne članke s tujimi, teh mednarodnih prepletov in povezav imamo dosti. Smatramo namreč, da se lahko standard in kriteriji postavljajo le v mednarodnih okvirih ne pa v lokalnih. To je tudi tista osnovna dispozicija, da bi se lahko - ko bo to tudi formalno vedno bolj aktualno - vključili v standarde, ki jih na področju zdravstva postavlja Evropska skupnost. Pravzaprav smo s temi ambicijami zelo obremenjeni.

Panorama: S Kliničnim centrom in Univerzo formalno niste povezani?

Hočevar: Formalno nismo povezani, seveda pa ogromno sodelujemo tako s Kliničnim centrom kot Univerzo. Imamo tudi štiri univerzitetne učitelje, ki so predavatelji na Medicinski fakulteti in Visoki zdravstveni šoli in nekaterih drugih šolah in fakultetah. Sodelovanje z

medicinsko in elektrotehniško fakulteto in visoko šolo za zdravstvene delavce je zelo obsežno, in to ne le na področju izobraževanja, marveč tudi pri raziskovalnem delu. Klinični center pa preprosto potrebujemo, da lahko svoj program v celoti izvajamo, saj smo rehabilitacijska ustanova.

Panorama: Ste pravzaprav pogosto sadnja postaja v rehabilitacijskem procesu...

Hočevar: V tem procesu in v procesu kompleksne rehabilitacije je potrebno znanje in zmognosti kliničnega centra, da lahko to delo kakovostno opravimo.

Panorama: Kaj pa proizvodna dejavnost, izdelava rehabilitacijskih pripomočkov?

Hočevar: Mi proizvodne dejavnosti nimamo, organizirali so jo v samostojnem podjetju, ki je v naši lasti, se pravi v državni lasti in popolnoma samostojno nastopa na trgu. Komparativna prednost tega podjetja je, da je v neposredni lokacijski in informacijski povezavi z našim inštitutom in lahko od nas črpa kakovostne informacije za razvoj.

Del dejavnosti v okviru našega inštituta ima tudi značaj proizvodne dejavnosti. Gre za individualno izdelavo zahtevnih ortopedskih pripomočkov, ki poteka v okviru programa aplikacije in kompleksne rehabilitacije telesno prizadetih pacientov. To pa sodi v okvir naše dejavnosti.

Panorama: Omenili ste sodelovanje s elektrotehniško fakulteto. Najbrž gre za sodelovanje na tem področju?

Hočevar: S to fakulteto in z Inštitutom Jožef Stefan pa sodelujemo največ na področju razvoja elektrostimulacije ohromelih mišic.

Panorama: Poleg ambulantnih storitev imate tudi posteljne zmognosti za stacionarne paciente.

Hočevar: Imamo dvesto bolniških postelj, letno obravnavamo okoli 1.800 hospitaliziranih pacientov in okoli devet do deset tisoč ambulantno obravnavanih pacientov. Skupna značilnost

ZA SLOVENSKE ZAVAROVANCE OPRAVIMO VEČ DELA, KOT SE ZAVEZEMO S PODPISOM POGODBE Z ZAVAROVALNICO

Osrednja nacionalna ustanova za kompleksno rehabilitacijo telesno prizadetih pacientov • Letno okoli 1.800 hospitalnih in deset tisoč ambulantnih pacientov • V ospredje stopa nevrološka rehabilitacija • Tuji bolniki niso vzrok čakalnih vrst za domače • Inovativni sindikati bi morali štiti tudi interese razvoja • Plače v zdravstvu so prenizke, dejavnost je podcenjena

je, da imajo probleme v zvezi z gibanjem kot posledico poškodbe ali bolezni, v zadnjem času je vedno več poškodb. To je razumljivo, bolj ko se razvija medicina in je uspešna pri ohranjanju življenja po poškodbi, več je težjih prizadetosti, ki jih je treba odpraviti v procesu rehabilitacije, če gre za telesne prizadetosti seveda. Pojavljajo pa se tudi paradoksi: denimo množična uvedba čelad ne zmanjšuje števila potreb po rehabilitaciji, ne obsega specifičnih poškodb. Povečuje pa število preživelih, pogosto hudo poškodovanih, ki jih je treba rehabilitirati. Podobno je tudi z drugimi množičnimi preventivnimi ukrepi. Seveda, to je cilj teh preventivnih ukrepov, rehabilitacija pa mora ta dejstva upoštevati in se takim okoliščinam sproti prilagajati.

Naša značilnost je, da znotraj našega strukturalnega prilagajanja zahtevnejši programi izvirajo enostavnije in vedno bolj stopa v ospredje tako imenovana nevrološka rehabilitacija, ki je vezana na ukvarjanje z možgani in z živci. Tu je tudi največ možnosti razvoja, saj so druge oblike rehabilitacije bolj obvladljive na drugačen način, tudi z zdraviliškim zdravljenjem.

Panorama: Gre torej za bolj rutinsko zdravljenje in rehabilitacijo?

Hočevar: No, težko bi jih tako označil, ampak za izvajanje tega programa ni potrebna tako visoka kritična masa znanja in tehnologije. Če hočeš kompleksno obdelati pacienta, ki ima poškodovane možgane, moraš vključiti vrsto elementov, več vrst zdravniškega znanja, od fiziatra, nevrologa, internista, pri fizioterapiji različne tipe, kot nevrofizioterapevte, delovne terapevte, inženirje ortopedske tehnike, nujna je psihološka obravnava in profesionalna priprava na življenje. Zato je ta fenomen kritične mase znanja zelo zanimiv, saj se z notranjim prestrukturiranjem programa pojavlja vedno večja potreba po znanju različnih strok, ki mora po načelu interdisciplinarnosti in multifunkcionalnosti z vseh aspektov obdelati človeka. Kljub temu, da za to zelo skrbimo, nam še vedno zmanjkuje ustreznega znanja. Zato se moramo povezovati z drugimi klinikami in ustanovami.

Panorama: Včasih ste bili znani po tem, da ste imeli na rehabilitaciji veliko pacientov iz tujine.

Hočevar: Smo še zmeraj. Letno imamo v obravnavi več kot sto tujih pacientov, seveda najzahtevnejših, ravno z nevrološkega področja. Imamo konstanten priliv tujih pacientov

in končno je to za nas dvakrat pomembno: prvič zato, ker so ti kriteriji obravnave tujcev, ki plačajo, zahtevni in jih apliciramo na celotno vzdušje in pogoje funkcioniranja, drugič pa s cenami, ki so za tujce še zmeraj konkurenčne, pravzaprav zagotovo pomemben vir sredstev za lasten razvoj. Kdo bo v tem videl vzrok čakalnih vrst za domače bolnike. Moram povedati, da to nima nobene zveze s tem. Mi za slovenske zavarovalce opravimo več dela, kot ga podpisemo s pogodbo. Vse, kar delamo več, bi delali v svojo lastno izgubo in bi posegali v substanco. Če bi sprejeli vse paciente, ki se želijo zdraviti pri nas, bi se uničili, saj stroški preprosto ne bi bili pokriti. Ker končno tudi nismo urgentna bolnišnica, dogovorjeni obseg le malo presegamo. Res za sredstva, ki jih dobimo s trgom, usmerjamo nazaj v svoje paciente. Za tujce imamo angažiranih zelo malo zmognosti, vendar je iztržek še enkrat večji. Za trg namenimo sedem, osem odstotkov zmognosti, to pa ustvarja velik ekonomski učinek, kar ni nepomembno.

Panorama: Ko ste še omenili čakalno dobo za vaše paciente, kolikšna pa je?

Hočevar: Različno, odvisno od tega, ali smo edina ustanova v Sloveniji za tak primer. Če je treba reagirati sproti, je ni. Pri spinalnih poškodbah, pretrganju hrbtnjače, paraplegiji, je tudi ni, tudi na področju kranio-cerebralnih poškodb ali pa amputacij se zelo približujemo optimalnim rokom. Izredno dolga čakalna doba je pa pri kapeh, ker jih je veliko, in kronično degenerativnih obolenjih. S čim krajšim čakalnim rokom poskušamo obravnavati otroke. Žal smo prisiljeni postavljati določene kriterije in na področjih, kjer so dolgi čakalni roki, imajo prednost tisti, ki so motivirani za obravnavo in od katerih se pričakuje večja življenjska vitalnost in vključitev v delo. Tudi v tem kontekstu imajo prednost otroci.

Panorama: V zadnjem času se o vaši dejavnosti sliši nekaj več posredno, s akcijo slovenskega nedeljskega časnika in avkcijami slik v korist prizadetih. Gre večinoma za vaše paciente.

Hočevar: Za novinarje smo popolnoma odprti, lahko od zdravnikov pridobivajo potrebne informacije. Jasno, da je ta akcija vse pohvale vredna. Posebne reklame ne potrebujemo, mislim pa, da so članki dobro in kakovostno napisani in so za nas izredno pomembni. Zlasti kot promocija z vidika zaupanja v delo, ki ga opravljamo.

Panorama: Ukvarjate pa se s zelo zahtevnimi primeri?

Hočevar: Jasno je, da se ukvarjamo z zelo težkimi stvarmi, smo pač na koncu procesa medicinske obravnave in pričakovanja so ve-

Nadaljevanje na naslednji strani

“Letno imamo v obravnavi več kot sto tujih pacientov, seveda najzahtevnejših, ravno z nevrološkega področja. Imamo konstanten priliv tujih pacientov, in končno je to za nas dvakrat pomembno: prvič zato, ker so ti kriteriji obravnave tujcev, ki plačajo, zahtevni in jih apliciramo na celotno vzdušje in pogoje funkcioniranja, drugič pa s cenami, ki so za tujce še zmeraj konkurenčne, pravzaprav zagotovo pomemben vir sredstev za lasten razvoj.”

Nadaljevanje s prejšnje strani

lika. Večkrat je večji problem rehabilitacija svojcev, staršev, če gre za otroka. Morajo se aktivno vključiti v proces in nekaj sprejeti kot definitivno dejstvo, od koder je treba ponovno startati, od koder se življenje pod drugačnimi pogoji znova začne. Najteže je, da večina sega v spomin, kako je bilo včasih. Po tako hudih poškodbah ali obolenjih je težko restavrirati prejšnje stanje. Seveda pa je vendarle mogoče veliko doseči.

Panorama: Najbrž enako kot pozitivno promocijo doživljate tudi kritiko?

Hočevar: Kritiki se nihče ne more izogniti. Zdravstvena ustanova je zelo izpostavljena in je pod nenehno kontrolo. Kontrolirajo jo pacienti, še bolj svojci, pa različni državni in zavarovalniški mehanizmi. Ti slednji predvsem z vidika pojmovanja našega dela kot porabe, generatorja slabega ekonomskega položaja države. Seveda je moj pogled popolnoma drugačen. Mislim, da gre za "cost benefits", in uspešno delovanje tega področja veliko vrača nazaj v krepitev ekonomskega položaja države.

Panorama: S tem ste že posegli na komercialno, poslovno, menedžersko področje, ki je pravzaprav vaše področje.

Hočevar: Večji del življenja se ukvarjam z menedžmentom javnega sektorja, zlasti zdravstvenega, tudi s podiplomskim specialističnim študijem na ekonomski fakulteti sem se usposobil na tem področju. Napisal kaj veliko nisem, čeprav imam tudi to v načrtu. Veliko izkušenj ob hkratnem poznavanju teorije je mogoče posredovati v zapisani obliki tudi drugim. O menedžmentu v zdravstvu in tudi v javnem sektorju pa že nekaj let predavam ob različnih priložnostih. Občutek imam, da mi ljudje kar verjamejo, saj združujem maksimalno teoretično znanje, ki ga nenehno pridobivam, in dnevni pragmatizem.

"Večkrat je večji problem rehabilitacija svojcev, staršev, če gre za otroka. Morajo se aktivno vključiti v proces in nekaj sprejeti kot definitivno dejstvo, od koder je treba ponovno startati, od koder se življenje pod drugačnimi pogoji znova začne. Najteže je, da večina sega v spomin, kako je bilo včasih. Po tako hudih poškodbah ali obolenjih je težko restavrirati prejšnje stanje. Seveda pa je vendarle mogoče veliko doseči."

Panorama: Ste eden redkih vodilnih ljudi v slovenskih zdravstvenih ustanovah, ki ima obe plati strokovne izobrazbe - zdravstveno in menedžersko.

Hočevar: No, na zdravstvenem imam srednjo zdravstveno šolo, kasneje sem se izobraževal na sociološko-psihološkem področju, končal sem fakulteto za defektološke znanosti v Zagrebu. Tam je bilo veliko vsebin, ki so povezane s kompleksno rehabilitacijo. Nisem pa več - in to z veseljem ugotavljam - eden redkih, ki bi imel tudi menedžersko kvalifikacijo. Res pa sem bil prvi. Sedaj Gea College skupaj z ministrstvom in medicinsko fakulteto pripravlja dovolj obsežen in kakovosten program, in mislim, da ga je absolutno že okoli sto slušateljev z različnih področij zdravstva. Te stvari spremljam od vsega začetka in že na samih srečanjih direktorjev vidim bistveno razliko v primerjavi z leti nazaj, ko tega znanja ni bilo nič.

Panorama: Očitno ste prvi človek, da mu zastavimo vprašanje, ki se pri nas nenehno pojavlja. Ali naj bo direktor Kliničnega centra zdravnik ali ekonomist? Podobno velja za direktorje zdravstvenih domov in drugih ustanov.

Hočevar: Ko že omenjate direktorja Kliničnega centra, tudi on se je usposobil v tem programu in pridobil menedžerska znanja. Vsak, ki se misli s tem delom resno ukvarjati, slej ko prej ugotovi, da mu primanjkuje znanja, zlasti s področja organizacije, planiranja, vodenja, kontrole. To so osnovne funkcije menedžmenta, od tod naprej se začne strategija glede na poslanstvo in cilje ustanove. Predvsem gre za to, da bi resurse, s katerimi razpolagaš, postavil na pravo mesto. V zdravstvu so to najprej ljudje z njihovim znanjem. Če rečem malo grobo, menedžment mora poskrbeti, da od njih dobi optimalne efekte v skladu s cilji in poslanstvom ustanove. Poslovanje zdravstvenih zavodov vedno bolj prihaja do izraza, čeprav ga spremlja večna dilema: strokovnost ali poslovnost. Mislim, da gre za neobstoječo dilemo; če zdravstveni zavod ne posluje poslovno stabilno, nima nobenih možnosti za ustrezen strokovni razvoj. Druga resnica pa je, da ne moreš biti poslovno uspešen, če nimaš ustreznih razvite stroke. Modrost vodenja je, da vzpostaviš pravo ravnotežje. Ta, kot pravim, umetna dilema pa povzroča, da se stališča glede kvalifikacijske strukture za menedžment v zdravstvu spreminjajo. Do nedavnega so bili prepričani, da je to lahko edinole zdravnik. Zdaj je jasno, da moraš imeti ogromno organizacijskih, upravljalških, vodstvenih in drugih znanj, če hočeš krmiliti, preprosto povedano, milijarde tolarje ali še več. Jasno je, da je ta denar nečemu namenjen in da gre za stroške, investicije, poslovne situacije, ki jih je treba ustrezno krmiliti. Tega z znanjem samo s področja zdravstva ni mogoče. To spoznanje prodira, čeprav po drugi strani žal izgube v zdravstvu kažejo drugače. Vendar so to drugi problemi, obseg ali način uresničevanja pravic, organiziranost celotnega zdravstvenega segmenta v državi, funkcija

"Imamo dvesto bolniških postelj, letno obravnavamo okoli 1.800 hospitaliziranih pacientov in okoli devet do deset tisoč ambulantno obravnavanih pacientov. Skupna značilnost je, da imajo probleme v zvezi z gibanjem kot posledico poškodbe ali bolezni, v zadnjem času je vedno več poškodb. To je razumljivo, bolj ko se razvija medicina in je uspešna pri ohranjanju življenja po poškodbi, več je težjih prizadetosti, ki jih je treba odpraviti v procesu rehabilitacije, če gre za telesne prizadetosti seveda."

zavoda za zavarovanje itd. Skratka, makrozdruževne odločitve, zanje morajo poskrbeti drugi.

Panorama: To je pa še politika zdravstvenega varstva, ki ni v vaši pristojnosti, jo pa vsak dan doživljate.

Hočevar: Da, na svoji koži in trpko. Za zdravstveno politiko je težko reči, ali je ustrežna ali ne. Dejstvo je, da so se zadeve bliskovito spremenile in da je Slovenija ena redkih držav, ki ni na področju zdravstva doživela zloma. V kontekstu držav v tranziciji bi morali biti zadovoljni. Z vidika zavarovanca, ki naj bi imel vedno prav, pa seveda ne. Takole bom rekel: z resursi, ki jih imamo na razpolago, bi lahko dosegli večje učinke, počasi bi se morali zavedati, da je naša kritična masa dva milijona ljudi. Ta objektivni okvir sam po sebi narekuje tempo. Marsikaj bi se dalo narediti na organizacijskem področju, pri strategiji in denarju.

Panorama: To pomeni, da vas politika sili k racionalnemu ravnanju, sama pa se ne obnaša tako?

Hočevar: Pri nas bi bilo mogoče odreagirati tudi tako, da bi opustili nekatere programe in seveda odpustili ljudi. Druga možnost je, da poiščes priložnost na trgu in zapolniš zmogljivosti. Prvo bi bili najbolj dramatični ukrepi, ki so na videz najbolj preprosti z vidika izvedbe, drugo pa je aktiven pristop, da poiščes delo, ki ga lahko prodaja in je plačano.

Panorama: Pravijo, da je nagrajevanje v zdravstvu vedno problematično, tudi napovedana stavka kaže, da gre za pereč problem. Kako poskušate vendarle zadovoljiti zahteve zavarovalnice na eni strani in delavcev?

Hočevar: Plače v zdravstvu so nizke, o tem sploh ne razpravljam. Pri nas imamo nekaj oblik stimulacije in skrbim, da je v obliki plače ali na drugačen način tisto, kar je določeno z zakoni in pogodbami, vsaj za dvajset odstotkov preseženo.

Panorama: Kako to uspete? Vam to omogočajo storitve za trgi?

Hočevar: Samo to. Znotraj sistema bi lahko plačevali samo kot drugi, slabo. No, saj je tudi to slabo, saj četudi dodajamo dvajset odstotkov, še ni dobro. Vendar to v masi vseh plač pomeni dvanajst odstotkov. To obračunavamo na izhodiščno plačo. Od države imamo dovoljeno stimulacijo do petnajst odstotkov na izhodišče mase za plače. Imamo pravilnik za stimulativno nagrajevanje, izpeljan je na zelo preprostih načelih. V skladu s pogodbami ima neposredno nadrejeni, ki je odgovoren za rezultate dela, vsake tri mesece - lahko tudi vmes - možnost, da nagradi delavce v okviru razpoložljivih sredstev. Zgodi se, da za tri mesece nekateri dobijo do petdeset odstotkov svoje plače, kar letno lahko pomeni za najbolj uspešne dve dodatni plači na račun stimulacije. Nemalo vlagamo tudi v druge spodbude, izdelal sem posebne pravilnike, s katerimi spodbujam ljudi k raziskovanju, predavanjem, pisanju člankov. Vsaka taka stvar je tudi finančno ovrednotena in spodbujana.

Panorama: Ali imate za vse to izdelane kriterije? Ne mislimo samo tega, kar ste navajali nazadnje, gre tudi za delovno uspešnost.

Hočevar: Tale načela so: ocenjuje - imamo ocenjevanje, ne merjenje, meriti ne moremo - približno trideset ljudi, vsi ki vodijo in so odgovorni za organizacijo dela, na prvem in drugem hierarhičnem nivoju. Ocena je osebni podatek, ni javna. Ocenjeni ima vsak trenutno pravico izvedeti, zakaj je bil tako ocenjen. Sam trimesečno ugotovim finančne možnosti, določim maso denarja za obdobje in ga z logiko strategije, alociranja namenim za stimulacijo. Poleg tega tisti, ki neposredno delajo v skladu s cilji hiše, denimo da je to trg, in željo, da ga obdržimo, dobijo še nekaj dodatka. Oddelek, ki je imel največ tujcev oziroma samoplačnikov, dobi dodatek, ker je neposredno uresničeval ta cilj. Princip je seveda, da je ta cilj uresničevala cela hiša, od vratarja, računovodstva naprej. Zato je tudi deležna stimulacije, ki je možna zgolj zaradi trga. Terciarne funkcije še posebej stimuliram s pravilniki, na ta način poskušam ljudi spodbujati.

Panorama: Z izpolnjevanjem kolektivnih pogodb nimate težav?

Hočevar: Vse zadeve, ki jih določajo kolektivne pogodbe, normalno izpolnjujemo. Nemačajna sredstva vlagamo v socialo, enako velja za solidarnostne pomoči in podobno. Nimamo neplačanih ur, kot jih imajo drugi, nekaj ur imajo ljudje vedno v rezervi, da lahko normalno funkcionirajo, sicer štirideset ur, ki jih lahko opravijo na mesec, v celoti plačujemo. Dosti vlagamo tudi v počitniško in socialno infrastrukturo, pa skrbi za otroke. Skrbimo za vse tisto, zaradi katerega ljudje sicer nič več ne delajo, so pa zadovoljni.

Panorama: Kako sodelujete s sindikati v inštitutu? Koliko jih pravzaprav deluje pri vas?

Hočevar: Štirje. Znotraj hiše posebnih nespo-razumov med sindikati in upravo ni. Vsi minimalni pogoji so zagotovljeni, nespo-razumi so pač taki kot povsod. Sindikati vedno opozarjajo na to in ono, česar je vedno premalo ali bi moralo biti več, jaz pa na drugi strani mize pravim, da je tega veliko in več kot drugje in da možnosti ni več. Denimo, pritiski na dopuste, ki so pogosti, pa pritiski za dodatke. Vse je sicer določeno s pravili, sam pa imam pooblastila. Če smo na račun računalnika razdelili sedemdeset dni do-

pusta, je to zame veliko. Vsak dan ne pomeni samo, da človeka ni, vsak dan ima svojo ceno. To je pač obračunski strošek. Pritiski na dopuste so največji problem v zdravstvu. Imaš visoko kvalificirane ljudi, ki so relativno pogosto odsotni; z vidika racionalnosti vlaganj v njihovo znanje je to drago, če niso v delovnem procesu. Po mojih kriterijih so dopusti kar zadovoljivi, čeprav z vidika moči tega potenciala neracionalni. Odsotnega z vidika znanja nikoli ne moreš ustrezno nadomestiti. Z vidika poslovnosti je preveč dopusta populn nesmisel. Seveda je to precej mehanicistično razumevanje in težko je doseči razumevanje na drugi strani. Toda v mojem položaju moram na to gledati natančno tako in nič drugače.

Panorama: Kako pa se potem sporazumete s sindikati, oni najbrž stojijo na nasprotnem bregu?

Hočevar: To bi sicer morali povedati oni, toda sodim, da se z njimi kar ustrezno sporazumavam. O zadevah, ki so določene z zakonom ali kolektivno pogodbo, z njimi sploh ne polemiziram. To je stvar presoje, kdo ima bolj prav, sindikati ali direktor. Če ima neko pooblastilo, da uredi določeno zadevo, ga pač ima. Ob tem so arbitražne možnosti in zunanji organi, ki razsojajo pravičnost odločitve in standarda. Ko se po protokolu vsa pot zasuhe, velja tisto, kar je zadnje mnenje. Pri nas še zdaj tečejo pravde na sodišču, o tem bo razsodilo sodišče, in ko ne bom več imel elementov za pritožbo, bom to realiziral. Mnenja pa so različna.

Panorama: Naravno bi bilo, da imate na dejavnost sindikatov svoje poglede.

Hočevar: Načeloma me moti, da niso inovativni v tem smislu, da bi ustvarili, izpostavili drug standard in izpostavili ljudi z večjo storilnostjo in z višjim delovnim standardom. Moje izkušnje so, da gre večina naporov v linearnost, izravnavo, v neko enakost, kar ne spodbuja novih kriterijev za delovanje. Če hočete primer, bitka za dopuste na delovnih mestih, ki so izpostavljena sevanju, se mi zdi neokusna. Postaviti je treba drugačen standard: sevanja ne sme biti. Vse narediti ali zagotoviti, da ne bi bilo razlogov za bonitete zaradi nevarnosti pri delu. Nevarnost je pač treba odpraviti. Pri nas nenehno usposabljam ljudi, delo je težko, zlasti ne-ogvalnega osebja v rehabilitaciji. Teh težav ne bi smelo biti, če bi se držali protokola dela, na razpolago so vsa tehnična sredstva, vsaj tista, ki so jih zahtevali. Sindikat bi moral preprečevati škodljivo delovanje, ne pa spodbujati članstvo k prizadevanjem za plačevanje teh okoliščin, z dopusti na primer, dodatki in podobno. Ne razumem sistematične evforije dopustov v tej smeri. Ko izdamo odločbe o dopustih, to bo zdaj enkrat, imamo po petdeset, šestdeset pritožb. Normalno, da vse zavrnem, z argumenti, za katere mislim, da so pravi. Večino jih razreši svet zavoda kot drugostopenjski organ, nekaj jih gre na sodišče, vedno znova pa se to pojavlja kot jara kača. Ni moje, da bi sodil o potrebnosti in primernosti sindikata, mislim pa, da se bomo morali oboji, menedžment in sindikati marsikaj naučiti, da bomo razumeli vsak svojo pozicijo. Najbolj pa me moti, primere poznam samo iz časopisov, sam jih ne doživljam, če si sindikat poskuša prisvojiti vodenje. Pri stvarkah ali pripravah nanje, na primer. Vodenje ustanove in odločanje o strokovnih zadevah je stvar menedžmenta. Odgovornosti mu ne more nihče vzeti. Kaj se bo delalo v primeru stavke? Tisto, kar bo odredil direktor. Standard je znan, ne smemo ogrožati življenj, obravnavati moramo vse nujne primere.

Panorama: Prav zdaj je napovedana stavka v zdravstvu. Vas skrbi?

Hočevar: Močno se ukvarjam s tem problemom. Kakšni bodo higijenski standardi, za terapijo me ne skrbi, je pač ne bo, kakšni bodo prehrabeni standardi, kako bo z varovanjem. Nekatere stvari so določene in jih ne moreš reducirati. Hiše z dvesto pacienti ne moreš izprazniti, kaj bo z ambulantami, ljudi je težko obvestiti.

Panorama: Bi bila stavka pri vas samo solidarnostna ali imajo sindikati kake svoje posebne zahteve?

Hočevar: Mislim, da zaenkrat ne. Vendar ima stavka svoj protokol, napoved, pravilnik, razloge, potek, informiranje, za posledico pa ima tudi moje ukrepe, ki jih moram predpisati, ali delegirati ljudi, ki znajo naloge izvajati. Stavko je lahko napovedati, ko pa moraš v teh pogojih krmiliti delo v zdravstvenem zavodu, je pa drugače.

Panorama: Veliko stvari je določenih s kolektivnimi pogodbami. Tudi vaše sadolžitve.

Hočevar: Na moje delo se nanašajo tri kolektivne pogodbe. V njih je z vidika obveznosti in pristojnosti direktor omenjen šestdesetkrat. Če bi samo to delal, bi bilo preveč. Kolektivne pogodbe v prevelikem obsegu vplivajo na protokol vodenja menedžmenta. Preveč je

tega; če bi si delal opomnik svojih nalog, bi delal lahko samo to. Direktorja pa zavezujejo še zakoni, tu je moje ministrstvo, pa zavarovalnica. Pred seboj moram imeti funkcijo ustanove, tu so pacienti, določena zaporedja nalog si moram zastaviti.

Ko to govorim, sploh ne želim, da sindikati v svojih stavkovnih prizadevanjih ne bi uspeli. Ne bi bilo dobro, če bi se uprava in sindikat v ustanovi zilizala, mora biti neka minimalna stalna nestrpnost. Ne sme pa je biti preveč, ker bi s tem blokirali funkcioniranje uprave. Stalni nespo-razumi ne vodijo nikamor, vzdušje postane neproduktivno.

Panorama: Uporabli ste izras inovativni sindikat. Kaj to pomeni?

Hočevar: Ta izraz rad uporabljam, ni moj, prebral sem ga že pred leti v knjigi, ki je govora o vlogi sindikatov, starih še. Mislim, da je to korak naprej. Ne gre za to, da je sindikat le v funkciji zaščite delavca, ampak štiti tudi interese razvoja pogojev dela. Gre za generalno produkcijsko in storitveno infrastrukturo, ki jo ustvarjajo ljudje in nihče drug. Če bi šel resno evalvirati nekatere štrajke, bi ugotovil, da so te pogoje porušili.

Panorama: Ali s tem mislite, da se delavci s stavko zavzemajo za kratkoročne, otipljive interese, pogoji dela na daljši rok pa jih ne zanimajo?

Hočevar: Tudi vizija mora biti. Sam bi vse sile vložil v spremembe izhodišča plač v zdravstvu, ne pa za skromne dodatke.

Panorama: Pri tem pa bi nujno našli na vrednotenje zdravstva v razmerju s drugimi družbenimi dejavnostmi.

Hočevar: Tu pa moram biti povsem jase- n. Opraviti imamo s precej demagoģije. Zdravstvo je v primerjavi z drugimi dejavnostmi na neki način zahtevnejše. Ne na neki način, bom kar povedal na kakšen način. Okoliščine štiriindvajseturnega funkcioniranja, razreševanja izredno dramatičnih situacij in ljudi v stiski, ki so v neposrednem odnosu z delavci in vsemi problemi, ki jih prinesejo v ta delovni proces v zdravstvu. Tega ni mogoče enačiti z isto stopnjo odzivnosti in pripravljenosti na drugih področjih družbenih dejavnosti. Te stiske ljudi, ki potrebujejo zdravstvo, se prenašajo in generirajo tudi pri ljudeh, ki vse življenje opravljajo to delo. Proces usposabljanja in dodatnega usposabljanja je na področju zdravstva dosti bolj intenziven kot na vseh drugih področjih. Ta osebna pripravljenost in motiviranost mora biti na veliko višji stopnji in bolj osebna. To je le nekaj razlogov, zaradi katerih bi zdravstvo moralo biti izzeto iz teh povprečij. Gre za specifične okoliščine, ki jih je treba priznati in ne prenesejo komparacij z drugimi področji delovanja. Takih tenzij ni ne v šoli ne v kulturi, so specifične prav za zdravstvo. Kje imaš štiriindvajseturno pripravljenost, kje mora biti človek organiziran, sposoben funkcionirati, pripravljen posredovati v različnih dnevnih situacijah? Zato so zahteve po generalnem izboljšanju položaja zdravstva utemeljene in se z njimi strinjam.

Panorama: V takih razmerah je tudi delo direktorja take ustanove specifično?

Hočevar: Delo direktorja je tako samotno, temelji na odločanju, odločanje pa nikakor ni lahko. Za nikogar se ne moreš skriti, za vsako odločitev si osebno odgovoren. Ko si imel še druge vmesne člene in organe, delavski svet in podobno, si se lahko skrival za kolektivnostjo odločitve. To je nesmisel. Seveda uporabiš timski pristop, upoštevaš mnenja in stališča drugih, literaturo, številke, odločiti pa se moraš sam. Posebno odločanja v zdravstvu je še ekstremnost odločanja z vidika terapevtskega procesa. Odločitve so lahko usodne in ta odgovornost bi se morala razlikovati od drugih. In biti plačana na vseh ravneh odločanja - zdravnika, sester, fizioterapevta, delovnega terapevta. Kakorkoli pogledaš te poklice v zdravstvu, so razlike od drugih poklicev z enako izobrazbeno stopnjo.

Panorama: Gospod Hočevar, hvala lepa za pogovor.

Igor Žitnik

★★★★★

PULSAR d.o.o.

**POOBLAŠČENA DRUŽBA
ZA UPRAVLJANJE VZAJEMNIH
SKLADOV IN INVESTICIJSKIH DRUŽB**

CETRIFIKATE ZBIRAMO do 31. 3. 1996

**Vlagateljem nudimo del provizije
v višini 0,8 % v gotovini.**

Informacije:
061/13 13 325 ali 062/224 756 ali 066/38 401

Ljubljana, Dalmatinova 2

Piše: Martin Ivanič

PA KAJ SMO RES IDIOTI?

Ste ogorčeni nad predrznostjo šefa trenutne uprave Tama J. Laha? Človek hoče borih 900.000 dolarjev mesečne neto plače. Torej so številni drugi menedžerji sila pocieni. Zavaljo našega sindikalističnega kodakanja na rovaš njihovih plač bi se jim skorajda morali opravičiti. Številni med njimi zanesljivo uspešno »poslovodijo« delovne organizacije, nekateri že prav dolga leta, in so v veliki meri zaslužni za to, da ima podjetje delo, delavci pa razmeroma redno, četudi mršavo plačo.

Lah je mesija, odrešenik. Prišel je rešit Tam potem, ko so njegovo blagajno dodobra počistile razne roparske ptice (te seveda sedaj sedijo na drugih, bolj polnih vejah) in ko je zaradi njega (malo pa zaradi svoje adolescence in zaradi strankarske izravnavne) odletel gospodarski minister. Kdor pospravlja za ministrom, ni mala živina! Takšen pač ima ceno. Pospravljane za ministrom sicer ni bilo tako zahtevno, kakor bi morda sodili na prvi pogled. Delavci Tama so v resnici dobili svoje božjake, toda Lah pri tem ni dobil posebno velikega možganskega žulja. Denar so dale banke, za njim pa stojijo banke in za njimi država s svojimi jamstvi. A za vsem skupaj čisto na koncu dolge vrste prisklednikov stojimo državljani s svojimi davki.

Torej imamo opravka samo še

z eno zgodbo o uspehu, ki pa je zelo enostavna. Lah ve in vidi, da je takšna igra v sedanjem političnem položaju možna. Država (vsekakor najprej koalicijska oziroma vlada) je v tej igri nekaj zastavila in misli, da mora blefirati do konca in ne glede na ceno. Pri tem milijon gor ali dol res ne sme igrati vloge. Temu se reče poslušaj za velike teme. In kadar gre za milijone ali celo milijarde, res ne smete pričakovati, da se bo nekdo ubadal z drobižem. No, ko sešete veliko drobižev, dobite lahko že kar kakšno Lahovo plačo. Se pravi, da drobiža za delavske plače le ni mogoče kar tako razmetavati.

Pri Delavski enotnosti neki novinar takšnemu razmišljanju domnevno duhovito reče »skrb za malega človeka«. Pa še res je. Le da si je v tem stališču, bolj kot bi sam verjel, podoben s samim očedom one glavne zgodbe o uspehu.

Zdi se mi vredno pogledati, kje je kovačnica teh »novih ljudi«, ljudi iz zgodbe o uspehu - in seveda za zgodbo o uspehu. Del odgovora boste dobili, če spremenljate dogajanje v študentskem parlamentu in vladi. Sam sem na to ložo postal pozoren šele potem, ko mi je neka znanaka pripovedovala, da ima sina študenta, ki da se kar dobro znajde - pa ne toliko pri samem študiju (nekako že rine!) kolikor

v organih študentske organizacije. Potem je prišlo še do znamenitih študentskih »demonstracij polnih žlodecov in praznih glav«, po zaslugi katerih je vzdrževanje parlamenta davkoplačevalce stalo še nekaj milijonov. Tam smo slišali, da sit lačnemu ne verjame. Seveda! Sit meče hrano v državnozbornsko fasado, lačen pa skuša pobirati drobtinice preko študentskega servisa.

Pod vtisom vseh teh zgodb pride človeku na misel nekdanja »teza« o nasprotjih in antipatijah med delavci in študenti. Verjamem, da je svojčas to nasprotje koreninilo v zaostalosti in neukosti delavstva, pravzaprav v njegovem nezaupanju v učene ljudi, skoraj bi rekel v njegovem intelektualnem kompleksu. Del tega nezaupanja je med delavstvo vnašala konservativna politika, malce pa mu je botrovala stanovska narcisoidnost študentov in njihov vse prevečkrat posmehljiv odnos do zgaranih ter za duhovna obzorja nezainteresiranih delavcev.

Danes je delavstvo (tudi na Slovenskem) povsem drugačno. Med njim najdemo veliko srečanj, višje in visoko izobraženih strokovnjakov. Pa tudi nižje izšolani delavci niso več tisti »telebani«, ki zaradi umske lenobe niso mogli končati druge kot pri težkem manualnem delu, kjer so naprej pogrevali svojo anti-intelektualnost. Izhajajoč iz te organske spremembe delavstva, bi lahko trdili, da se je nekdanje nezaupanje med delavstvom in študenti »raztopilo« in da ni več značilen sopotnik časa. Kolikor to drži, in verjamem, da gre za določeno realnost, je človek lahko samo vesel. Ni pa zanesljivo, da se ne bo v teh povsem anarhičnih razmerah nasprotje spet prebudilo, vendar na drugačni podlagi.

O položaju slovenskega delavstva v sedanjem času je dovolj znane-

ga in teh dejstev ne kaže pogrevati. Resnica je sicer takšna, da slaba prede tudi velikemu delu študentov. Tu seveda ne mislim srečnejšev, ki v vse številnejših slovenskih univerzitetnih mestih živijo pri starših, ki celo v težkih gmotnih razmerah nekako poskrbijo za to, »da bi se le otrok lahko normalno šolal«. Tudi nekaj revnih in nadarjenih ima upanje, da se bodo lažje prebijali, če uspejo preko kakšne fundacije za podporo...

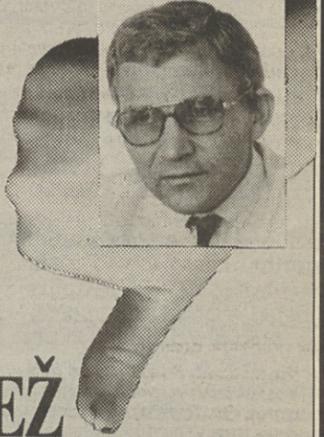
Veliko pa jih bo v vsej ostrini skusilo kapitalistični liberalizem. In kljub temu bo na študente upravičeno letel tudi srd delavcev, ko bodo leti sčasoma dojele, kako v študentski organizaciji (in - kot že rečeno - zlasti v študentskem parlamentu in vladi) dobesedno mesarijo z denarjem (od plač in sejin, ob katerih bi se marsikateremu delavcu zavrtelo, pa do politizacije študentskih medijev, kjer je važen le strankarsko-politični cilj, denar pa je tako ali tako umazana področnost, ki ga bodo v glavnem nevede zagotovili zarobljeni delavci). Da ne bi bilo to pisanje videti kot običajno novinarsko meditiranje in da ne bi potratil še več prostora, obračam pozornost na članek »Kolikšne so študentske finance?« v dnevniku Delo 9. marca letos.

Kolikor mi je znano, navedbe v članku niso bile izpodbijane in še manj izpodbite. Ko boste k vsemu skupaj pristeli še čimnično in uspešno zavračanje študentskih oblasti, da bi glede študentskih financ opravili pošteno revizijo, boste najbrž še malce bolj žolčni na svojo državno oblast, a tudi na študente kot naše bodoče rešitelje (lahko rečemo - Lahel) boste nemara gledali malce bolj romantično. Seveda boste pri tem številnim spodobnim študentom delali krivico, rekoč, da naj vendar nehajo tudi oni delavce obra- vnavati kot idiote.

arena

Piše: Boža Gloda

Tone Peršak

Če bi, denimo, z Mongolijo sklepali sporazum o konjereji, kar bi bilo za nas lahko zelo počuno, in bi v velikem narodnem huralu, kakor tam pravijo parlamentu, morali vso zadevo ratificirati, bi poslanci pisano gledali, kakšen jezik je ta slovensščina. Slovenija je nastala iz dela prijateljske socialistične Jugoslavije, bi razmišljali, in ko je bil

NERODNEŽ

pri nas v Ulan Batorju heroj Tito, so v Jugoslaviji govorili srbohrvaščino. Sedaj pa se Slovenci naenkrat postavljajo z nekakšnim svojim narečjem, ki se mu reče slovensščina. To je vse skupaj skrajno sumljivo, zato bi bilo najbolje, če tega sporazuma ne bi ratificirali, če pa ga že, naj bo napisan poleg mongolščine še v ruščini ali kitajščini, da se ve, kaj na tem svetu velja in kaj ne.

Če bi se torej to zgodilo, bi se pod Alpami podrl svet. Nacionalisti bi rekli, da so Mongoli navadni barbari, ki naj raje pasejo kamele, kot pa da se grejo jezikoslovje. Liberali bi zagnali vik in krik, češ da gre za komunistično svinjarjo nekakšnih azijskih konjskih tatov, ki še brati ne znajo, upajo pa si dvomiti o sveti slovensščini. Demokrati bi se neznansko zgražali, da bi tisti brezvezni Tataři že lahko vedeli za Trubarja, Kopitarja in Toporišiča. Iz ljubljane bi čez puščavo Gobi brzeli sli s protestnimi notami in poja- snjevali, a imamo Slovenci pod Alpami čisto pravo državo od pamtveka in da je bilo družjenje s cirilico in srbohrvaščino čista zgodovinska pomota, ki je trajala samo sedemdeset let, kar je v primerjavi z večnostjo kitajskih dinastij prava malenkost. In čisto nič nismo krivi, če Džingiskan ni zašel tudi do Save, kjer bi lahko slišal slovensščino.

V huralu se kaj takega seveda še ni pripetilo, se je pa v slovenskem parlamentu. Slovenskemu pisateljskemu poslancu Tonetu Peršaku se je namreč zdelo nadvse dvomljivo, če bi neki sporazum z Bosno in hercegovino ratificirali tudi v bosanskem jeziku. Lepo vas prosim, kakšen pa je ta bosanski jezik, ki so si ga izmislili v Sarajevu. Gospodu Peršaku so pritegnili tudi nekateri drugi poslanci, in malo je manjkalo, da bi BiH odtegnili pravico do njenega jezika. K sreči je bilo dvojn pametnih, ki so to preprečili.

Izidor Rejc

Med pametnimi je bil tudi Izidor Rejc iz krš- čanske demokracije. Urno je povedal, da moramo pač pozabiti, da je v prejšnji Jugi bil državni jezik srbohrvaščina in da imajo tudi v Bosni in Hercegovini sedaj menda pravico odločati o svojem jeziku. Dr. Lev Kreft je dodal, da se nam tako nevarno petelinjenje o zadevah, ki se nas prav nič ne tičejo,

OKRETNEŽ

lahko še kdaj vrne kot bumerang.

Preden se je gospod Peršak oglašil v parlamentu, bi lahko prebral ustavo Bosne in Hercegovine in zelo preprosto ugotovil, da je v njej za uradni ter mednarodno priznane države in članice OZN razglašen bosanski oz. bošnjaški jezik. Olajševalna okolščina za gospoda Peršaka je, da v parlamentu tega podatka ni vedel nihče oz. ga ni povedal in da tudi vlada poslancem in poslankam tega ni znala pojasniti. To seveda pomeni, da so se naši poslanci zopet na pamet lotili zadeve, ne da bi ji bili kos.

Gospod Peršak pa bi lahko vedel, da edini Nobelovec s tega dela Balkana Ivo Andrićni pisal niti v srbsčini niti v hrvaščini, še manj v nekakšni izmišljeni srbohrvaščini, ampak kot je dejal Križič, v jeziku bosansko-hercegovskih Muslimanov. Gospod Peršak bi svoje dvome glede bosanskega jezika razblinil tudi, če bi stopil v univerzitetno knjižnico, v kateri bi - med drugim - našel tudi angleško-bosanski slovar, da o napisani slovnici tega jezika sploh ne govorimo.

Ob podatku, da je bil bosanski jezik uradno priznan v Istanbulu že v času otomanskega cesarstva, potem pa se ga neki drugi cesarji z Dunaja zatrli, bi se gospod Peršak lahko zamislil o stoletnih bitkah slovenskega naroda za lasten jezik. Potem bi morda tudi pomislil, da je tuji državni jezik po svojem okusu.

V BiH bo z bosanščino verjetno res še veliko problemov, saj tam živijo ob Bošnjakih še Hrvati in Srbi. Vendar pa bodo samo ti imeli pravico odločati o uradnem jeziku. Sedaj je to bosanski, in razprava o njem v slovenskem parlamentu je prav neokusno smrdela po prilizovanju Srbiji in Hrvaški, ki jima bošnjaški uradni jezik prav gotovo gre v nos, a naj to uredita z BiH, ne pa s Slovenijo.

Piše: Jože Smole

RAZPRODAJA NACIONALNEGA BOGASTVA

Prodaja naše velike tovarne celuloze in papirja tujcem me je močno prizadela. Predvidevam, da je šokirala vse zavedne Slovence. Gre za razprodajo našega nacionalnega bogastva. Če se temu ne bomo odločno uprli, se zna zgoditi, da bodo veliki deli slovenske industrije enostavno prodali tujim firmam. In kaj bo potem ostalo od slovenske suverenosti? Nerazumno je in hkrati sila neodgovorno, da vlada ni odločno ukrepala. Ona bi bila dolžna pri javni dražbi Videm-Krškega storiti vse potrebno, da bi to veliko industrijsko podjetje ostalo v slovenski lasti. Morali bi se določiti in postaviti takšni pogoji javne dražbe, ki bi v največji možni meri varovali naše nacionalne gospodarske interese.

Veliko podjetje celuloze, papirja in papirnih izdelkov je bilo zgrajeno s sredstvi naše družbe. Nekaj let je poslovalo zelo uspešno. Bilo je med najproduktivnejšimi industrijskimi vejmali. Imelo je veliko akumulacijo in je s svojimi sredstvi obilno pomagalo pri razvoju celotne infrastrukture v širši regiji. Ko pa je iz nekaterih razlogov, ki očitno niso bili v prvi vrsti posledice slabega upravljanja, zašlo v težave in nato v krizo, bi mu naša država morala pomagati, da bi se ponovno postavilo na noge.

Nasploh je velika napaka, da se pri težavah mnogih naših velikih industrijskih podjetij brzopletno pristopa k stečaju kot edini rešitvi. Najprej bi se morale docela izko-

ristiti vse druge možnosti sanacije. V razvitem svetu je že zdavnaj presežena koncepcija »laissez faire, laissez passer« (pusti naj stvari tečejo po svoje) v gospodarski politiki sedanje liberalno-klerikalne vlade pa se v zadnjem času vse bolj uveljavlja. To se še posebej kaže v izjavah, da bo vlada podpirala samo dobra podjetja. To pa pomeni, da se s podjetji, ki so v trenutnih velikih težavah, ne misli resno ukvarjati. In ji ni mar za usodo delavcev, ki ostajajo na cesti.

Nikakor ne nasprotujem vsej podpori propulzivnih industrijskih podjetij, saj so ta lokomotive gospodarskega razvoja. Toda to ne bi smelo imeti za posledico, da se hitro naredi križ čez podjetja, ki so danes v težavah. Ob aktivni vladni gospodarski podpori bi ta podjetja lahko prebrodila krizo in ponovno postala še kako propulzivna.

Kje pa je popolna garancija, da do sedaj zelo uspešno podjetje farmacevtskih proizvodov, kot je na primer »Lek«, ne bo jutri zabredlo v hude težave in v krizo? Ne zaradi slabega upravljanja, ampak zaradi sprememb na mednarodnih trgih. Ali bomo v takšnem primeru pristali na likvidacijo tega podjetja ali pa ga na ja-

vni dražbi prodali tujim firmam, našim konkurentom? Ali se bomo tedaj odpovedali svoji slovenski farmacevtski industriji?

Sedanja prodaja Vidma tujcem pomeni, da bi Slovenija praktično ostala brez svoje proizvodnje celuloze in papirja.

Ob tej razprodaji našega nacionalnega bogastva se človek sprašuje, ali bo Slovenija v prihodnje ostala brez svoje velike industrije in bodo pri nas delovala samo majhna podjetja in obrtne delavnice? V razvitih državah ne ravnaajo tako. Na Japonskem, na primer, so industrijski giganti osnova, nanjo pa se veže na tisoče srednjih in majhnih industrijskih podjetij in obrtnih delavnic. Zelo zgrešena je gospodarska politika, ki vodi v likvidacijo velikega dela naših močnih industrijskih podjetij ali pa v njihovo prodajo tujim firmam, ki vsekakor ne bodo upoštevala naših interesov. Če se takšnemu početju ne bomo odločno postavili po robu, bomo izgubili gmotno substanco naše suverenosti.

Naša država bi morala razveljaviti pogodbo o prodaji tovarne Videm-Krško tujcem. V državnem zboru pa bi se prav ob tem primeru morali resno razpravljati o gospodarski politiki vlade.

Piše: Branko Zihert

RAZUMNIŠKA PLODNOST ALI NOVE ZADREGE SLOVENCEV

Skupina slovenskih politikov - demokrati in narodnjaki, posamezni ustavni sodniki skupaj s teologi, ideologi ali komparativisti - je pravila pobudo za ponovno presojo slovenskega narodnega položaja, češ da smo Slovenci že po petih letih samostojnega političnega življenja in izkušenj z lastno državo nekako izžrpalni ideje slovenske pomladi iz osemdesetih let. Ker med podpisniki ni strankarsko ali kako drugače neodvisnih razumnikov, temveč zgolj snovači slovenske državnosti oziroma intelektualci, ki so tesno povezani z državnimi ustanovami, je malo verjetno, da gre samo za premo- dvoljno ogrevanje na narodnjaški strani. Kako naj si sicer razlagamo sedanje sprenevedanje piscev slovenske ustave, kakor da pred petimi leti niso natančno vedeli, kakšna bo cena takratnega političnega zavezništva na meddržavni ravni in kdo jo bo moral plačati? Ali pa njihovih paragrafskih ugotovitev, da besedilo Ustave Republike Slovenije samo po sebi ni sposobno proizvajati svojih izvedbenih institucij?

Če so vrednostne sodbe omenjene skupine politikov resnične, potem smo si Slovenci enkrat za vselej zaprli dostop do genotipske države, o kakršni so menda sanjali naši krščanski očetje pred več kot tisoč leti. Zakaj skupina želi povedati, da ni zadovoljna s svojim deležem pri lastninskem preoblikovanju, vplivom na občinsko samoupravo in nadzorovanje javnih financ, da je ostala nepotešena spričo reorganizacije državne uprave, zaradi česar pripravljajo nove mehanizme za deregulacijo, s pomočjo katere bi se bolj utrdila svojca nedeljivo oblast. Tudi zato je potrebno sonarodnjake prepričati, kako nimajo nobenega pojma o tem, kaj početi s samostojno slovensko državo, da ne bo postala tako zajedalska kot vse države, ki so doslej izvajale svojo oblast nad Slovenci.

Se več, nehote postajamo orodje maloštevilnih politično in finančno privilegiranih ljudi, zagovodne elite brez vsake morale, pred katero nam lahko obvaruje samo skupina karizmatičnih, nesebičnih in skrajno poštenih politikov. Da Slovenci premoremo tudi takšno skupino, menda obstaja vrsta dokazov, čeprav jih še niso predstavili javnosti. In že smo pri plačevanju računov, kjer

se večina stvari zatakne - zlasti tistih, ki imajo samo ideološko podlago. Kam merijo podpisniki, ko logično izpeljejo pomanjkanje, recimo, t.i. ustrezne suverene države slovenske države? Ali to pomeni, da slovenska država ne izvaja svoje suverenosti na vseh področjih svoje državnosti? Kako se potrošniško zasnovana država lahko zavaruje pred grozečo entropijo in ohrani sposobnost za razvoj, ne da bi pred tem temeljito spodkopala vse bistvene sestavine svoje zasnove? Vsa zadeva je videti še toliko bolj dramatična, ker so jo podpisali tudi ustavni sodniki. Kajti njihovih podpisov nikakor ne moremo šteti za parafiranje razumnikov, zgolj zaskrbjenih nad usodo izvoljenega ljudstva, saj imajo natančno določene svoje uradne dolžnosti.

Seveda niti Evropa kot zveza ni črpala svoje moči iz kulturne raznolikosti evropskih narodov, kakor nam zagotavljajo pisci pobude, ampak je zaživela svojo t.i. Gemeinschaft šele na premoğu in jeklu, utrujena od najrazličnejših kulturnih projektov, kakršni so se udejanjali od Cezarja do Hitlerja, če tukaj omissimo ne-zahodne civilizacije. Prihodnosti Evrope torej ne bodo krojili spiritualni panevropskih gibanj, pač pa demokratične različice liberalnega korporativizma, če jim bo le uspelo zagotoviti trajnejše oblike socialnega miru. Podpisnikom pobude je zelo dobro znano, da predstavnikov Evropske unije ne zanimajo posebnosti slovenske etnokulture. Se manj so se pripravljali ukvarjati s problemi naše istovetnosti ali državnega genotipa, fosilne inačice ideologije t. i. Blut und Boden na Slovenskem, ali s kakimi podobnimi

sofizmi. Pripravljeni so na strukturne pogovore o tem, koliko so za nas sprejemljivi standardi evropske državne zveze, kaj smo pripravljene storiti na institucionalni ravni, da bi se lahko čim prej približali njihovim standardom, vključno s prostim prometom z nepremičninami za tujce. Nobenega dvoma namreč ni o tem, da je zemlja po liberalnem pojmovanju zgolj gospodarska dobrina, razen za tiste drobne t. i. Bodenbesitzerje, ki niso pripravljene na nobeno tveganje. Ali nista ravno pripravljene na tveganje in tveganje samo poglaviti prvini liberalnega gospodarstva, ki so ga na slovenskem ozemlju ponovno obudili prav podpisniki pobude za presojo položaja slovenskega naroda.

Nekako bi morali početi tisto, kar so pred leti posejali, a tega očitno ne želijo storiti, ker nočejo tvegati izgube političnega pridelka, če bi se pokazalo, da je kdo spretnější pri mešetarnjenju z narodnimi hotenji in slovensko gospodarstvo, dokaj potrošniško realnostjo, kjer nam bodo evropski sobratje verjetno še nekaj časa jemali mero, ne glede na to, kaj misli o tem gentilitistično-oblastiželjna skupina politikov. Tudi t. i. mehčanje takšnih politikov je del strategije bruseljskih ustanov Evropske unije. Kot volivci bomo morali proti koncu leta presoditi, katera politična struktura nas lahko obvaruje pred neprijetnimi ukrepi sicer dobre matere Evrope. Tisti namreč, ki si niti po nekaj letih ne upajo povedati, kaj so med desetletno vojno objubili svojim avstrijskim gostiteljem in nemškimi partnerjem, ne marajo uživati kakega posebnega zaupanja, sploh pa njihova skrb za narodevo koristi vzbuja resne pomisleke.

IZ UPORA V NESMRTNOST

Rahlo sklonjena glava, pokrita z značilno častniško čepico avstro-ogrsko vojske, nekoliko podolgovat, vendar pravilen obraz, brezhično oblikovani brki, ki segajo do konca zgornje ustnice, pri krajcih pa so nekoliko zavrhani navzgor, odločen, vendar miren in zaupljiv pogled, visoka sloka postava, roki prekržani pod prsmi, desna noga nekoliko upognjena in pomaknjena naprej, uniforma, ki jo krašijo najvišja odlikovanja za hrabrost v avstro-ogrski vojski, ramena pa ogrnjena z dolgim plaščem, ki poudarja trdnost, vztrajnost in hrabrost podobe, ki jo predstavlja – Andreja barona Čehovina.

Kako je kmečki fant iz Dolancev v Gornji Branici postal baron in si na prsi med drugim obesil najvišja odlikovanja avstro-ogrsko vojske?

Premagovanje prvih ovir

Pot mladega Andreja Čehovina, ki si je vedno želel postati vojak, ni bila lahka. Potem ko je končal ljudsko šolo v Postojni in gimnazij v Gorici in Novem mestu, je moral najprej očeta in mater prepričati, da bo zadovoljen, le če bo opravljal vojaški poklic. Mati si je srčno želela, da bi postal

duhovnik, oče pa ga je hotel privezati na domačijo. Andrej je vztrajal pri svojem in si na vse kriplje prizadeval, da bi uresničil otroški sen. Prvo razočaranje je doživel, takoj ko se je po končanem šolanju prijavil na naborni komisiji in prošil za sprejem v pehoto. Zaradi telesne šibkosti so ga zavrnili. Kljub razočaranju je vztrajal in bil končno sprejet med topničarje. Prepričan je bil, da bo dosegel čin častnika, čeprav je bila v 30-ih letih prejšnjega stoletja to skoraj utopična misel. Častniški naslovi so bili namreč rezervirani za plemiške sinove.

Andrej Čehovin, rojen 26. avgusta 1810 v Dolancih v Gornji Branici, se je odločil, da bo prelomil tudi to tradicijo. Najprej se je izkazal kot podtopničar in so ga zato poslali v stotnijsko šolo. Napredoval je hitro; najprej je bil povišan v bombardirja, zatem v ognjarja in leta 1847 v nadognjarja. To so seveda bili topničarski podčastniški čini.

Priložnost za nadaljnje napredovanje je dobil v avstro-ogrsko-italijanski vojni. V obdobju italijanskega preporeda in boja za zedinjeno Italijo (1831-1857) je avstro-ogrski vojski v Italiji peveljal feldmaršal Joseph Radetzky. Grof je bil ugleden in sposoben vojak,

Mogočni spomenik Andreju baronu Čehovinu, kot da bi branil dostop do domače vasi in domače hiše. Stoji na podstavku iz kraškega kamna samozavesten in odmaknjen, povzdignjen med večno slavne, med nesmrtnike. (Sonja Žitko)

zato mu je tudi nekronani kralj dunajskega valčka Johann Strauss posvetil eno svojih najlepših koračnic. In prav pod njegovim poveljstvom je služil tudi mladi topničarski podčastnik Andrej Čehovin.

Štiri bitke za nesmrtno slavo

Na pot v svet izjemno hrabrih in nesmrtnih junakov je Andrej Čehovin stopil 29. maja 1848. V bitki pri Mortari je samo z dve-

ma havbicama, s katerima pa je streljal nenavadno natančno, zmedel močnejšega nasprotnika in onesposobil njegovo topništvo.

V bitki pri Somma Campagni (25. julij 1848) je s

France Križanič: PRODUKCIJA BO MOČNO NIHALA

Močan nihaj navzdol po juliju 1995 – Sorazmerno ugodnejši rezultati produkcije februarja in aprila, slabši pa marca in januarski podatki.

O slovenski industrijski produkciji, konjunkturi, dejavnosti turizma in zaposlenosti imamo podatke le do decembra. Letošnje januarске še zbirajo in urejajo v Statističnem uradu Republike Slovenije. V posebni informaciji nas je sodelavka tega urada gospa Ida Repovž Grabnar seznanila, da na začetku vsakega leta analizirajo vsa industrijska podjetja, zajeta v raziskavo, in pripravijo korigiran ponderacijski sistem, ki upošteva strukturne spremembe med panogami v preteklem letu. Zaradi dodatnih tehničnih težav bodo letošnji podatki o industrijski produkciji za januar objavljeni še kasneje kot lani.

Ze konec lanskega leta je bilo jasno, da bo gospodarska dejavnost in zlasti v izvoz močno usmerjena industrijska produkcija v leto 1996 vstopila na precej nizki ravni. Do lanskega junija je sicer nihala, a v povprečju hitro (po skoraj 5% letno) naraščala, nato pa od avgusta dalje, z manjšo prekinitvijo v novembru, še precej hitreje (po 13% letno) upadala. Tako se je v celnem lanskem letu zmanjševala povprečno po dobre 3% letno. Če upoštevamo, da je lani januarja naraščala, bi bila letos že v primeru stagnacije (izboljšanja dinamike glede na hitro decembrsko upadanje) dobre 4% manjša kot januarja lani.

Vpliv prestopnega leta

Letošnje leto je prestopno tako, da je bil februarja delovni dan (četrtrek 29. februar) več kot običajno. To pa je povzročilo precejšnje premike v razporedu dela prostih koncev tedna po mesecih. V letošnjem marcu bomo imeli dva delovna dneva manj kot v lanskem, v aprilu pa nato kar tri delovne dneve več (poleg premika enega dela prostega konca tedna v ta mesec bo letos 27. april – dan upora proti okupatorju) na že sicer dela prosto soboto, lani pa je bil na četrtek, ki je bil tako dela prost dan). Takšen razpored delovnih dni bo vplival na sorazmerno ugodnejši medletni rezultat produkcije v februarju in zlasti aprilu ter na zelo slab rezultat v marcu. V primeru stagnacije bo letošnja februarjska produkcija približno enaka primerljivi lanski. Na medletni rezul-

tat bo negativno vplivala nizka raven na kateri gospodarska dejavnost vstopa v leto 1996, pozitivno pa približno 5% več delovnega časa v tem mesecu letos kot lani. Rezultat lahko dodatno poslabša povezovalje praznovanja "slovenskega kulturnega praznika" na četrtek, 8. februarja s prostim koncem tedna v soboto, 10. in nedeljo 11. februarja, in sicer uradno delovnega dne na petek 9. februarja. Podobno uvajanje dodatnih počitnic na siceršnji delavnik je, na primer, nekoliko poslabšalo gospodarsko dejavnost v oktobru lani.

Marca letos se bo, ob dveh delovnih dnevih, ali 9% delovnega časa, manj kot v istem mesecu lani, produkcija spustila precej pod lansko, tudi če bi se gospodarska rast že povrnila, nasprotno pa bo aprilski rezultat zelo verjetno pozitiven tudi v primeru nadaljevanja recesije, saj je v tem mesecu kar 17% več delovnega časa kot aprila lani.

Nova ranljivost slovenskega gospodarstva

Glede na to, da bosta lanska povečana konkurenčnost slovenskega gospodarstva, zaradi realne rasti deviznega tečaja, in letošnje znižanje prispevnih stopenj vplivala na gospodarsko dejavnost ugodno, je odprto zlasti vprašanje, kakšna bo konjunktura oziroma recesija v Zahodni Evropi ter kako močan bo njen vpliv na našo produkcijo ter zaposlenost. V lanskem drugem polletju je na nihaj navzdol pri slovenski gospodarski dejavnosti poleg prvih znakov recesije v Nemčiji verjetno vplivali zlasti negativni začetni učinek rasti deviznega tečaja (ob povečanih stroških). Po zakonitosti, ki jo opisujejo z J-krivuljo, naj bi pozitiven vpliv okrepljene konkurenčnosti deloval šele čez čas, ko bo gospodarstvu uspelo skleniti nove izvozne posle (pri nas je to obdobje približno osem mesecev). Ker je začel devizni tečaj naraščati lani aprila, bi letos že lahko pričakovali ugoden vpliv na gospodarsko rast.

Če se bo recesija v Nemčiji in drugih zahodnoevropskih državah, kamor se je na koncu lanskega leta že razširila iz Nemčije, nadaljevala, lansko izboljšanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva z rastjo deviznega tečaja ne bo v celoti nadomestilo negativnega vpliva te recesije na našo produkcijo. Leta 1994, ko se je devizni tečaj pri nas re-

alno zmanjševal, tolar pa krepil, se je namreč potrdila ocena (izračunana za celotno jugoslovansko gospodarstvo), da je dohodkovna priložnost v naši trgovini z zahodnoevropskimi gospodarstvi dosti večja od cenovne. Takrat je namreč konjunktura v Zahodni Evropi močnejše vplivala na rast prodaje in slovenske produkcije od negativnega učinka poslabšane konkurenčnosti. Letos bo verjetno ravno obratno. Če se bo recesija v Zahodni Evropi nadaljevala, se bo krčenje gospodarske dejavnosti poglobilo tudi pri nas. V tem primeru ne bomo govorili o nihaju navzdol zaradi vpliva rasti deviznega tečaja po zakonitosti J-krivulje, pač pa o novi ranljivosti slovenskega gospodarstva, ki se je z 68% svojega blagovnega izvoza (31% kosmatega domačega produkta), če upoštevamo še izvoz storitev in predpostavljamo enak delež usmerjenosti po državah, pa kar 40% kosmatega domačega produkta) vezala na zahodnoevropski trg. Ugodnega vpliva uspešne lanske slovenske tečajne politike na gospodarsko dejavnost v naši državi vendar ne kaže zanemariti. Zaradi nje in zaradi znižanih prispevnih stopenj bo vsaj deloma nadomeščen negativni vpliv recesije v Zahodni Evropi na našo produkcijo in zaposlenost.

Poslabšanje gospodarskih tendenc v Zahodni Evropi

Do sedanjega krčenja produkcije v Nemčiji, nato pa tudi v Italiji, Franciji, Avstriji, Veliki Britaniji in Španiji je prišlo zaradi končanega pozitivnega vpliva razmaha gradnje v nekdanji Vzhodni Nemčiji (po oceni analitikov londonske revije The Economist, 13. I. 1996, str. 29, se je ta vpliv nehal v lanskem tretjem četrtletju) in znižane konkurenčnosti na svetovnem trgu ob lanskem zmanjšanju vrednosti ameriškega dolarja in nanj vezanih valut. Slovenija je v tem okviru delila usodo zahodnoevropskih držav. Po podatkih revije The Economist (2. III. 1996, str. 108) je lani decembra nemška industrijska produkcija upadala po 4% letno in bila 3% manjša kot pred letom, francoska industrijska produkcija je v tem mesecu upadala po 11% letno in bila 2% pod primerljivo predlansko ravno, italijanska produkcija je upadala po 5% letno ter bila skoraj 3% manjša kot pred letom, španska

produkcija je upadala po dobre 4% letno in bila za 5% nižja kot decembra 1994. Tudi danska industrijska produkcija je bila decembra lani precej (6%) manjša kot v enakem mesecu predlani. Produkcija v Avstriji je novembra lani (decembrskega podatka še ni) upadala po 11% letno ter bila še odstotek nad primerljivo predlansko. Produkcija v Veliki Britaniji je po teh podatkih devembra lani stagnirala (upadala po 0.4% letno) in bila za 2% večja kot v decembru 1994. Kriza oziroma krčenje dejavnosti do lanskega decembra še ni zajelo Švedske, Nizozemske, Belgije in Švice.

Družbeni proizvodi omenjenih državah ne upada tako hitro kot industrijska produkcija ali pa, po podatkih revije The Economist, še raste. Deloma zato, ker podatki kasnije in so objavljeni šele za lansko tretje četrtletje, deloma pa zato, ker je tu močan vpliv državnih storitev pri katerih ciklična nihanja gospodarstva učinkujejo v obratni smeri. Te storitve, na primer socialno zavarovanje, delujejo kot t. i. avtomatični stabilizator. Poleg tega stabilizatorja bodo na ublažitev recesije vplivali tudi ekonomsko-politični ukrepi prizadetih držav. Pričakovati je zniževanje obrestnih mer, morebitno sterilizacijsko operacijo centralnih bank, ki bi okreplila dolar na svetovnem deviznem trgu, in zniževanje davčnih stopenj. To bo, zaradi velikega javnega dolga v Zahodni Evropi, verjetno povezano z zniževanjem socialnih izdatkov. Razmere bodo podobne kot pri nas. Po oceni analitikov revije The Economist (27. I. 1996, str. 25-26) jih bodo, vsaj v Nemčiji, kjer je socialno partnerstvo že tradicija, izvajali s smislom za mero.

Na krčenje povpraševanja in poslabševanje zaposlitvenih možnosti so se odzvala tudi podjetja. Ta, na primer Volkswagen in Opel (The Economist 2. III. 1996, str. 66), skušata ohranjati delovna mesta tako, da prekinjajo kooperantske pogodbe in prevzemajo večji del opravil v lastno dejavnost ("insourcing"). To bo dodatno negativno vplivalo tudi na izvozno povpraševanje po slovenskem blagu. Če bo postala okrepljena zaščitna politika prevladujoč odgovor na recesijo, utegne ta pretrasti v pravo gospodarsko depresijo. Po tej poti se je namreč začela širiti in poglobljati ameriška recesija, povezana z borznim zlomom leta 1929. Glede na drugačno vlogo sedanjih centralnih bank in povezanost vrhov ekonomske politike najbolj razvitih držav pa tako netrudnega razpleta vendarle ni pričakovati.

Januarska okrepitev prodaje v trgovini na drobno

Poleg izvoznega vpliva na gospodarsko dejavnost tudi domače povpraševanje. To je bilo lani v povprečju leta še sorazmerno ugodno, na koncu pa se je njegova rast že ohladila. Sodeč po podatkih o realnem obsegu prodaje v trgovini na drobno, se je povpraševanje pri nas na začetku letošnjega leta zopet okrepi- lo. Januarja je bil namreč obseg te prodaje realno 8% nad primerljivim lanskim. Zalogo

tremitopovi prišel na pomoč umikajoči se avstro-ogrski vojski. Najprej je zamenjal padlega častnika in na njegovem konju povedel bežeče vojake v nov napad. Ker pa so mu pobili topničarje, je razjahal in začel sam streljati. Spet se je izkazalo njegovo natančno oko in bitka je bila dobljena.

Izkazal se je tudi v bitki pri Mortari 21. marca 1849. To pot ne kot topničar. Po naključju je namreč splezal na neko drevo, pod katero so prišli italijanski častniki in se pogovarjali o bojnih načrtih. To kar je zvedel je uporabil v spopadu,

Pri izdelavi spomenika je bil kipar Anton Bitežnik posebno posoren na avtentičnost Čehovinove podobe.

in svoji vojski zagotovil zmago.

Kot topničar se je znova izkazal v bitki pri Livornu 11. maja 1849.

Zadnja bitka, ki ga je popeljala med nesmrtno junake je bila bitka pri Novari od 21. do 23. marca 1849. Po ukazu za umik avtro-ogrsko vojske, je Čehovin ostal na bojišču, da bi zavaroval umik. Premočanemu sovražniku se je upiral do zadnjega topa.

Vsaka bitka se je za Čehovino končala z novo medaljo za hrabrost. Tako da je imel leta 1849 že zglodno zbirko najvišjih cesarskih odlikovanj za hrabrost – papeževo svetinjo, viteški vojaški red tretje stopnje, častniški zaslužni križec, srebrno in zlato hrabro-

stno svetinjo, 13. junija 1849 pa ga je Marija Terezija odlikovala še z najvišjim vojaškim odlikovanjem, redom Marije Terezije. Temu je sledilo napredovanje v nadporočnika, povišanje v baronski stan in zatem še povišanje v stotnika.

Tako je kmečki fant v vojaškem poklicu dosegel največ, torej tudi tisto, kar je bilo dano le plemiškim sinovom.

Junakov posmrtni boj

Andrej baron Čehovin ni umrl v kakšni bitki, ampak v bolniški postelji. Po vojni je namreč začel bolehati in je odšel na zdravljenje v Baden pri Dunaju.

Ob vznožju kipa je bronasti topič, na njem pa lovorova vejica. Simbolika ni dvomljiva.

Cesar mu je poslal celo svojega osebnega zdravnika, vendar je bilo vse zaman. Umrl je 10. septembra 1855 star komaj 45 let. Pokopali so ga z najvišjimi vojaškimi častmi na badenskem pokopališču.

Dobrih 10 let po njegovi smrti je stotnik Anton Jacobi iz Gorice, predsednik vojaško-veteranskega društva za Gorico in Gradišcanško, začel zbirati denar za postavitev spomenika "najhrabřejšemu med hrabri mi v vojski Radetzkega 1848-49". Denar za postavitev je prispeval celo sam cesar. Morebiti so spomenik Čehovinu prav zato odkrili ob 50. obletnici vladanja cesarja Franca Jožefa, 14. avgusta 1898. Načrt za spomenik je naredil ugle-

dni arhitekt Maks Fabiani, Čehovinov rojak iz Kobilja, izklesala pa sta ga kamnosek Blaž Bitežnik in njegov sin Anton, ki se je kiparstva učil na milanski umetnostni akademiji. Poznavalci menijo, da je to najboljši kip, ki ga je izklesal Anton Bitežnik. Kip je posebnega pomena tudi z umetniškega vidika, saj velja za največji figuralni spomenik na Primorskem (meri nekaj več kot 5 metrov v višino), je pa tudi prvi vojaški figuralni spomenik na Slovenskem.

Spomenik, ki stoji ob vstopu v Čehovinovo domačo vas Spodnja Branica in pred njegovo rojstno hišo, Italijane tudi danes spominja na poraze v italijansko-avstro-ogrski vojni leta

1848/49. Še najbolj je motil fašiste, ki so ga po zasedbi Primorske poškodovali. K sreči pa ga niso uničili. Domačini, ponosni na svojega junaškega rojaka, so ga leta 1926 namreč razstavili in zakopali ter ga tako umaknili pred italijanskim maščevanjem nad pokojnim junakom. Varovali so ga do leta 1987, ko so ga s pomočjo strokovnjakov novo-goriškega Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine znova postavili na isto mesto.

Besedilo in fotografije Jurij Popov

neprodanega blaga so decembra lani (januarskega podatka še ni) pri industrijskih proizvajalcih naraščale po 5% letno in bile skoraj 7%, na enoto produkcije pa celo 13% večje kot pred letom. Po anketi Statističnega urada Republike Slovenije so se decembra lani naročila poslabšala tako na domačem trgu in trgu nekdanjih jugoslovanskih republik kot in še zlasti močno na svetovnem trgu. V tem mesecu je imelo zaradi premajhnih naročil večje ali manjše probleme na svetovnem trgu 35%, na domačem trgu 48% in na trgu nekdanjih jugoslovanskih republik 69% anketiranih podjetij. Poslabšanje do lanskega decembra še ni bilo tako močno, da bi v celoti izničilo predhodno krepitev povpraševanja. Decembra lani so bili ti odgovori vendarle ugodnejši kot leto poprej.

Vedno boljša preskrbljenost gospodarstva z reprodukcijskim materialom

Anketa Statističnega urada Republike Slovenije kaže, da je preskrbljenost našega gospodarstva s polizdelki in surovinami dobra ter se v času recesije še izboljšuje. Če bomo imeli letos opraviti s krizo, to ne bo več stagflacija, pač pa tipična deflacijska kriza, v kateri bodo cene upadale ali pa ostale stabilne, konkurenca pa bo tudi na trgu polizdelkov in surovin vse močnejša. Decembra lani je imelo, sodeč po odgovorih na anketo, težave zaradi neredne dobave reprodukcijskega materiala, s svetovnega trga 11%, z domačega trga 13%, s trga nekdanjih jugoslovanskih republik pa 50% vprašanih podjetij. Delež tistih, ki imajo probleme z neredno dobavo repromateriala je bil decembra že manjši od tistih, ki so navajali kritično velike težave zaradi nerednega poplačila izstavljenih računov (15%). Dolžniška kriza torej, kljub temu da je še pereča, vedno manj vpliva na redno dobavo, kar verjetno pomeni, da je tveganje pri prodaji oziroma iskanju kupcev, vsaj za prehodno obdobje, večje od tveganja rednega poplačila za opravljeno delo.

Dolžniška kriza se počasi umirja

Anketa Statističnega urada Republike Slovenije kaže, da se decembra dolžniška kriza na Slovenskem, kljub porajajoči se recesiji, ni poglobila. V tem mesecu je imelo zaradi nerednega poplačila terjatev probleme 72% (kritično veliki so bili pri omenjenih 15% anketiranih podjetij), zaradi premajhnega obsega kreditov v obratna sredstva pa 51% v raziskavo zajetih gospodarskih organizacij. V obeh primerih enako kot novembra lani in nekoliko manj kot pred letom.

Kolikšna je dolžniška kriza na Slovenskem, kažejo tudi podatki Agencije Republike Slovenije za plačilni promet, nadziranje in informiranje. Ta spremlja in ureja informacije o blokacijah žiro računov nad pet dni. Po teh podatkih se dolžniška kriza v zadnjem letu (od lanskega do letošnjega januarja) v industriji ni poglobila (realni obseg povprečnega

zneska blokacij je bil letos enak kot lani), v gospodarstvu izven industrije (zlasti v cestnem prometu, trgovini na debelo, turističnem posredovanju in stanovanjski dejavnosti) pa tako močno, da je bil povprečni znesek blokacije žiro računov nad pet dni v celotnem gospodarstvu januarja letos realno 11% nad primerljivim lanskim. Ker se je dolžniška kriza poglobljala v panogah z manj zaposlenimi in blažila v panogah z več zaposlenimi, je bilo v podjetjih, ki so imela januarja letos za več kot pet dni blokiran žiro račun, 11% manj zaposlenih kot v enakem mesecu lani.

Eden od kazalcev pritiska dolžniške krize na gospodarsko dejavnost je razmerje med obsegom nepravčasno poravnanih računov (te kaže povprečni znesek blokacije žiro računov, ki ga objavlja Agencija Republike Slovenije za plačilni promet, nadziranje in informiranje) in denarjem v obtoku. Lani januarja je povprečni znesek blokacij žiro računov nad pet dni zajemal 32%, v letošnjem januarju pa 31% skupne vsote denarja v obtoku - M1 (po ožji definiciji). Podobno kot ankete Statističnega urada Republike Slovenije torej tudi podatki o blokacijah žiro računov kažejo, da se dolžniška kriza na Slovenskem počasi umirja.

Še najboljše gre produkciji življenjskih potrebščin

V lanskem decembru (zadnji mesec, za katerega imamo podatke) se je zmanjševala in bila pod primerljivo predlansko produkcija vseh treh industrijskih sektorjev, ki plasi raje svoje blago za zadovoljitev različnih vrst povpraševanja (reprodukcijskega, investicijskega in osebnega). V lanskem decembru je najhitreje upadala produkcija opreme, približno tako hitro kot skupna industrijska produkcija se je zmanjševala dejavnost producentov reprodukcijskega materiala, medtem ko je bilo krčenje produkcije življenjskih potrebščin nekoliko počasnejše. Decembra lani je bila skupna industrijska produkcija za 6%, produkcija repromateriala za 11%, opreme 4% in življenjskih potrebščin 2% pod primerljivo predlansko ravno, medtem ko je bil obseg celoletne dejavnosti lani povsod večji kot leto poprej. Skupna produkcija je bila leta 1995 za 2%, produkcija opreme 7%, repromateriala 2% in življenjskih potrebščin 0.3% nad svojo ravno lani. Sodeč po upadanju v povprečju vseh dvanajstih mesecev, sta se lani globlje od skupne industrijske dejavnosti spustila produkcija repromateriala in opreme (lani sta upadala povprečno po 5% letno), medtem ko je produkcija življenjskih potrebščin upadala nekoliko počasneje (povprečno po 2% letno). To bo verjetno opaziti tudi v letošnjih januarjskih medletnih rezultatih.

Upadanje gradbene dejavnosti in prometa

O gospodarski dejavnosti izven industrije so za letošnji januar objavljeni podatki o gradbeni

dejavnosti in prometu, medtem ko jih za turistično dejavnost oziroma število prenočitev še ni.

Potem ko se je gradbena dejavnost v zadnjih lanskih mesecih in zlasti decembra okrepila, je januarja letos (sodeč po številu opravljenih delovnih ur) spustila navzdol. V tem mesecu je upadala po dobre 4% letno in bila za tak odstotek (torej 4%) tudi manjša kot v enakem obdobju lani. Če se bo recesija v Zahodni Evropi poglobljala in s tem vedno bolj negativno vplivala tudi na gospodarske razmere pri nas, bo zelo pomembno, kako bo naši državi uspelo izkoristiti in usmeriti načrtovane gradnje v čim večjo zaposlenost domačih produkcijskih faktorjev. Vprašanje ni samo v tem, katera podjetja bodo dobila delo, pač pa tudi, kako bodo investicije v gradnjo novih cest in morebitnih stanovanjskih naselij (če bi začel stanovanjski sklad delovati tako, da bi pospeševal novo gradnjo in izboljšal možnosti za rast zaposlenosti na Slovenskem), pač pa tudi, kako bodo te investicije financirane. Če bodo z uvozom kapitala, ki bo vplival na upadanje deviznega tečaja oziroma rast cene tolarja na deviznem trgu, bomo Slovenci zopet enkrat (podobno kot v drugi polovici sedemdesetih), kot "lokomotiva", spodbujali gospodarsko dejavnost in zaposlenost v tujini, zlasti v državah naših najpomembnejših trgovinskih partnericah.

Dejavnost prometa je upadala že decembra, januarja pa se je krčenje te dejavnosti nadaljevalo. V tem mesecu se je zmanjševala po 19% letno ter bila 8% manjša kot pred letom. Za razliko od lanskih razmer, ko je bila uspešnost, sodeč po dejavnosti posameznih prometnih panog, zelo različna (najbolje so uspevali pristaniški, železniški in letalski promet, najslabše pa cestni transport), se je januarja poslabševala dejavnost vseh panog tega sektorja. Verjeten vzrok so še nekoliko slabše vremenske razmere kot v januarjih prejšnjih let. V prvem letošnjem mesecu se je pomorski transport zmanjševal po 34% letno, cestni, pristaniški in železniški pa po 26 do 27% letno. Dejavnost je bila povsod precej pod primerljivo lansko: pri prevozu blaga po cestah za 20%, pri pristaniškem transportu za 18%, pomorskem za 11%, železniškem za 5% in letalskem za 3%. Slednji je bil na začetku tega leta še najbolj uspešen med prometnimi panogami.

Sezonsko zmanjševanje stopnje brezposelnosti v januarju

V letošnjem januarju je bilo na Republiškem zavodu za zaposlovanje prijavljenih 125.653 iskalcev zaposlitve - 1106 manj kot decembra in 2748 več kot januarja lani. Januarso manjše število brezposelnih kot decembra je bilo posledica običajnega sezonskega znižanja, saj se je tudi na začetku letošnjega leta nezaposlenost trendno povečevala - po 6% letno. Visoko raven brezposelnosti kaže tudi medletna primerjava: januarja letos je

bilo pri Republiškem zavodu za zaposlovanje prijavljenih za dobra 2% več iskalcev zaposlitve kot pred letom. Ob siceršnji trendni rasti je dober znak vsaj to, da se od lanskega decembra naprej naraščanje števila brezposelnih umirja oziroma da je povečevanje tega števila iz meseca v mesec počasnejše. Zaradi sezonske umiritve se je januarja letos zmanjšala tudi stopnja nezaposlenosti. Decembra je bila še 14.5%, januarja pa 14.4% (lanskega januarja je bila 14.1% in v sezonsko najbolj ugodnem mesecu juniju - 13.4%).

Kriza zmanjševanja števila delovnih mest izvira iz industrije

Podatke o številu zaposlenih imamo do decembra, ko je imelo na Slovenskem delo 746.365 ljudi ali 1537 (0.2%) manj kot leto prej. Med decembrom 1994 in 1995 se je število ljudi, ki imajo delo, zmanjšalo v industriji (za 12851 delavcev ali dobre 5%) in preostalem delu gospodarstva družbenega sektorja (za 4235 ljudi ali 2%), povečalo pa v privatnem sektorju (za 8699 delavcev ali 21%), negospodarstvu (za 2487 ljudi ali slaba 2%) in lastni režiji (za 4363 ali 4%). Znotraj gospodarstva okrepitev zaposlitve v privatnem sektorju ni v celoti odtelala krčenja v družbenem sektorju, tako da je bilo število zaposlenih za 8387 ali slaba 2% manjše kot pred letom. Povečanje števila ljudi, ki so imeli delo v lastni režiji in negospodarstvu, je krizo brezposelnosti še nekoliko bolj ublažilo a tudi to ni zadostovalo, da bi se v zadnjem letu število ljudi, ki imajo delo, na Slovenskem vsaj simbolično okrepilo.

Decembra lani je število zaposlenih v delovnem razmerju (torej brez samozaposlenih) upadalo po 0.8% letno, v gospodarstvu (privatni in družbeni sektor skupaj) po slaba 2% letno, v gospodarstvu družbenega sektorja po dobre 3% letno in v industriji po skoraj 7% letno. V privatnem sektorju in negospodarstvu je število zaposlenih še naprej naraščalo. V prvem po skoraj 6% letno, v drugem pa po dobre 3% letno. Tendence v zadnjem mesecu, za katerega še imamo podatke, so bile torej podobne rezultatom, ki so jih kazale medletne primerjave. Kriza zmanjševanja števila delovnih mest slej ko prej izvira iz slovenske industrije.

Število prostih delovnih mest močno niha

Število prostih delovnih mest, ki kaže obete za zaposlovanje v bodoče, močno niha. V lanskem decembru je bilo razpisano 9848 prostih delovnih mest - 4008 ali 29% manj kot pred letom. Njihovo število je upadalo po 41% letno. Januarja je sledilo izboljšanje z rastjo števila prostih delovnih mest po 59% letno. V tem mesecu je bilo razpisano 12911 delovnih mest - 886 ali dobrih 7% več kot pred letom.

* France Križanič je sodelavec Ekonomskega inštituta Pravne fakultete v Ljubljani.

Slovenska nacionalna varnost

OD UDBE DO SOVE

Piše: Boštjan Horvat

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Demokracija je prinesla nekompetentne ljudi na oblast.

SDV je pričakala novoizvoljeno oblast s strahom. Spomladi leta 1990 so bile stvari videti zelo neobetajoče. Demos je na ministrske položaje postavil ljudi, ki bi se lahko zgolj maščevali nosilcem dotedanje oblasti. Sekretar za notranje zadeve Igor Bavčar je poznal na V/O stroko le toliko, kolikor so ga naučili v srednji kadetski šoli v Tacnu, in ni imel niti vozniškega izpita. Sekretar za ljudsko obrambo Janez Janša je bil bivši obdelovalec SDV, z vojaškim činom deseterja ali vodnika. Predsednik izvršnega sveta Lojze Peterle, predsednik krščanskih demokratov, je imel nekaj izkušenj v državni upravi, vendar se baje ni posebno izkazal. Dr. Dimitrij Rupel, sekretar za zunanje zadeve, ni imel nikakršnih izkušenj v državni upravi. Kolikor je bilo znano, je imel edine kontakte s tujo politično javnostjo, ko je pisal pisma bralcev v nekatere ameriške revije. Predsednik republiške skupščine dr. France Bučar je bil ugleden pravni strokovnjak, sicer pa takrat zagrižen antikomunist. Takšno je bilo okolje, ki ga je postavil Demos po prvih demokratskih volitvah.

Pričakovati je bilo, da bo prišlo do hitrih kadrovskih zamenjav v vodstvu SDV. Pa ni bilo tako. Tudi nova oblast je bila prestrašena. Igor Bavčar je baje postavil obojeno stražo pred svojo pisarno, ki je začela opravljati svoje delo, ko je zapustil službene prostore. Kmalu je opavil vozniški izpit in bil udeležen v prometni nesreči, v kateri je nedolžen udeleženez dobil hude telesne poškodbe. Po nekaj mesecih novega vodstva sekretariata, je postalo jasno, da Demos ni sposoben napraviti večjih strokovnih premikov na V/O področju. Nekateri ključni kadri SDV so se poskrili v Beogradu, tako, da je bil takrat predstojnik te službe Štefan Tepeš, človek, ki je vodil analitsko raziskavo "Ozadje". Bavčar je napolnil Slavijo z novinarji Mladine in drugih medijev, ki so bili v preteklem obdobju nosilci novih političnih jeder. Spomnim se intervjuja, ki ga je Mladina napravila s Tepešem. Tam je trdil, da SDV ni bila nikoli politična policija. Jasno je bilo, da je takšne intervjuje zahteval Bavčar. Kakšen diletantizem! V kateri državi dajejo šefi varnostnih ali obveščevalnih služb intervjuje? Nova oblast je popolnoma zbrkljala stvari. Transparentnost V/O sistema nikakor ne pomeni, da državni uradniki, ki so pristojni za izvajanje najzaupnejših državnih nalog, dajejo intervjuje časopisom. To napako so ponavljali vsi nadaljnji šefi takšnih služb. Takrat smo bili prepričani, da nam Bavčar prisluškuje in zbira informacije o posameznikih. To domnevo mi je kasneje potrdila tudi ena izmed poslank LDS v državnem zboru.

Nove oblasti ne zanima stroka

Postalo je jasno, da ne bi prišlo do nikakršnih dejanskih sprememb. Pomembnejše naloge na V/O področju so začeli opravljati subjekti, ki so delovali izven organiziranega sistema. Obstoječe subjekte V/O sistema je Demos v glavnem nadziral in jih napravil

neučinkovite. Bavčar je takrat začel pripravljati predlog spremembe zakona o notranjih zadevah po normalnem postopku. Kakšna ironija! Takrat, ko bi morala Slovenija čimhitreje ukiniti SDV, pred tem pa izoblikovati novi V/O sistem, notranji minister piše zakon o spremembah zakona o notranjih zadevah, ki ga je parlament sprejel spomladi leta 1991. Ironija je še večja, da ta zakon še vedno velja. Torej zakon o notranjih zadevah iz leta 1980! Takšno stanje ni ostalo brez posledic. SDV je "devaloval" brez kakršne koli zakonske podlage, načeloma je delovala na podlagi pravi SDV, ki so bila objavljena v tajnem Uradnem listu. Menda še vedno ne obstaja

zakona o notranjih zadevah. Še vedno sem pisal v Delo, vendar je takrat prevzel urednikovanje Sobotne priloge Janko Lorenci. Zame ni bilo več prostora. Poskušal sem tudi v Naših razgledih. Slavko Fras je bil mnogo bolj zvit. Poskušil sem objaviti celotni tekst mojega predloga. Fras je objubil nekakšno skrajšano objavo, vendar se je po "posvetovanju" (Mislil sem, da je sam odločil o objavi tekstov!) odločil, da teksta ne bo objavil. Spoznal sem, da so mediji pod kontrolno politike, zato nisem več poskušal.

Celo zimo 1991/92 sem bil v službi brez dela. Končno je parlament sprejel spremembo zakona o notranjih zadevah. Nastala je nova V/O

rektna, in letel sem iz službe. Zadeva je potekala tako, da me je tedanji šef Peter Prebil poklical, ker sem bil tisti dan dežuren. Naročil mi je, naj grem v Slavijo po neko pošto. V glavni pisarni so me poslali v Brejčevo pisarno, kjer je imela tajnica na svoji mizi pripravljene sklepe o mojem suspenzu. Lahko si predstavljate, kako sem se počutil! Počakati sem moral, da je ukvarjal s pravi v kuverto, jih odnesti nazaj k Prebilu, kjer mi jih je uradno izročil. Takšna je pač udba! Suspenza ni podpisal Brejc, temveč Janez Piber, predlog za suspenz pa Peter Prebil. Kasneje se je izkazalo, da so bili vsi disciplinski postopki v ministrstvu za notranje

novi V/O sistem, ki je bil brez vsake koordinacije. V obdobju, ko sem bil brez službe, sem se intenzivno ukvarjal s študijem V/O sistemov po svetu. Pri tem mi je bil v veliko pomoč profesor Stevan Dedijer, ki je bil takrat še redni profesor na ekonomskem inštitutu v Lundu, kjer se je ukvarjal s proučevanjem obveščevalnih služb. Obilno me je oskrboval z literaturo, ki je pri nas ni bilo, in predvsem s tekočimi informacijami o dogajanjih v obveščevalnem svetu (reorganizacije, usmeritve, privatizacija obveščevalnih dejavnosti, business inteligence...). Mojim predlogom iz leta 1990 je bilo potrebno dodati marsikaj.

Redefinicija nacionalne varnosti

V obdobju 1992/93 sem objavil serijo člankov, ki so obravnavali, problematiko nacionalne varnosti. Prostor pod soncem mi je ponudila Republika. Milan Meden je takrat pripravil priložo, ki na žalost ni nikoli zaživela. Morda je to eden izmed razlogov, da Republika nikakor ni uspela tako, kot bi lahko. V tistem obdobju je slovenska oblast začela pripravljati resolucijo o izhodiščih nacionalne varnosti. Prva verzija je nastala v obrambnem ministrstvu, ki ga je takrat vodil Janez Janša. Ravno na podlagi mojih ocen je prvi predlog padel, in državni zbor jo je skoraj v celoti zavrnil. Tudi sedanja varianta je popolnoma neuporabna. Resoluciji o nacionalni

ni varnosti pa bi moral slediti zakon o nacionalni varnosti, ki bi definiral svet o nacionalni varnosti in vse subjekte V/O sistema.

V tistem času je javnost lahko občutila izredno škodljive posledice razpada V/O sistema. SDV, ki je uničila ves papirni del dokumentacije nekdanje policije je s seboj odnesla mikrofilmne dokumente. Nekaj jih je ostalo tudi v uradnih prostorih, vendar posamezniki niso vedeli, kaj bi z njimi. Predali so jih novemu vodstvu. Gre za seznam nekdanjih sodelavcev SDV. Originalni dokumenti so začeli prihajati v javnost. Ugledni časniki so začeli objavljati kopije dokumentacije, ki je bila najbolj varovana državna skrivnost. Na takšen način so si nekateri posamezniki, ki so bili najbolj vdani prejšnjemu režimu, kupovali privilegirane položaje pri novem vodstvu. Gre za obdobje, ko je VIS vodil dr. Miha Brejc. Samovoljno odtujevanje dokumentacije, ki predstavlja največjo državno skrivnost, pri nas morda ni kaznivo dejanje, v čast pa nam nikakor ni.

Slovenska oblast je morda zadnji trenutek spoznala, v kakšni nevarnosti je slovenska država, in preprečila neznosne zlorabe V/O sistema za politične obračune. Odstranitev vseh ključnih funkcionarjev, ki so izpeljali slovensko osamosvojitve, ni naključje. Nekateri med njimi so začeli uporabljati položaje v V/O sistemu predvsem za uveljavitev lastne politične opcije in ne za udržitve slovenske nacionalne varnosti. Za seboj so pustili opustošenje na V/O področju, ki traja še danes.

(Nadaljevanje v naslednji številki)

"V tistem času je javnost lahko občutila izredno škodljive posledice razpada V/O sistema. SDV, ki je uničila ves papirni del dokumentacije nekdanje politične policije, je s seboj odnesla mikrofilmne dokumente. Nekaj jih je ostalo tudi v uradnih prostorih, vendar posamezniki niso vedeli, kaj bi z njimi. Predali so jih novemu vodstvu. Gre za seznam nekdanjih sodelavcev SDV. Originalni dokumenti so začeli prihajati v javnost."

noben veljaven predpis, ki bi določal, kako deluje SOVA. Deluje pač tako, kot so se ljudje naučili!

V tistem obdobju lahko zasledimo serijo protestov, ki sem jih objavil v Sobotni prilogi Dela. Mile Šetinc je zelo pogumno objavil moje prispevke. Zgodaj poleti leta 1990 je postalo dokončno jasno, da Slovenija še dolgo ne bo dobila pametnega V/O sistema in da bo tedanja SDV životarila kot spomenik stalinizmu. Zaradi številnih objavljenih člankov, ki so zahtevali ukinitve SDV, me je nekoliko spremenjeno vodstvo te službe povabilo k sodelovanju pri oblikovanju novega V/O sistema. Vodstvo SDV je prevzel Danilo Zorn, ki je prišel iz Gorice. Nastal je predlog V/O sistema, ki pa ga žal nisem mogel oddati Zornu. V tistem času, novembra 1990, je vodstvo SDV prevzel dr. Miha Brejc. Svoj predlog reorganizacije sem oddal Janezu Pibru, ki je bil med drugim zadolžen za koordinacijo vseh predlogov sprememb V/O sistema. Predlog je vseboval definicijo subjektov V/O sistema. Ključna sprememba, ki sem jo predlagal, je bila ločitev varnostnega in obveščevalnega segmenta. Slovenija bi morala imeti svojo obveščevalno službo, ki bi bila v pristojnosti predsednika vlade, in kontrabveščevalno službo, ki bi bila organizirana v enem izmed obstoječih vladnih resorjev (notranje zadeve ali pravosodje). Predvideval sem tudi možnost varnostne službe slovenske vojske. Bistvo mojega predloga pa je bil svet za nacionalno varnost z lastnimi inšpektorji, ki bi dejansko usklajevali celotni V/O sistem. V polemiki s Pibrom, ki se je v tistem času ukvarjal s spremembami zakona o notranjih zadevah, nisem uspel doseči nobenega napredka. Njegov glavni argument je bil, da je Slovenija premajhna, da bi imela dve službi. Bolj ko sem ga prepričeval, da na stroške vpliva predvsem velikost službe in da gre za organizacijsko delitev in prekinitev s staro SDV, bolj se je oklepal svoje zamisli o nekakšni spremenjeni SDV. Uradnega odziva na moje predloge nisem dočakal. Ker sem ostal brez delovnih zadolžitve, sem nadaljeval objavljane svojih komentarjev na predlog sprememb

služba - VIS. Brejc je zadevo pospremil z mogočno medijsko podporo. Ampak spremenilo se ni nič. Reorganizacija so izvedli že nekoliko prej in razporedili so me v kontraobveščevalni oddelek. Približevala se je tudi osamosvojitve Slovenije. Organizacijske enote SDV so še vedno vodili isti ljudje kot v času aretacije četverice. Imel sem vsega dovolj in novemu šefu sem dejal, da je moja premestitev neko-

zadeve nezakoniti. Zato sem po dveh letih in pol postopek dobil na tedanjem sodišču združenega dela in se vrnil v službo. Takrat se je že imenovala SOVA. Vendar o tem kasneje.

VIS je pod Brejčevim vodstvom preživel osamosvojitve Slovenije. V tem času je nastala manevrska struktura narodne zaščite, kasneje pa se je začela formirati varnostna služba pri ministrstvu za obrambo. Nastal je

MEHKI TREBUH OPOZICIJE

Slaba opozicija je resna ovira na poti v demokracijo. Pri nas ta ni le razdeljena, temveč vsaj del nje ni za resnejšo politiko.

Demokrati zadovoljivo vozijo. Jelinčičevci kljub nekaterim kiksom tudi. Kako uspešna bo ZL, se bo videlo ko bo med projekte vključila mladino (vzgoja, šolstvo, priprave na poklic in zaposlovanje, stanovanja in mlade družine). SLS se premalo ukvarja s perspektivnimi vprašanji prihodnosti kmetov in poljedelstva, sodobnejšega pridelovanja hrane in policentričnega razvoja. Zgublja se v vprašanjih, ki jih ne obvlada (referendum za dodatne certifikate, odplačevanje dolgov, nedržavniško anacionalno odkrivanje tople vode v manjšinskem žamejskem gospodarstvu). Po anketah da že prehiteva SDSS, a izgublja zaradi oportunitizma, recimo, pri vprašanjih uporabe pesticidov, volilnega sistema itn. SDSS s predlogom za večinski volilni sistem seka mimo naših in evropskih mer (podobno kot Finijevi neofašisti).

Scenarij o zastojnkarskem zlorabljanju nacionalnih medijev za lastno volilno propagando in porivanje tekmecev v obrambo je preveč prozoren (spominja na Gradišnikov opis Janševga "fintiranja" v študentski nogometni tekmi). Neprimeren je tudi za homogenizacijo pomladnih strank. Predvsem SKD, tudi SLS, se ne more strinjati s takim posiljevanjem. Tiste prednosti (personalizacija, neodvisni kandidati, enakomerna zastopnost volilnih okrajev) so navidezne. Pesek v oči je še posebej ponujanje odpoklica ter mešanje reprezentativnega

in imperativnega mandata (stranke ostajajo najpomembnejši dejavniki, in večno vprašanje, kdo bo čuval čuvaje, tudi če bi jih bilo manj, ostaja nereseno)! Proporcionalni sistem je trenutno sprejemljivejši, ker širše zadovoljuje pluralne interese marginalnih, manjšinskih skupin in civilne družbe (v naših majhnih razmerah, ko smo brez izkušenj in demokratične tradicije). Aktivno vključuje (ne izloča!) v demokratični proces več volilcev, ohranja vpetost državljanov v politično delovanje (soodločanje) za urejanje skupnih zadev, možnost dogovora več strank o nacionalnem interesu. Ohranja relativno visoko volilno udeležbo (silent majority, nemo večina, ki se ne udeležuje volitev, poznamo predvsem v državah z večinskimi sistemi), kar je posebno pomembno za kvaliteto demokracije konsenza, dogovarjanja, iskanja boljših odgovorov v dialogu, ne s konfrontacijo ali večinskim "boljševističnim" preglasovanjem, prevladovanjem in diktatom ("Večina enega", Jože Poglajen). Ravno ta opozicija nenehno očita

vladni koaliciji, da jo izključuje iz procesa so/odločanja. Večinski sistem bi to še konsekventneje nadaljeval. Kar bi ob ponovljeni polarizaciji na dva antagonistična bloka - ta bi se ob tako zastavljenih volitvah gotovo oblikovala - Slovence preveč vračalo v enostrankarski diktat kake zmagovite stranke. Ker MAG meni, da so volilci naivni in lahkoverni - nasedajo napačnim informacijam? -, se zdi, da SDSS gradi na takšni "analizi". Niti v sami stranki niso prepričani o ustreznosti predlaganega zakona, sicer ne bi že tretjič spreminjali pogledov na volilni sistem. To kaže bolj na predvolilni hazard, poker, "einc", manj na pošten namen. Predlagajoča stranka si od tega obeta korist, saj ne predlaga referendum iz čiste ljubezni do ubogih, od strankarskih oligarhij zlorabljanih državljanov. (Vsak referendum pa je menda lahko zavitek čokolade ali brca v zadnjico, posebno ko naj se izogne demokratično izvoljenemu parlamentu in naj zlorabi volivce.) Utrujanje javnosti in članov stranke z neutemeljenim vz-

nemirjanjem, sklicevanjem tiskovnih konferenc, pisanjem pisem in reagiranjem na vsako konjsko figo so pač pasje bombice svojevrstnega krjaveljstva, ki se za ustvarjanje vtisa aktivnosti in angažiranosti ne zaležejo več. Tak predvolilni perpetuum mobile je bolj podoben reklamam za varanje potrošnikov. Ali bo res Janša Evropi dokazal, da je večinski sistem najboljši? Teško si je kaj ustreznega izmisliti, ko se greš ves čas le afere, zmerjanje, smešenje, norčevanje iz drugih in mučeništvo. Ta zvrst opozicionarstva je za trezne Slovence premalo realistična, preveč "fintaška" (kaj vse bi šele počeli, če bi bili oblast!). Preproščina volilne "inovacije", ki da jo lahko vsakemu obrazložiš v 10 minutah, verjetno ne more odriniti odgovornosti strank na volivce, prekucniško zagotoviti oblasti, pa če si še tako trmasto prepričan in verujoč vase. Pa naj gre za daydreaming, sanjanje z odprtimi očmi ali preračunane finte, za neznanje ali podcenjevanje "smešnih" tekmecev in "naivnih" volilcev. Zato ni tako pomembno ali "Je Janša vedel?" (Dejan Pušenkaj). Če je vedel, lahko govorimo o "zahrbtnosti, nepoštenju, škodljivosti, izkoriščanju vseh možnosti zunaj zakonov, kot delajo kriminalci, premišljenem norčevanju, o tem, ali gre na vse ali nič". Če ni vedel, lahko govorimo o zaletavem neznanju, podcenjevanju javnosti, nekompetentnosti, nerestnosti ipd. Pa potrebujemo politike in oblast prve ali druge baže? V obih primerih "si zasluži, da na volitvah pade"!

Milan Šamec

"Teško si je kaj ustreznega izmisliti, ko se greš ves čas le afere, zmerjanje, smešenje, norčevanje iz drugih in mučeništvo. Ta zvrst opozicionarstva je za trezne Slovence premalo realistična, preveč »fintaška« (kaj vse bi šele počeli, če bi bili oblast!). Preproščina volilne 'inovacije', ki da jo lahko vsakemu obrazložiš v 10 minutah, verjetno ne more odriniti odgovornosti strank na volivce, prekucniško zagotoviti oblasti, pa če si še tako trmasto prepričan in verujoč vase."

Slovenci smo si s svojo državo, s samostojnostjo, z večstrankarstvom, s pluralizmom skorajda na vseh področjih družbenega življenja nakopali na glavo mnoge nove in drugačne naloge, ki jih moramo reševati zgolj sami zase. Pred nami so neodložljive zahteve, ki same po sebi naraščajo celovito odgovarjanje na številna vprašanja, katera so med drugim tudi rezultat samospoševanja in samoodgovarjanja vsakega posameznika kot človeka, individualuma, naroda kot občestva, nacije kot družbe s svojo lastno državnostjo. Postavljeni smo pred skrivnostno skritost, ki že sama na sebi in iz sebe zahteva posebne sorte čudežno čudo, vendar ne kot transcendenco, ampak kot prostorsko in časovno ter sploh bivanjsko izkustvo, torej specifično zemsko stvarno realiteto, eksistirajočo le v življenju tu in zdaj. Danes se moramo pokazati, ali smo sposobni odgovorno ravnati z vsemi problemi in ali je naša slovenska modra pamet tako svetovljansko modrostna, da ne bomo zašli v skrajni egoizem, ki bi nas kazal nespособne in za peče karje, praznoprav posebnosti z negativističnim tradicionalizmom.

Področje šolstva od vrhca, osnovne šole, poklicne šole,

Šola in cerkev morata živeta vsaka na svojem dvorišču

KVAZIKATARZA ŠOLE

srednje šole pa vse do fakultet oziroma univerze in akademskega študija zahteva globalne spremembe, temeljite novosti in trezno pamet. Slovensko šolstvo ni samo strokovno vprašanje, ampak tudi, če ne predvsem, na žalost, politično vprašanje, oziroma kar politikantsko napenjanje strankarskih in drugih ideoloških mišic, a vse v škodo znanja, izobraževanja in vzgoje.

Gotovo je šola tista civilna in javna institucija, ki kliče po vsestrani reformi, ki prosi vsebinsko, oblikovno, idejno, organizacijsko, kadrovsko, učno-vzgojno in še kako prenovno, prosvetlilno in razsvetlilno. Šolski urniki, predmetniki in načrti za posamezna učno-vzgojna

področja so vsebinsko in programsko prenatrpani, cilji in smotri pa nedorečeni, celo neživljenjski. Strinjati se moramo z zahtevami po odpisu nekaterih predmetov in s hotenjem po novih izobraževalno-vzgojnih vsebinah in oblikah, nikakor pa ne delajmo tega v škodo človeka in celega naroda, ker bo cena popravnega izpita previsoka.

Že kar predolgo nas mori nova šolska zakonodaja, ki pa je vseeno v svojih prvih korakih bila v parlamentu sprejeta. In prav se je zgodilo, čeprav se je nad Slovence dvignilo veliko preveč prahu in gosta megla nam zastira jasek pogled v prihodnost in celovitost šolskega sistema. Mnenja o tem,

ali šola predvsem izobražuje ali predvsem vzgaja, so deljena, so si zelo nasprotne in celo izključujoče, saj so interesi predvsem ideološki in ne toliko strokovni. V slovenski šoli se ponavlja stara zgodovinska napaka, da namreč ima stroka manj besede, kot bi je morala imeti, veliko preveč pa je imajo politika - politikantstvo in razni ideološki in različni institucionalizmi. Otroku in mladostniku, pa tudi odraslemu posamezniku kopljemo izobraževalno-vzgojni grob, saj Slovence vsepovprek preprosto pošiljamo s preživetostjo in s takimi neologotipi, ki nimajo skorajda nič skupnega s sedanjostnimi trendi modernega, naprednega

in strokovno preišljenega evropskega in svetovnega šolstva. Zbogom, pamet, nekemu zvonil!

Osnovna šola je gotovo najbolj občutljivejša stopnica vsakega izobraževalno-vzgojnega sistema, saj se v tej instituciji človek prvič odgovorneje seznanja z dolžnostmi in pravicami, z zahtevami in nalogami, z delom in pohvalo, pravzaprav sam s sabo in s sočlovekom, z učiteljem in vzgojiteljem, na žalost bolj z avtoriteto kot prijateljem. Največja in najbolj nepremišljena novost vsestrano prenavljajoče se osnovne šole je uvedba predmeta VERSTVA IN ETIKA. Stroka je popolnoma zatajila, padla je na izpitu in šele čez več generacij bo morala opravljati popravni izpit, ki pa bo glede na storjeno izobraževalno-vzgojno škodo v eni sapi pretežek in prevelik zalogaj, pa če se bo stroka še tako globalno zavedala svojih nalog in svojega poslanstva.

Res je, da Slovenci živimo že veke in veke v krščanskem svetu, vendar pa moramo priznati, da ni vse dobro, kar se sveti; še posebej ne, če tisto, kar se sveti, hoče kot edina luč samo in nič drugega - oblast; torej vladati za vsako ceno, pa če je to večini ali manjšini prav ali ne. Človek kot svo-

boden in avtonomen ter ustvarjalni individuum pa tako ali tako teh povzpeticov ne zanima, saj bi jih s svojo lastno osebnostjo ogrožal, predvsem pa bi podiral njihovo institucionalno hierarhičnost, ki ni nič drugega kot totalitarnost najslabše sorte.

Današnje krščanstvo je daleč od tistega izvornega, prvotnega in pravega krščanstva oziroma prakščanstva. Je čisto pravi izrodek, sektaš in politikant, grabežljivež in razvratnež, izkoriščevalec in tiran, pravzaprav prisvajalec ponižanega, odvisnega in neobčujenega človeka. Avtohtono in avtonomno krščanstvo je bilo s silo in močjo, z bojem in nasiljem, pravzaprav z vojno na vseh področjih bivanja spremenjeno v rimo-katolištvo kot krščansko večinskost, ki je poveličevanje kvazi-vesoljne nezmotljivosti, poleg tega pa še absolutno prilasčanje svetopisemskega in bibličnega krščanstva, kar pa je groba poneverba resnice in posiljevanje s koristoljubno naravnano neresnico.

Državna, civilna - javna šola in cerkev morata živeti vsaka na svojem lastnem dvorišču. Zakaj VERSTVA IN ETIKA?

Drago Kuhar

BITKA ZA KAPITALSKI TRG

Borzna gibanja

Agencija za plačilni promet, nadziranje in informiranje se je odločila napraviti red na kapitalnem trgu. Preko revizij postopkov lastniškega preoblikovanja podjetij ruši ustaljena razmerja med privatnim in lastniškim, družbenim kapitalom. V primerih, kjer gre za podjetja, katerih delnice kotirajo na borzi, gre za zelo občutljiv problem razkritja vseh tistih informacij, ki bistveno vplivajo na ceno vrednostnih papirjev. Romana Logar, direktorica APPNI, se je odločila, pisno opozoriti vse pristojne državne institucije, katerih pristojnost je nadzor nad kapitalnim trgom, naj ukrepajo. Logarjeva namreč utemeljeno sumi, da Mladinska knjiga in Salus ne bosta sposobna vzpostaviti takšne lastniške strukture, kot jo je določila APPNI z odločbo po opravljeni reviziji. V takšnem primeru so privilegirani tisti investitorji, ki imajo (ali razumejo) informacije o dejanskih poslovnih zmoglostih prizadetih izdajateljev. Če insiderji teh dveh izdajateljev vrednostnih papirjev izkoristijo

takšne javnosti še nerazkrite informacije za nakup ali prodajo delnic, gre za zlorabo notranjih informacij. To pa je kaznivo dejanje, za katero je zagrožena kazen do treh let zapore. V tem primeru sta pristojni instituciji Ljubljanska borza d. d. in Agencija za trg vrednostnih papirjev. Odbor za sprejem vrednostnih papirjev v kotacijo Ljubljanske borze bi nedvomno moral zahtevati od Mladinske knjige, naj razkrije vse potrebne podatke, ki bodo vplivali na vrednost njihove delnice.

Agencija pa je dolžna nadzorovati poslovanje borze in je odgovorna za stabilnost trga vrednostnih papirjev. Poleg tega je dolžna nadzorovati trgovanje insiderjev, ase ji zaenkrat to še ne zdi potrebno. Delniški trg je odvisen od peščice investitorjev in izdajateljev vrednostnih papirjev, ki so dejansko povezani samo z enim samim mogočnim podjetjem, pristojni na agenciji pa tišijo glavo v pesek.

V Sloveniji nihče ne izvaja niti najosnovnejših preven-

tivnih ukrepov za preprečevanje tega hudega finančnega zla. Seveda je takšno stanje idealno za potek lastniščenja. Transakcij z vrednostnimi papirji oseb, ki imajo vse ključne podatke in možnost poslovnega odločanja v svojih rokah, nihče ne nadzira. Po vsem svetu so poročanja insiderjev o transakcijah za lasten račun in transakcije njihovih ožjih družinskih članov pod drobnogledom nadzornih institucij. V Sloveniji pa smo priča, da ena nadzorna institucija preko javnih medijev poziva druge, naj začnejo opravljati svoje delo. Sramotalo je dokaz, kako se državne institucije in institucije, pooblašene za organiziranje trga vrednostnih papirjev lahko zlorabljajo, za zavajanje investitorjev. Na začetku procesa lastniškega preoblikovanja podjetij so novinarji zastavljali pristojnim na teh institucijah številna vprašanja o regulaciji trgovanja insiderjev. Vsi po vrsti so zagotavljali, da bodo delovali v smeri preprečevanja tega škodljivega pojava. Očitno ni bilo tako. Izjave pristojnih v

državnih institucijah jim niso ravno v ponos, kakor tudi ne tistim, ki so jih imenovali na njihove funkcije. Sedaj ko prihaja do očitnega zloma delniškega trga, bodo takšni "grehi" vsekakor dokaz, da pristojni niso opravili niti najnujnejših ukrepov za zaščito delničarjev. Izjave pristojnih na Ljubljanski borzi, da izvajajo tovrstne ukrepe, pa so znaki storitve kaznivega dejanja goljufije, saj so zavestno zavajali investitorje z izjavami.

Kljub temu je trgovanje na Ljubljanski borzi minuli teden potekalo živahno. V začetku tedna so tečaji delnicam rastli, v zadnjih dveh dneh pa so začeli padati, kar je nedvomno znak, da nekdo grozi trgu vrednostnih papirjev. Menjalniški tečaj za nemško marko so še naprej stabilni in so zelo blizu drug drugemu. Nekateri slovenski makroekonomisti napovedujejo celo ponovno apreciacijo slovenskega tolarja, kar bo nedvomno škodilo slovenskim izvoznikom.

Posebno poglavje pa je sramota, ki si jo država privošči s podjetjem Tam. Nedavno smo

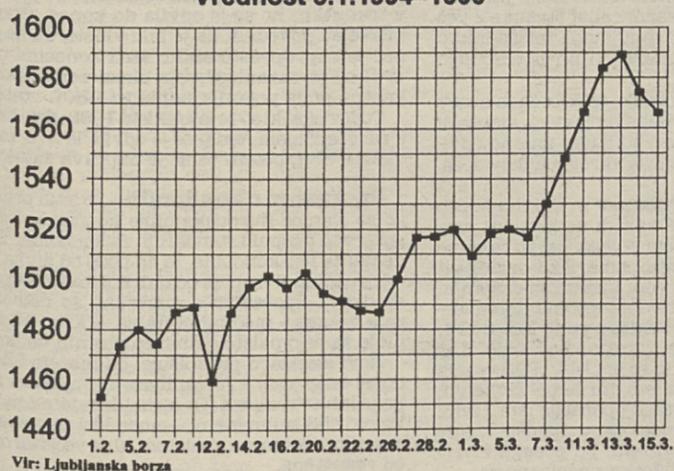
lahko prebrali izjave direktorja sklada za razvoj, da se bo sklad zavzemal za stečaj tega podjetja, sedaj pa drugi predstavnik iste institucije zagotavlja, da se kaj takega ne bo zgodilo. Usoda Tama bo znana prihodnji mesec. Za svojevrstno burko pa je poskrbel njegov direktor Lah, ki je spravil sklad za razvoj in ministra za ekonomske odnose v zelo neprijeten položaj. Takšni so pač slovenski ministri in slovenski menedžerji. Verjetno bi bilo zares najbolje, da bi država predlagala stečajni postopek za sklad za razvoj. Računsko sodišče namreč ugotavlja, da je marsikaj narobe tudi s poslovanjem te institucije. Finančna sredstva, ki jih je država namenila za dokapitalizacijo sklada, je le-ta uporabil za nekatere svoje naloge v slovenskem gospodarstvu, terjatve do teh podjetij pa je enostavno odpisal. Mišlimo si lahko, da je ta kapital v olastninjenih podjetjih že našel znane lastnike. Tako sklad ni več močna finančna institucija, temveč postaja zgolj sredstvo za pretok denarja davkoplačevalcev v privatne roke novih lastnikov slovenskih podjetij, ki imajo verjetno tudi posamezne politične zadolžitve. Natančna preiskava ne bi škodila!

B. Krznar

Izdal: Jernej Horvat

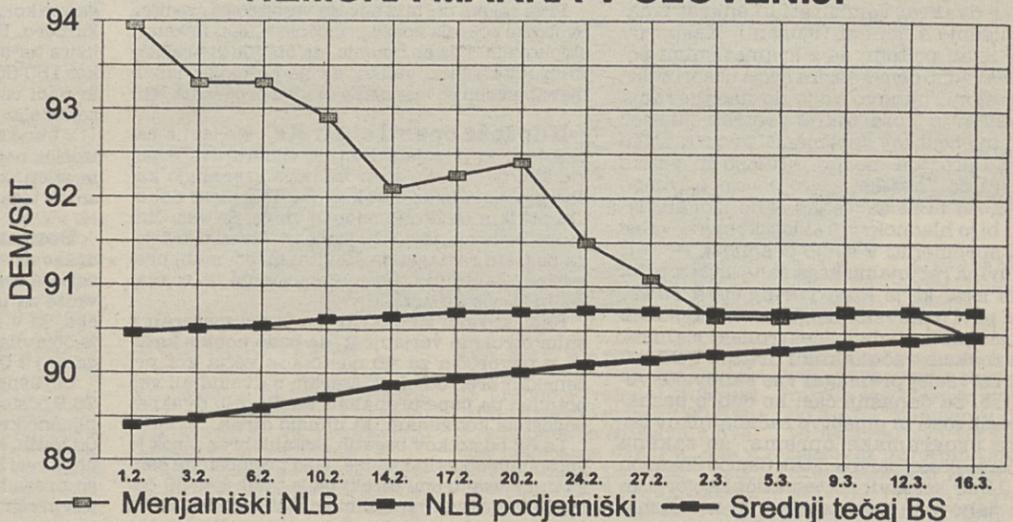
SLOVENSKI BORZNI INDEKS-SBI

Vrednost 3.1.1994=1000

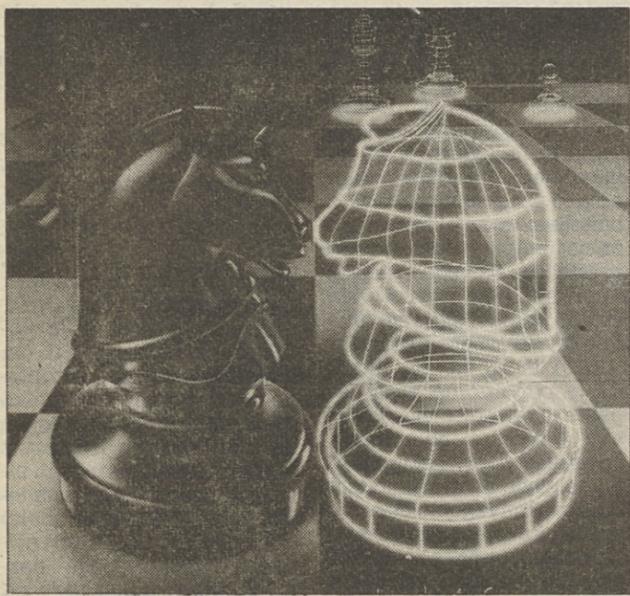
Izdal: Jernej Horvat

NEMŠKA MARKA V SLOVENIJI

DVOBOJ MED ČLOVEKOM IN STROJEM

Računalniški šah (1)

Šahovski turnir, ki ga je svetovni prvak Kasparov, odigral z računalnikom korporacije IBM, imenovanim Globoko moder (Deep Blue), napoveduje skorajšnji konec intelektualne premoči človeka nad strojem, vsaj kar zadeva to starodavno poduhovljeno igro. Turnir je potekal, kot so poročali množični mediji, od 10. do 18. februarja v Philadelphiji.

Dnevni tisk, strokovne revije, radio in televizija so namreč po vsem svetu zelo pozorno spremljali vse podrobnosti turnirja, ki ga je Kasparov odigral z večprocesorskim paralelnim strojem, ki so ga razvili v Watsonovem raziskovalnem centru korporacije IBM. Vendar je le malokdo med poročevalci natančneje in analitično preučil naravo oziroma bistvo tega nenavadnega merjenja sil, čeprav je bilo neizmerno pomembno za znanost in tehnologijo. Srečanje 32-letnega velemejstra iz Azerbejdžana in specializiranega računalnika iz Yorktown Heights v zvezni državi New York je potekalo v slavnem philadelphijskem Kongresnem centru. Tekmovalca sta igrala na klasični šahovnici, pri čemer je Murray Campbell, operater korporacije IBM in eden izmed načrtovalcev Globoko modrega oziroma prejšnjega računalnika Globoka misel (Deep Thought), vsako potezo svetovnega prvaka takoj vnesel v navedeni računalnik, čeprav je bil dokaj oddaljen od Philadelphije. Nato je ročno premikal figure po šahovnici, seveda po navodilih, ki jih je stroj pošiljal po posebni liniji iz New Yorka in tekoče izpisoval na ekran. Kasparov je prvo partijo s črnimi figurami izgubil po sedemintrideseti potezi, kar ni bil pravcati šok samo zanj kot vrhunškega šahista, temveč tudi za 600 gledalcev v dvorani in nekaj milijonov uporabnikov Interneta, ki so dohajanje praktično simultano spremljali prek posebne "domače strani". O tem, kako samozavesten je bil svetovni prvak glede svoje intelektualne premoči nad strojem, priča njegova zahteva, naj organizatorji 500.000 ameriških dolarjev, kolikor je sprva znašala nagrada, dodelijo samo zmagovalcu. Kasnejša odločitev, naj 400.000 prejme zmagovalec, 100.000 dolarjev pa poraženec, ga je močno razočarala. Po prvi partiji pa se je Kasparov verjetno že tolažil, da bo na koncu prejel vsaj tolažilnih 100.000 dolarjev.

Zmaga nad razumom

Na srečo se je že kmalu pokazalo, da je bila samotolažba prehodna in kratkotrajna, saj je svetovnemu prvaku kaj hitro uspelo zbrati potrebno energijo za hladnokrvno in do skrajnosti osredičeno igro. Čeprav zveni nekoliko paradoksalno, je Kasparov poraz v prvi partiji sprejel kot izkušnjo in t. i. smerokaz turnirja. Ali kakor sam pravi: »Pravzaprav sem imel srečo, da sem izgubil prvo partijo, kar me je že takoj na začetku opozorilo na to, kako nikakor ne smem igrati.« Četudi se je spoprijel z brezčutnim in neustavljivim strojem, mu je uspelo v naslednjih treh partijah kar dvakrat remizirati in enkrat zmagati – slednje s črnimi figurami. Kasparov je sicer znan po tem, da z dramatičnimi potezami navadno demoralizira svoje nasprotnike in tako zlomi njihovo voljo do nadaljevanja igre, vendar je moral tokrat proti stroju brez zavesti in občutkov spremeniti svojo taktiko igranja, operto na močno intuicijo in veliko koncentracijo. Skratka, v igro je vložil ogromno energije, da bi se za vsako ceno izognil napaki, ki bi jo hladnokrvni silicijski maščevalec utegnil spremeniti in svojo prednost.

Zgodovina računalniškega šaha sega v prva povojna leta, ko je Alan Turing (leta 1947) napisal prvi šahovski program. Tedaj so bili mnogi prepričani, da je elektronski »šahist«, v velikanskem računalniku družbe UNIVAC enkrat za vselej premagal vse šahovske velemojstre. Za današnji čas, ko dobro poznamo zmogljivosti in omejitve računalnikov ter njihove programske opreme, so takšna prepričanja precej naivna. Fizik Claude Shannon je leta 1949 sestavil matematični algoritem za t. i. šahovske računalnike, ki ni bolehal

za blodnjavim oponašanjem človeških možganov, s čimer je označil razvoj tovrstnih naprav vse do današnjih dni. Proti koncu petdesetih let so odigrali prvo računalniško šahovsko partijo s strojem Maniac I. Računalnik MacHack VI je leta 1966 kot prvi sodeloval na amaterskem šahovskem turnirju, na katerem je enkrat remiziral, štirikrat pa izgubil partijo. Leto kasneje je postal prvi stroj, ki je v šahu premagal človeka. Prvo odprto prvenstvo za računalniške šahiste so pripravili leta 1970, na katerem je zmagal stroj Chess 3.0. Štiri leta kasneje je na turnirju v Stockholmu prepričljivo zmagal računalnik

korporacije IBM Kaissa. Pri razvoju tega računalnika je sodeloval tudi nekdanji svetovni šahovski prvak dr. Euwe, tedaj eden izmed vodilnih direktorjev družbe IBM. Malo kasneje se je v podobni vlogi pojavil tudi nekdanji svetovni prvak in inženir elektrotehnike Mihail Botvinkin, vendar z nekoliko slabšim uspehom, še posebej zaradi tehnoloških pomanjkljivosti takratnih sovjetskih računalnikov. Prvi šahovski računalnik z mikroprocesorjem so izdelali leta 1977, ko je bilo ustanovljeno tudi Mednarodno združenje za računalniški šah (ICCA).

Računalnik z naslovom

Skupina mladih inženirjev, ki so večinoma diplomirali na univerzi Carnegie-Mellon, je leta 1988 v Watsonovem centru korporacije IBM razvila šahovski računalnik Globoka misel, zmožen operacij za izračunavanje 50 do 100 milijard potez na nekaj (3) minut. Seveda je velika večina teh potez povsem neprimerna, tako da je resnična zmogljivost tega računalnika precej manjša od tiste, na katero napeljujejo številke. Tri minute nikakor niso naključna izbira, saj približno toliko znaša povprečni čas za eno potezo pri klasičnem šahu, kajti pravila dopuščajo za prvih 40 potez skupaj največ dve (2) uri, kar ni ravno veliko časa. Globoka misel lahko predvideva skoraj vsako verjetno pozicijo na šahovnici, potem ko oba igralca potegneta vsaj po pet zaporednih potez. Kasparov je doslej že dvakrat premagal ta računalnik – prvič leta 1989, nato pa še leta 1994. –, torej v času, ko je Globoka misel že prejela naslov »mednarodnega mojstra za računalniški šah«.

Ta naprava je namreč leta 1993 premagala najboljšo šahistko na svetu Judito Polgar. Tudi Kasparov je moral leto kasneje okusiti grenkobo strojnega poraza, ko je na hitropoteznem turnir-

ju, ki ga je priredila korporacija Intel, izgubil partijo z računalnikom Premium Chess Genius 2, kakršnega je razvila družba Olivetti. Menda je na to igro pristal v nasprotju s svojim prepričanjem, kar je brzkone povzročilo katastrofo. Sloviti ukrajinski velemejster Vasilij Ivančuk je preprosto odklonil partijo proti pentiumskemu računalniku v Londonu. Računalnik Globoko moder, s katerim si je Kasparov zacelil rane po svojem londonskem porazu, že od leta 1988 razvija ista skupina inženirjev, z direktorjem Chung-Jen Tanom na čelu, ki je izdelala Globoko misel. Za novi računalnik pravijo, da po svojih zmogljivostih kalkuliranja močno prekaša svojega predhodnika, vsaj za tisoč faktorjev. Računalnik ima 32 paralelno povezanih procesorjev, ki hkrati analizirajo verjetne pozicije. V ta namen je vsak procesor povezan z nekaj čipi, zasnovanimi posebej za preštevanje števil, ki se nanašajo na poteze oziroma situacije na šahovnici. Globoko modri lahko analizira približno milijardo pozicij na sekundo, s čimer vsaj nekoliko nadomešča odsotnost zavesti in občasne napake, saj vendarle v celoti ne more "razumeti" šaha.

Razmnoževanje možnosti

Toda z računalniškim šahom se ne ukvarjajo samo na vrhunski in specializirani ravni. Danes lahko na tržišču najdemo vrsto zelo kakovostnih računalniških šahovskih programov, namenjenih najširšemu krogu uporabnikov. Tako je na primer Ches-

z računalnikom zaigra šahovski turnir s prvacim softverskim »velemojstrom«. Čeprav visoko specializirani šahovski računalniki postajajo čedalje bolj zmogljivi, zaradi česar resno ogrožajo celo samega svetovnega prvaka, deluje pohod čudovite šahovske programske opreme v vsako hišo dokaj izzivalno. Še posebej zato, ker napoveduje prihod večjega števila novih vrhunskih šahistov na svetovno prizorišče, nove generacije velemojstrov, izurjenih z nešteti srečanji »velemojstrov« na računalniškem zaslonu, kar se bo zgodilo v prihodnjem desetletju. Ali si lahko predstavljate, kakšna utegne postati prihodnja generacija vrhunskih športnikov, če se bo v sleherni družini potencialni košarkar lahko razvijal v družbi s kakim Magicom Johnsonom, smučar z Juretom Koširjem ali skakalec z Brito Bilač?

Pred obličjem brezčutnega nasprotnika: G. Kasparov v partiji s Globoko modrim

Urjenje računalnika: Murray Campbell in Feng-Hsiung Hsu s strojem Globoka misel (1989)

smaster 3000 podjetja Software Tools, ki ga prodajajo za manj kot 100 dolarjev, vrhunski izdelek svoje vrste. Zaradi takšne programske opreme danes lahko vsak malček

Sposobnost računalnika, da lahko predvideva vse možne pozicije po petih potezah obeh igralcev na šahovnici, ni ravno sijajna, če pomislimo na dolžino celotne igre. Toda pri tem je dobro vedeti, da ima vsak igralec pri sleherni potezi poprečno 38 različnih možnosti, natanko toliko kot njegov nasprotnik. Če bi potemtakem hoteli analizirati razvoj igre za zgolj eno potezo obeh igralcev, bi morali preučiti kar 1.444 različnih možnosti ($38 \times 38 = 1.444$). Pri analizi dveh zaporednih potez mora računalnik preučiti več kot dva milijona najrazličnejših pozicij ($38 \times 38 \times 38 = 2.085.136$). Če pa se lotimo petih potez obeh igralcev – ne glede na to, kako majhno je začetno število –, bi morali preanalizirati več kot šest milijonov milijard različnih razvrstitev ($6.278.211.847.988.224$). Nobenega dvoma ni, da je to število dovolj veliko za računske operacije, a obenem neizmerno majhno v primerjavi s celotno količino verjetnih pozicij pri šahu ali vseh šahovskih partij, Obširneje o tem v našem prihodnjem prispevku o računalniškem šahu, turnirju G. Kasparov – Globoko modri IBM.

Esad Jakupović

NA KRATKO

Novo izstrelišče – Boris Jelcin je odobril gradnjo novega vesoljskega izstrelišča na ruskem Daljnem vzhodu. Doslej je Rusija za polete odpravila s človeško posadko uporabljala kazahstansko izstrelišče Bajkonur, kar jo je stalo 115 milijonov dolarjev letno. Vendar so nesoglasja v zvezi z vzdrževanjem središča načela dogovor med državama. Rusija ima še dve drugi izstrelišči, eno pri Plesetsk in drugo v bližini Volgograda, a ti sta primerni le za polete raket, ki nosijo satelite.

Prva raketa naj bi iz novega vesoljskega središča Svobodni poletela konec prihodnjega leta. Nekateri strokovnjaki pa so mnenja, da utegne izstrelišče Rusijo stati tako veliko, da ne bo mogla izpolnjevati svojih obveznosti v okviru programa Mir.

Kdo laže opusti cigarete – Nedavna raziskava, ki je zajela 16 000 Britancev, je pokazala, da ženske z otroki lažje prenehajo kaditi kot tiste brez otrok in da družinski dohodki pri tem ne igrajo nobene vloge. Še več: čim več otrok imajo, tem lažje jim uspe. Izsledki kažejo, da pogosta razlaga, da številni otroci manj premožne starše ovirajo pri opuščanju te razvade, brzkone ne drži.

Raziskovalci so odkrili, da je pri materah z enim otrokom verjetnost, da bodo nehale kaditi, v povprečju za 40 odstotkov večja kot pri ženskah brez otrok. Materam z dvema ali več potomci pa uspe prenehati kaditi celo dvakrat pogosteje kot ženskam, ki nimajo otrok.

Le 38 odstotkov bogatih Britank brez otrok je sposobnih opustiti kajenje. Med premožnimi ženskami z vsaj tremi otroki pa je takih kar 59 odstotkov. Pri najrevnejšimi znašata deleža bivših

kadilk brez otrok in tistih z vsaj tremi 12 in 19 odstotkov, tako da je učinek števila potomcev enak.

Hologrami za krojače – Krojači in šivilje bodo strankam kmalu lahko jemali mero brez krojaškega metra. Francosko podjetje Holo 3 je namreč razvilo metodo za hitro in natančno premerjanje človeškega telesa, ki temelji na hologramski tehnologiji.

Jemanje mere poteka takole: naprava na telo s treh strani projicira vzorec zaporednih črt in ga vsakokrat fotografira z digitalno televizijsko kamero. Računalnik podatke zabeleži, jih analizira ter sestavi trirazsežni relief stranke z več kot 150 000 točkami. Z zemljevida telesa lahko krojači razberejo vse mere, ki jih potrebujejo za izdelavo oblačila.

V francoskem podjetju menijo, da se bodo za njihov izdelek najprej ogreli vrhunski plavalci, smučarji in atleti, katerih rezultati so lahko znatno odvisni od tega, kako natančno je ukrojen njihov dres.

Pomanjkanje organov – V Združenih državah se navdušenje zaradi uspešnosti presajanja organov po malem polega, saj so čakalne vrste za poseg vse daljše. Ameriška organizacija, ki v imenu vlade vodi sistem presajanja, je objavila, da je pred dvema letoma dobilo organe 19 017 ljudi darovalcev pa je bilo 8114.

Uspešnost operacij se vztrajno povečuje. Kar 76,9 odstotka bolnikov, ki so jim leta 1993 vsadili pljučno krilo, je bilo čez leto dni še pri življenju. Od tistih, ki so prestali tako operacijo leta 1988, jih je vsaj leto živelo 47 odstotkov. Najuspešnejše so presaditve ledvic: leto dni po posegu živi v povprečju kar 97,2 odstotka operirancev.

Obenem z naraščanjem uspešnosti operacij pa se večja tudi število ljudi, ki si želijo kak organ zamenjati. Leta 1988 je na presaditev v Združenih državah čakalo 27 644 bolnikov, šest let kasneje pa jih je bilo na seznamih že 58 066.

Vesoljska vlečna vrv popustila – NASA je želela nedavno odpravo vesoljskega čolnika Columbia izkoristiti tudi za vleko v Italiji izdelanega satelita. Vlečna vrv pa se je nepričakovano strgala in eksperimenta, vrednega 443 milijonov dolarjev, je bilo konec. 20,7 kilometra dolga vrv iz bakra, najlona in teflona se je strgala v trenutku, ko se je odvila do konca. Člani odprave so povedali, da je bilo videti, da se je konec vrvi preprosto stali. Med koncem odvite vrvi se je zaradi gibanja skozi zemeljsko magnetno polje pojavila napetost 3500 voltov.

Tudi vleka, ki so se je lotili leta 1992, se je končala z razočaranjem: tedaj se je odvila le 270 metrov vlečna vrv, potem pa se je naprava zataknila.

Sporazum o kondomih – Po letih pričkanja so se članice Evropske unije končno uspele dogovoriti o skupnih standardih za kondome. Ti bodo veljali za vse kondome, ki jih bodo od junija 1996 v združenih Evropi prodajali kot kontracepcijsko sredstvo. Sporazum o dimezijah so najbolj ovirale države – med njimi Italija –, ki so se zavzele za celo paleto standardiziranih velikosti.

Novi standard predpisuje, da morajo biti kondomi dolgi vsaj 170 milimetrov, njihova širina pa je lahko različna. Če širina kondoma ni 'regularna' (52 milimetrov), mora biti navedena na zavojčku, kjer mora pisati tudi, ali je večja ali manjša od regularne.

(Pripravil Primož Zihrič)

Odlomki iz dela in življenja Slovenk v zgodovini (2.)

Zgodovinska preteklost slovenskih žensk ni le zanimiva, temveč prikazuje njihovo težko življenje, trdo delo, upornost, dostojanstvo in vsestransko ustvarjalnost. Slovenke so znale v vseh obdobjih prislusniti potrebam naroda in so v največji meri vplivale na ohranjanje in rasvijanje SLOVENSTVA.

Ze zgodaj sem se srečala v svojem poklicnem in družbenem delu s vprašanjem položaja žensk in družine. Mnogokrat sem se vprašala, kako so živele in delale Slovenke v preteklih časih. Iskala in prebrala sem staro literaturo, revije, zapiske o življenju žensk.

Ob predstavitvi teh odlomkov, zbranih v zgodovinskih zapiskih, se zavedam, da to ni celovit pregled, da ni zgodovinsko urejeno gradivo, da bi o nekaterih vsebinah lahko napisala še več in da ta del prikazuje življenje in delo slovenskih žensk le do leta 1926. Upam, da bodo morda raziskovalne institucije nekoč tudi o tem kaj več prispevale.

Ob prebiranju tega gradiva sem imela grenak občutek, kot da je to »pozabljena, manj pomembna preteklost«, morda tudi zato, ker je to opis »ženskega dela«, čeprav so to korenine sedanosti. Podobno ugotovitve so mi povedale strokovnjakinje, ki se ukvarjajo s položajem ženske in me spodbudile, da te odlomke posredujem javnosti.

Morda bo tudi ta pregled prispeval k razmišljanju, kako veliko nalogo so opravile ženske, toda še danes v »demokratski družbi« ponavljamo podobne zahteve po enakopravnosti.

Zašeleno je, da bi bralke in bralci tega podlistka poslali uredništvu svoja mnenja in predloge. Veseli bomo vseh razmišljanj.

Sredi spopadov med katoličani in luterani so se v začetku 16. stoletja razvneli še kmečki upori. Zanimivo je, da je krvavi boj začela ženska. Na Susjedgradu, nedaleč od Zagreba, se je vnel spor med groflico, vdovo Uršulo Meknitzer, in Fr. Tahom, poveljnikom konjenice v Kaniži, imel pa je graščino tudi v Štatenbergu. Uršula je zbrala nad 800 podložnih kmetov, ki so izgnali iz gradu Susjedgrada Tahovo rodbino. Tah je bil med najbolj krutimi grofi, v grad je zapiral žene in dekleta, in jih izpostavil nečastnim zlorabam. To pa je še bolj spodbudilo kmete k uporu ZA STARO PRAVDO. Čeprav se je upor začel na koncu kronanem Gubca, je simbol upora UBOGA GMAJNA oz. BOJ ZA STARO PRAVDO je živel med kmečkim ljudstvom dalje. Slovenskim ženam in materam se dolgo niso posušile solze za padlimi sinovi in možmi.

Slovenke v baročni dobi

Ob koncu 17. stoletja je bilo obdobje vojnih grozot. Naše prababice so izgubljale svoje može in sinove v bojih proti Turkom, pohlepni Habsburžani pa so jih pošiljali še v boje na Ogrsko, Francosko, Španijo in Nizozemsko. Doma je vladal bič graščakov, ki so izkoriščali revne tlačane. Žene so obdelovale zemljo, graščaki pa nesmiljeno pobirali pridelke. Leta 1714 je punt tolminskih kmetov opogumil slovenske kmetice. Z dvignjeno glavo so Slovenke kljub vojnam, lakoti, kužnim obolenjem, grofovskim izkoriščanjem vnašale v vsakdanje

življenje ponos in tradicionalno kulturo.

Kmetice so izdelovale bogato narodno nošo z avbami in pečami in jo nosile na svatovščinah, botrijah, osminah, sejnih, cerkvenih praznikih. Prepovedale so slovenske pesmi, pripovedovale zgodbe o narodnih junakih. Dekleta so ob večerih hodile na vaško prejo.

Meščanke so nosile široka krila s »košaro« ali »panier« iz obročev iz ribjih kosti, okrog vratu so imele globok izrez s čipkasto rutico, na glavi pa čipkasto avbico. Ob deževnih dneih so nosile »mantiljo«, navkriž pripeto čez prsi in zadaj zavezano ter kapuco oz. banjoletko kot pokrivalo. Ob slavnostnih dneih so si napravile visoke frizure z različnimi vmesnimi okraski. Naše meščanke so predrzno tekmoval v oblačenju s tujimi plemkinjami, celo s stilom francoskega dvora. V tem času je bila razširjena vražjeverna miselnost, zlasti med ženskami. Marsikatera od njih je morala umreti na natezalnica. Za kmečke družine so bili težki časi. Mnoge ženske so spremljale može, ki so na konjih tovorili žito, platno, sol, vino, olje, med prodajati na Dunaj, v Trst, Reko, da so lahko preživljali številno družino. Zato se je med meščanskimi trgovci in kmeti vnela »trgovska vojna«, ki je kmetov omejevala prodajo pridelkov. V tem času tudi meščanke niso živele bolje, saj niso imele izobrazbe, po kateri je bila v zvezi s prosvetlenskimi težnjami vse večja potreba. Obstajale so »župnijske šole«, v katerih pa je bilo le malo deklet. Prvo

Angelca Žibera: SLOVENKE SKOZI ČAS

Upor slovenskih kmetov • Krvavi boj je začela ženska • Meščanke so tekmoval v oblačenju s tujimi plemkinjami • Josipina Hočvarjeva iz Radovljice je ustanovljala socialne zavode

deklško šolo so ustanovili leta 1703. v samostanu »pri Uršulinkah« v Ljubljani. Leta 1704 je cesarica Marija Terezija poslala z Dunaja učiteljico, ki je poučevala »čipkarstvo«.

V Ljubljani Pod gradom, poleg strelišča, je bila ustanovljena tovarna s predilnico za izdelavo svilenih nogavic z imenom »De Wert in Pierre Toussait-Tabouret, kjer se je zaposlilo 409 predic.

Leta 1860 so na ljubljanskem magistratu zaposlili štiri ženske, ki so merile sol za prodajo. To je bila prva javna zaposlitev Kranjic. Službo merilk soli so opravljale: Suzana Ilanka, Marija Tutmanca, Katra Rebidovka in Elizabeta Smrekarica.

Dobra dela plemkinj, kmetic in posestnic

Rimljani so radi ali neradi govorili o dobrih lastnostih Slovenov, marsikaj lepega pa so povedali tudi o Slovenkah. Nekatere so zapisali: »Žene Slovenov so čiste in zveste svojim možem nad vsako mero. Mnoge se po mozevi smrti same usmrčijo in raje utaplajo nego bi živele samostno ali nespodobno.«

Sloveni so veljali za »prvobitne demokrate«. Vsi so bili po pravici in dolžnostih enaki, zato je tudi pravega plemstva ni bilo pri Slovincih. Prvotna politična enota je bila »župa« - zveza rodovincev, ki so živeli na skupnem ozemlju. Župi je na čelu »župan« kot najvišji gospodar, sodnik in svečenik. Župe, združene v majhna poglavarstva, so imele lahko kneza ali velikega župana. Iz teh časov so se kasneje ohranjale »velike in bogate rodbine«, ki so si prisvajale politično in gospodarsko moč in se razvijale v svojevrstno slovensko plemstvo. Mnogo žensk je v času revščine, lakote razdeljevalo svoje bogastvo revnim ljudem. Bogata Josipina Hočvarjeva iz Radovljice je bila pobudnica in ustanoviteljica mnogih socialnih zavodov. V Radovljici je zgradila vodovod, v Krškem bolnišnico in deset ustanov za štajerske dijake, v Ljubljani je ustanovila dom za nemogoče ženske »Jožefišče«.

Terezina Jenkova je podpirala študente, skrbela za jetične bolnike, jih obiskovala, veliko skrb namenjala beguncem s Primoreške in zanje odprla pisarno v Ljubljani na Dunajski cesti. V svojem stanovanju je delila toplo hrano ruskim ujetnikom, tudi po 100 obrokov dnevno, čeprav so jo oblasti preganjale. Po katastrofalnem ljubljanskem potresu je na Dunaju organizirala koncert, kjer so nastopili člani Glasbene matice.

Ana Dimnikova, preprosta kmečka žena iz Hrastnika je širila med ženskami narodno misel, bila 25 let predsednica Društva Cirila in Metoda, izvajala socialne naloge v skrbi za vojne begunce v I. svetovni vojni.

Časopis SLOVENSKI NAROD je 17. aprila 1896 zapisal: »Misel za dobrotelne kmetice je sprožila slovenska dama Terezina Jenkova in naj bo zabeleženo v kroniki Glasbene matice.«

Minka Mankovčeva iz Trsta je ustanovila prvo podružnico Društva Cirila in Metoda, ki je skrbela za prosvetljevanje Slovenk. V svoji hiši je odprla šiviljsko delavnico za izdelovanje otroških oblek, ki jih je razdeljevala revnim otrokom.

V tem obdobju je bila cerkev središče vsega dogajanja. V njej so se sprejemala povelja deželne gosposke, razne odredbe in postave, pred cerkvijo so prodajali razno blago trgovci raznih dežel, komedijanti so razveseljevali revno ljudstvo.

Zanimiva je pripoved o krški plemkinji Hemi, ki je v bojih s podložniki in tlačani izgubila dva sinova in moža. Svoje posestvo je darovala za zidanje cerkva in samostanov, ustanovila je nunski samostan na Krki, sama pa je leta 1043 vstopila med redovnice in bila deležna svetniške slave.

Plemkinja Hilda je doživela podobno usodo. Poleg izliva Krke je stal grad Kamen, kjer je živela, opravljala dobra dela za revne ljudi. Zapovedala je, da naj na dan njene smrti v gradu delijo hrano vsem revnim, ki bodo prišli na zadušnico.

V tem času je bila cerkev središče vsega dogajanja. V cerkvi so delili spet samo žen-

skam nauke o urejanju družinskega življenja in vzgojne naloge. V cerkvenih krogih so se sprejemala povelja deželne gosposke. Večino denarja za gradnjo slovenskih cerkva so zbirale prav ženske.

Ana Dimnikova iz kmečke družine v Hrastniku je ustanovila podružnico Društva Cirila in Metoda za namenom, da bi združevalo ženske in jim razvijalo narodno zavest. Udeleževala se je »slovenskih taborov«, skrbela za begunce, ki so se vračali z bojnih polj, izvedla nešteto socialnih akcij za pomoč revnemu ljudstvu. Po 25-letnem vodenju društva je leta 1921. umrla. Na zadnji poti jo je spremljala več kot 10.000-glava množica iz raznih krajev. Ob njeni smrti je kralj Peter I. poslal žalno pismo v zahvalo pogumni Slovenki.

Vladimir Levstik je tedaj zapisal: »Nema zgornost ljudskih solza je jasno pričevanje o nadosebnih veličini ženske. Bila je 'slovenska mati' in velika dobrotnica, ki je razodela visoko žlahtnost in nezlomljivo moč. Ana Dimnikova je neumrljiv primer, kako je treba oplemeniti vsako iskrico luči, nege, ki pade v srce slovenske žene. Bodi na poročstvo, da postane naša žena, ko razcveti in dozori na soncu svobode, vredna mati in vzgojiteljica nepremagljivih sinov.«

Trpljenje Slovenk v turških časih

Tretji dan po bitki pri Nikopolju leta 1396 je planila turška četa prvič na slovensko zemljo. Turki so ropali, požigali vasi, cerkve, samostane, odvažali živino, pobijali starčke, otroke in žene mučili do smrti. Na tisoče žensk so razdeljali v suženjstvo. Žrtvam so odpeljali ušesa, nosove, jih natikali v vence in pošiljali sultanu v dokazu svojih dejanj. Leta 1493 so poslali sultanu 5.700 nosov in 6.800 ušes. To trpljenje je bilo za žene, matere še posebno žalostno. Takrat je nastal strah za preživetje slovenskega naroda, pa vendar so tekle zibelke novorojenčkov. Može so bili v bitkah, žene pa so skrbele za otroke in stare ljudi. Da bi obvarovale domove, so polnile vreče s peskom, valile kamne okrog hiš, kuhale krop in smolo in polivale turške napadalce. Pogumna Urška Dolinarjeva je zbrala trupo žensk in moških, ki so pregnali Turke. Grajska dekleta na Silnem turnu v Šelški dolini so vrgla na Turke panje čebel in tako rešila vaščane. Ljubljanske žene so zbirale blago, zlato in denar, da so odkupile može izpod turškega jarma.

Nad vse žalostne so bile usode tisočih žensk, ki so jih Turki odpeljali v suženjstvo. Slovenke niso marale Turkov, čeprav so jim ponujali ugodje. Upirale so se in čakale trenutek, da pobegnejo. Nekaterim je uspelo, veliko pa je bilo ubitih na begu. Povesti pričajo o teh časih. Miklova Zala iz Serajnika pri Rožu je bila odpeljana v suženjstvo. Čez sedem let se je vrnila, in to v dneih, ko se je njen mož pripravil na drugo poroko. Podobno se je zgodilo Krupčevki iz Gabrč pri Senožečah. Ko se je vrnila, je nihče ni hotel poznati, le domači pes jo je pozdravil. Jokala je in molila, toda vse zaman, izginila je v noč in končala življenje v morskikh valovih. Podobnih primerov je bilo še mnogo.

Velika je bila bolečina za matere, katerih sinovi so bili odpeljani kot janičarji na Turško, kjer so jih prevzgjajali. Kasneje so se vračali in pobijali svoje lastne starše, brate in sestre.

Veliko povesti in pripovedk je ohranjeno v literarni zgodovini. Ostala so razna imena, simboli, npr. grmade, gradišča, turški klanci, okovi, obzidja in tudi imena s priimkom Turk. Nekateri ranjeni turški vojaki so namreč ostali v Sloveniji. Morda tudi odtod vrojen pogum slovenskim ženam, da so se znale v vseh obdobjih dostojno upreti nasilju in ponižanju.

Tradicionalno junaštvo žensk se je nadaljevalo v bojih proti graščakom in v drugih vojnah. V času kuge in lakote so ustavili pečenje kruha zaradi širjenja bolezni. Toda žena pekarica Murmanova iz Maribora je s pomočjo žensk cele noči pekla kruh in rešila mnogo življenj. V spomin na ta dogodek so mariborske žene zbrale denar za gradnjo cerkvice na Kalvariji nad Mariborom. V balkanski vojni je več slovenskih žensk odšlo na balkanske bojne poljane, kjer so skrbele za ranjene. Tudi v času francoske revolucije so Slovenke opravljale humanitarne akcije in zbirale pomoč za vojne sirote.

V času I. svetovne vojne so imele ženske pomembno vlogo. Zbirale so pomoč za ranjene, begunce, obdelovale zemljo, skrbele za družino, nastopale so tudi v političnih akcijah za mir. Podprle so »majniško deklaracijo za ljubljani dom, za svobodo«.

Trpljenje prababic, babic je bilo veliko žrtvovanje v ljubezni do svojega naroda. Slovensko ženo je oblikoval čas trpljenja, suženjstva, ponižanja, duhovnega in fizičnega izkoriščanja.

(Nadaljevanje prihodnjič)

avto PANORAMA

Naš drugi vprašaj

Ko smo živeli se »na sončni strani Alp«, smo bili brez dobro urejenih označitev, ki bi povedale, da Zagreb ni v Sloveniji. Sedaj ko živimo na »zelenem koščku« Evrope (tak je namreč novi slogan za promocijo Slovenije), prav tako se nimamo urejenih označb.

To kaže, da se stvari lotevamo poenostavljeno, brez razmisleka, na kakšen način bi tuji vozniki našo državo spoznali na primeren način in je ne bi več povezoval iz bivšimi republikami. Povezovanje ni nič slabega, če gledamo kompleksno. Slabo pa je, če država ne poskrbi, da bi jo voznik s primerno cestno povezavo brez omejitev - se razume - hitrosti lahko mimo ustreznih označb prevozil v borih treh urah.

Če si Avstrijci lahko privoščijo, da voznika, ki se usmerja proti Sloveniji, opozorijo že pri Dunaju, kje je Slovenija, bi lahko tudi mi brez posebnih stroškov označevali kraje sosednjih držav. Tako se vozniki ne bi zgubljal v že tako neurejenih cestnih povezavah, predvsem pa cestnih označbah.

Zato DE Panorama ob tem drugem vprašanju resornemu ministrstvu ponuja tisoč nale-

pk z oznako HR, da uredimo označbe vsaj do te države.

Morda niste vedeli

Japonci so bili prvi, ki so voznike naučili, da zunanji videz pri avtomobilu ni vse, kar si potencialni kupec želi. Podatki kažejo, da so se temu začeli prilagajati tudi Evropejci, ki so poskušali z notranjo opremo avtomobila doseči pri potencialnih kupcih čim večjo prodajno odzivnost. Morda ne veste, katere stvari si voznik želi v avtomobilu kot osnovno opremo.

Na prvem mestu je radio, za katerega kar 98,5 % voznikov meni, da je nujno potreben. Presenetljivo, da drugem mestu so zatemnjene šipe; tako meni 92,4 % voznikov. Brez zadnjih naslonjal ne more 83,5 % voznikov. Ročno prestavljanje vzvratnih ogledal ni več v modi, zato si kar 68,2 % voznikov želi električno vzvratno ogledalo. Kar 66 % voznikov »zahteva« električne šipe. Nekoč nepotrebna klimatska naprava postaja potreba, saj kar 35,9 % voznikov meni, da bi morala biti osnovni sestavni del osnovne ponudbe.

Navdušenje pa ne velja za specialno računalniško opremo,

prav tako ne avtomatike, in nepomembno je, ali so sedeži ogrevani ali ne. No, tako pravijo nemški vozniki. Mislimo pa, da približno tako menijo kupci avtomobilov tudi pri nas.

Yu-go-slov

Pred časom smo se v tej rubriki pošalili iz juga, ki ga v Ameriki ne prodajajo več, uporabljajo pa ga študentje za kreiranje različnih navadnih izdelkov. To za Slovenijo seveda ne velja.

Pri nas namreč že tečejo razgovori, da bi se na našem trgu konec leta pojavilo 2000 jugov po katerih Slovenci še vedno »hrepentijo«.

Zastopniku in prodajalcu teh avtomobilov ne moremo nič očitati, ker se je odločil za takšno potezo, saj je logično, da prodajalec prodaja, kupec pa kupuje.

Res pa je, da ob že tako starem voznem parku v slovenskem prostoru in ob podatku, da je na naših cestah okoli sto tisoč Zastavinih vozil, to ni povsem logično. Ob vsestranski ponudi dovolj ustrezno tehnično in tehnološko izdelanih avtomobilov se zastavlja vprašanje, ali južno res ne sodi prej v dizajnerske ameriške biroje kot pa na naše ceste.

Hrošč se bo sedaj imenoval Beetle

Beetle se vrača

Tako kot so Američani iz volkswagna 1200 - pri nas bolj znanega kot hrošča - naredili odkritje 50-tih let, pripravljajo sedaj nov prodajni hit.

Različica, ki so jo predstavili na zadnjem ženevskem salonu, je že podobna oni, ki jo kanijo proizvajati serijsko. Opremljena

je s stekleno streho, podobno tisti, kot jo ima porsche 911 targa, pod pokrovom spredaj pa je prečno vgrajen 1,3-litrski turbo dizelski motor z 90 KM. Predvidena je izdelava z dvema inaicama motorja, ena s 106 in ena s 150 KM. Vozilo bo tehtalo okoli 1100 kg, začetek serijske proizvodnje pa predvidajo čez dve leti.

Osnovna oprema vozila bo primerna času, saj bo vsebovala varnostne mehove za voznika in sovoznika in opremljena bo z ABS. Znameniti hrošč se bo imenoval tako, kot želi večina njegovih prvotnih ljubiteljev. Američanov in kot so ga polmenovali v 50-tih letih ameriški kupci. Beetle bo njegovo ime.

Pripravil: J. Temlin

Morda se bo še kdo spomnil velike »afere«, ki jo je povzročila kozmetična tovarna s svojo reklamno akcijo – plakati s sočno napetimi zadnjicami, ki jih je krasil slogan za neko protisončno žavbo – vsaka ima svoj faktor. Prav tako je marsikomu v spominu še druga afera, imenovana »faktor R + 3«, ko so si nekateri državni funkcionarji delili obilne stanovanjske kredite. Torej v obeh primerih je bil v igri neki faktor. In kakorkoli se že komu zdita obe aferi bizarni in ravnanje akterjev premoderno – v obeh primerih: pri reklamiranju vstopaš na trg, da si pridobiš kupca, in v politiko prav tako, da si kaj pridobiš. – je preveliko moraliziranje vendarle odveč in povrh še kontraproduktivno.

Toda ker je na pomolu nova afera (volitve konec leta), ki bo zopet povezana s faktorjem, je prav, da o tem rečemo kaj več. Gre za volilni boj, ki se je že začel, in gre za faktor produciranja aferic, ki bi naj volilce in volilke do decembrskih volitev prepričal, katera strankarska »ritka« je boljša in ji gre zaupati. Pa sem se spomnil prejšnjih volitev in intenzivnih političnih dogajanj v tistih zadnjih mesecih leta 1992. Iz dneva v dan smo lezli v krize, spore, škan-dale, velika časopisna razkritja in še večje časopisne prevare. In bolj ali manj vse dogajanje se je zgoščevalo v osebi, ki je – vsaj zdi se tako – začela verjeti v samopodobo, ki jo je gradila in gojila. Pa so prišle volitve, ko smo mislili, da imamo srečo, da smo se rešili enega najbolj nadležnih politikov, ki nam je mesec za mesecem izstavljal pavšalne račune za zmago v vojni, ki je trajala zgolj nekaj dni, kot kakšen nadležen in goljufiv natak ar pavšalno zaračunava popite in nepopite brizgance pijani družbi. Pa se je izkazalo, da zgodovinski poraz slavnega vojskovođe za nas navačne državljane, opazovalce politične maneže, ni sreča, ampak nesreča. Kajti šele ko so prešeli glasove in ugotovili, da ni izgubila samo stranka slavnega vojskovođe, ampak da je celo nje ga samega, v domačem volilnem kraju (Grosuplju), premagala feministka iz izdajalske stranke, je napovedal vojno. Totalno vojno proti vsem in vsakomur.

Slovenija pa je medtem postajala vse bolj podobna državi, iz katere smo pobegnili. Iz meseca v mesec, iz dneva v dan smo doživljali škan-dale, afere, civilne inicijative, januarske, februar-ske, majniške, jesenske, poletne itd. deklaracije, memorandume itd. In tako je teklo vse do takrat, ko ga je Drnovšek »nagnal« iz vlade, in tako teče vse do danes, ko smo stopili v volilno leto. Hočem povedati, da smo spet pristali tam, kjer smo startali. V zanikrni balkanski državi, ki državljane drži v šahu z nočnimi sejami, špekulacijami, ljudskimi mitingi... Gre samo za to, da je prisotnost Janeza Janše na slovenski politični sceni nadaljevanje Jugoslavije z drugimi sred-stvi.

Cankar, slovenski pisatelj, socialdemokrat in človek, ki je prvi javno opozoril na pojav udbo-mafije (V bogatih kočijah se vozijo...), je pravi-lno ugotovil, da je »čednost podobna ošpicam; vsak človek jih ima enkrat in potem nikoli več.« No, v politiki ne gre iskati čednosti. In tudi naši je ne bi niti toliko, kolikor ošpice pustijo sledi

lizem. kot oblast v tem kontekstu razumem vse tiste posameznike, ki so »naši« in so torej za našo skupno stvar. In ti so se tega lotili širokogrudno in domačno s »tujim« denarjem. Oziroma, če si za oris manire spodobimo še en Freudov izraz, lahko rečemo, da so delovali zelo strankarsko »familiarno«. Kot tuj denar pa je mišljen pre-

VSAKA STRANKA IMA SVOJ FAKTOR

„Iz dneva v dan smo lezli v krize, spore, škan-dale, velika časopisna razkritja in še večje časopisne prevare. In bolj ali manj vse dogajanje se je zgoščevalo v osebi, ki je – vsaj zdi se tako – začela verjeti v samopodobo, ki jo je gradila in gojila. Pa so prišle volitve, ko smo mislili, da imamo srečo, da smo se rešili enega najbolj nadležnih politikov, ki nam je mesec za mesecem izstavljal pavšalne račune za zmago v vojni, ki je trajala zgolj nekaj dni, kot kakšen nadležen in goljufiv natak ar pavšalno zaračunava popite in nepopite brizgance pijani družbi.“

na odraslem obrazu. Iskanje čednosti je namreč izhodiščna napaka slovenske pomladi. Zakaj? Preprosto zato, ker o čednosti in poštenosti govorijo prav tisti, ki so jim te lastnosti povsem tuje. To so tudi dokazali v zadnjih letih, ko imamo samostojno, demokratično, suvereno in – kot je zapisano v prvem členu Ustave – tudi socialno državo. Da bi bila stvar lažje razumljiva si bom pomagal s Freudom in njegovo analizo domislje. Torej: neki revež je prosil bogatega barona, naj mu finančno pomaga, da bo lahko obiskal Ostende, češ da so mu zdravniki priporočali morsk letovišče. Baron mu je nejevoljen odgovoril, da mu bo že kako pomagal, samo da ne razume, zakaj si je izbral ravno najdražje morsk letovišče. Revež pa mu je odvrnil: »Gospod baron, ko gre za moje zdravje, mi ni nič predragol«

Prav veliko fantazije ni potrebno, da bi našli skupne točke z maniro, s katero se je oblast po letu 1990 lotila tako imenovane tranzicije – prehod-a iz nekdanjega socialističnega sistema v kapita-

dvsem denar številnih slovenskih državljanek in državljanov (delavcev in današnjih upokojencev), ki so ga v preteklosti vlagali v tovarne, infra-strukturne objekte, trgovine, državne institucije in še kam. In kar je najbolj absurdno, ni pomembno ali si pristaže vladajoče stranke ali opozicijske, važno je, da si politično opredeljen in politična moč posameznih veljakov ti bo pomagala polskati »kapitalsko« srečo. Tako je to, moji spoštovani demokratični gospodje novodobne Slovenije. V petdesetih letih je veljalo geslo »tovrne delavcem«, danes velja novo demokratično geslo »tovarne čim prej vzeti delavcem«. In to jemanje se dogaja na najbolj poniglav način, pred očmi celotne slovenske javnosti in ob navzočnosti države, ki ji je prva in najpomembnejša naloga štiti svoje državljane.

Zato bom seveda še dolgo pripravil polemizirati z vsemi tistimi, ki živijo v veliki utvari, da danes okradeni delavci in drugi, ki tega statusa več nimajo, ne bodo čez leta (povsem upravičeno) zahtevali vsega tega nazaj, tako kot današnji denacionalizirani upravičenci. Kajti večini sloven-skega življa se je dogodila največja zgodovinska krivica v zadnjih šestih letih. Mnogo večja, kot pa je bila tista, storjena z nacionalizacijo po dru-gi svetovni vojni nekdanjim veleposestnikom in tovarnarjem. Iz povsem preprostega razloga, tudi za nepoučenega človeka. Takrat je odvzela pri-vatno lastnino država, danes so kolektivno lastnino, ki so jo ustvarjali tisoči in tisoči v zadnjih petdesetih letih, odvzeli s pomočjo države posamezniki, ki so bili »bojda« najbolj »zaslužni« za zrušitev nekdanjega komunizma. Ta zgodba se ne bo do-bro končala. In se tudi ne sme tako končati, kot se danes odigrava. To ni grožnja, je le opozorilo vsem tistim, ki mislijo, da bodo srečno živeli do konca svojega življenja, če jim je uspel »rop tisočletja« pod parolo demokracije in politične suverenosti. Kajti do danes za to novo državo niso storili še prav nič. Še vedno jedo iz skleda, ki so jo napol-nili danes slabo plačani delavci, socialno slabo stoječi upokojenci in še marsikdo.

To so, spoštovani gospodje in strankarski veljaki, prave teme, pravi problemi slovenskih volivcev in volivk. Za klobuk si zatakajte volilno tehniko, rušenje spomenikov, natolcevanje o udbomafiji in podobne »štose«, ki ne pomenijo nič drugega kot to, da se manipulira z volilci. Da je res tako, je prejšnji teden v mestnem svetu Ljubljane nazorno dokazal Janšev socialdemokrat (kot sem slišal se piše Muren), ki je, ne boste verjeli, z roko napisal en sam stavek kot amandma na odlok o krajevnih skupnostih, ki so ga stranke slovenske pomladi izglasovale in s tem vrgle do-besedno na cesto 11 administrativnih delavk po krajevnih skupnostih. In to brez argumentov. Še več. To so storili svetniki, med njimi poklicni, ki za kvazipolitiziranje mesečno prejemajo preko 200 tisoč tolarjev plače, za nepoklicno politično poberkovanje pa 60 tisoč in več mesečnega honorarja. Absurd nad absurd.

Obstaja nekaj temeljnih načel parlamentarne demokracije, ki jih bodo tisti, ki hočejo imeti glasove volivcev morali dojeti in si jih enkrat za vselej

„Iz meseca v mesec, iz dneva v dan smo doživljali škan-dale, afere, civilne inicijative, januarske, februar-ske, majniške, jesenske, poletne itd. deklaracije, memorandume itd. In tako je teklo vse do takrat, ko ga je Drnovšek »nagnal« iz vlade, in tako teče vse do danes, ko smo stopili v volilno leto. Hočem povedati, da smo spet pristali tam, kjer smo startali. V zanikrni balkanski državi, ki državljane drži v šahu z nočnimi sejami, špekulacijami, ljudskimi mitingi... Gre samo za to, da je prisotnost Janeza Janše na slovenski politični sceni nadaljevanje Jugoslavije z drugimi sred-stvi.“

zapomniti. Če si težko zapomnijo, pa bi more-biti pomagalo, da si jih zapišejo. Eno načelo jim ponujam sam in je zelo enostavno. »Mi, ljudstvo, ne obstajamo zato, ker vi sedite v oblastnih se-dežih, ampak vi obstajate zato, ker smo vas mi izvolili.« Zato je za zgoraj opisane Murne in nji podobne socialdemokrate, mesto na prođu ob Šavi, kjer naj vestno štejejo kamenčke in mi-mogrede še pogledajo v vodo, ali je mimo za-plavala kakšna riba. Zaenkrat imajo strankar-ski politični faktor NIČ.

Sultan

V Neewsweeku v Pismih bra-vec sem našel besedno zvezo »konstruktivni dialog«. Baj je naj konstruktivni dalog reši zaplete na Irskem, v Južni Afriki, v nekdanji Jugoslaviji.

Da bi se lahko nekdo konstruk-tivno dogovarjal, mora govoriti. Da bi govoril, mora znati go-voriti. Če že govori, mora najti sobesednika, ki govori v njego-vem jeziku. Če sobesednik ne govori v njegovem jeziku, se mora tisti, ki se hoče dogovarjati, začeti pogovarjati v tujem jeziku. Predpostavim: ker je za nekoga tako nujno, da bi se kaj dogo-voril, je jasno, da se do zdaj še ni dovolj dogovarjal. Torej se ne zna izražati v tujem jeziku. Predpostavim tudi, da se njegov sogovornik ne zna pogovarja-ti v njegovem jeziku. Torej: ali nje ga ne bodo razumeli ali on ne bo razumel tistih, ki naj bi se z njim dogovarjali. Ali pa naj bi obe strani konstruktivno dogovarjajočih se uganjevali, kaj se sploh pogovarjata.

Pri tem, ko se narodi pogov-arjajo med sabo, je še pose-bej smešno to, da se v imenu narodov pogovarjajo samo po-samezniki: in ti posamezniki se pogovarjajo v imenu oblasti svoje države in če po vsej sili hočete – tudi svojega naroda. Predpo-stavimo, da se volivci niso zmotili, da se je tudi administra-cija odločila za prave ljudi, ven-dar vsak razgovor se začne na osnovi nečesa preteklega. To preteklo je tisk.

O državi, o kateri nismo niti slišali in o kateri nismo še nikoli nič prebrali, se je težko pogovarja-ti. Mislite, da je o kaki posamezni državi za lahkoto kaj zvedeti? Da, če preberemo, kaj o njej pišejo njeni sosedje, posebno še sosed-je, ki uporabljajo znane jezike. In uporabljajo vsak dan za širjenje informacij stotine časopisov.

Ali lahko kdo iz velike države zve, kaj mislijo o sebi v kaki majhni državi?

Ja, če mu to kdo prevede in skrbno prinese ne krožniko.

Turizem: o vsaki drugi evrop-ski državi lahko vsak Evropejec prebere v časopisu, o Sloveniji bi moral dobiti prospekt prav v svojem jeziku.

Franček Rudolf:

Praktični fundamentalizem

Konstruktivni dialog

Promocija Slovenije: če je Slo-venija sposobna o sebi kaj po-vedati, bi morala to najprej po-vedati v svojih domačih medijih svojim domačim ljudem. Ti bi o tem diskutirali in potem bi se tuji učili slovensčine, da bi zvedeli, kaj se tako zanimivega dogaja v uspešni državi. No, slovensčine se ne bi naučili, ampak poslali bi dopisnike; ti bi se naučili vsaj prebrati časopise in spremlja-ti medije, če že ne raziskovati vsega tistega, česar domačim no-vinarjem ne uspe.

Slovenija govori o svoji dom-nevni resničnosti evropskim narodom, kjer so najvažnejše vrline ravno tiste, ki jih Slovenci globoko preziramo: življenje več različnih narodov v isti državi, govorenje več jezikov hkrati, toleriranje mnogobarvnih državljanov, pretok tujega kapitala, posebno investicij, prodaja česar koli komur koli. Evropska skupnost je nervozna celota različnih narodov, ki se skušajo sporazumevati na razne načine – ker pa so vsaj dovolj bogati, so pri tem lahko do neke mere strpni. Drug do drugega. Do manjšin pa že ne.

Z državami, narodi, to pa je z ljudmi, ki komunicirajo v tujih jezikih, se vedno sporazumevaš po fragmentih: z veliko zamu-do. In vedno z ovinkom: preko signalov, ki jih prejemaš iz drugih jezikov in iz drugih, še bolj tujih kultur.

Posebna omejitev velja še v primeru Slovenije: za državo z dvema milijonoma prebivalcev si nihče ne more vzeti veliko časa. Pa tudi če si ga vzame še tako malo, se bo vprašal: zakaj bi se pustil nategovati, kot da gre pri Slovencih za ne vem kaj

posebnega, ko pa v resnici sploh ni tako.

Ena izmed najimnetnejših težav nastane, ko Evropejec opazi, da ima Slovenija prav-zaprav isto ime kot Slovaška, da pa naj bi oba naroda govorila različna jezika.

Ker je med Evropejci pogoj za razumevanje med različnimi narodi skrbno učenje tujih jezikov in spoznavanje kultur, se seveda vprašujejo, ali je kakšna razlika med srbskim, hrvaškim in muslimanskim jezikom. Razlike so in razlike s časoma nastajajo. Vendar v celoti ni posebnih razlik tudi med na videz bolj oddaljenimi slovenskimi jeziki: pa že nekaj pravopisnih in slovnčnih pravil zadostuje, da se med sabo ne razumejo na primer Poljaki in Čehi, Ukrajinci in Slovenci, Makedonci in Bolgari...

Najprej je potreben ugotovi-ti, kaj posamezen jezik sploh je, potem pa še, čemu je po-doben.

Noben jezik pa nikomur ni potreben, če v tem jeziku ne izhajajo kakršni koli pisani viri, ki se jih spleča prebrati.

Tu pridemo do zelo zaskrbljujočega poglavja: do slovenskih razumnikov.

Ali ima Slovenija kakšne razum-nike?

Ali jih sploh lahko ima?

Odgovor je za razna področja različni. Temelji pa na preprosti ugotovitvi: ker ima Slovenija samo dve univerzi (ne pa tristo ali štiristo) in za večino področij samo po eno fakulte-to, ima lahko razumnike samo na tistih področjih, kjer razum-niki objavljajo v tujih jezikih in jih prebirajo le-ti z drugih

fakultet in jih ocenjujejo. In jim s tem dajo vrednost.

Znotraj slovenskega jezika pa je slovenski razumnik brez kontrole: lahko piše in govori karkoli, izredno malo možno-sti je, da bi ga kdo lahko razvelja-vljal ali potrjeval.

Zanesljivo lahko povemo, da Slovenci ne moremo imeti pri-merjalne književnosti. Da bi kdo lahko deloval na tem področju, bi moral primerjati nekaj tisoč knjig različnih avtorjev vsako leto. To je možno, če ti nekaj tisoč knjig prevedejo v tvoj jezik, recimo francoščino ali nemščino. Takoj ko mora biti kdo pozna-valec dveh ali treh književno-sti hkrati, pa lahko opazimo, da logika odprave: primerjalec si ne bo mogel v Sloveniji najti dovolj knjig v nobenem tujem jeziku – če pa odpoteje v svet in se tam zapodi v knjižnico, kdo mu bo dostavljati slovenske knjige, ob vsej njihovi pošastni ceni?

V Sloveniji niso mogoči: psiho-logi, sociologi, filozofi, zgodovinarji in zelo verjetno tudi pravniki ne. Ti profili se sicer lahko delajo, da so ti profili, vendar že v okviru Jugoslavije niso bili možni, kaj šele zdaj, ko je država zmanjšana. Razlogi nekoliko variirajo: najhujši je tisti o kredibilitosti. Lahko se spomnimo: nemški profesor prejšnjega stoletja je napisal debelo knjigo, dva druga pro-fesorja z dveh drugih univerz sta morala napisati recenzijo, tretji profesor uvod, potem pa še pet drugih različnih profe-sorjev svoje knjige na to temo: da se je zadeva nekako razčistila.

Nekoč je živel Karl Marx. Kritiziral je razne profesorje. To sem še uspel zvedeti (iz knjig v slovensčini): Kako so kriti-zirali njega, ni bilo mogoče zve-deti. Kaj je pravzaprav hotel, tudi ni bilo mogoče prebrati. V slovensčini.

Zato je marksizem postal tipična slovenska past. Ohranil se je najbolje na Kitajskem in v Bosni, na obeh področjih, kjer imajo toliko jezikov, da ni mogoče razvozlati, kaj se neha znanost in kje se začne religija.

Da ne pozabim: v slovenskem prostoru in v prostoru slo-

vensčine niso možni niti gledališki in filmski teoretiki, pa tudi praktiki ne, da bi Slovenci imeli kakšnega teologa, je prav tako zanesljivo nemogoče.

Ali je možno, da bi kdo v Slo-veniji postal novinar?

Odgovor je: ne. Slovenec ne more biti novinar. V Sloveniji lahko poroča samo iz Ljubljane Ljubljančanom, to pa je pre-majhna publika. Ker Ljubljan-čani ničesar ne razumejo o okoliških primerno velikih mestih, saj so že izgubljena v sivi tujini, tako tudi novinar ničesar ne more.

Vzemimo radijska poročila: na desetine evropskih kratko-valovnih postaj govori razne variante slovensčine. Vendar so razlike. Pri Slovakah, Slo-vencih in Moldavcih opaziš, da imajo politike, ki so zaplete-ne v neverjetno globoke stran-karske dileme. Tudi novinarji, ki poročajo o tem, kar govori-jo njihovi politiki, se ne morejo odlepiti od teh neverjetno po-membnih dilem. Ko primerjaš slovaška, slovenska, molda-vska poročila s poročili neka-terih drugih nekoliko večjih narodov, vidiš, da so pravzaprav odštekana. Način mišljenja Slo-vakov, Slovencev in Moldavcev je tako nenavaden, da tudi če bi vse, kar povejo, znal kdo prevesti v kakšen splošno-razumljiv jezik – so teme tako obskurne, da se jim ne da slediti.

Vsaj človek z evropsko pa-metjo jim ne more.

Najhujši problem je, da se v Sloveniji vedno zbere kakšna skupnica, recimo desetih lju-di, pa trdijo, da so razumniki in da lahko nekaj povejo: da lahko začnejo debato o neki stvari.

Če bi prebivalci Slovenije bili sposobni diskutirati sami o sebi in o svojih problemih, bi to počeli v časopisih in medijih: ker niso, je zadnje, kar jim pri tem lahko pomaga, da se kakšnim razum-nikom spet zazdi, da lahko odprejo debato.

Dialog je vedno možen: ven-dar vedno samo na svetovni ravni, to pa pomeni izven slo-vensčine.

Ali je slovensčina jezik ali ni, o tem se še nisem dokončno odločil. Eno mi je pa povsem in zanesljivo jasno: razumnikom ne služi. Za razumnike ni primeren. Bolje bo, če se zaveda-mo: v Sloveniji, posebno pa še v Ljubljani, so razumniki lahko samo fikcija. Zabloda. Privid. Virtualna resničnost.

Kdo bi se trudil z diplomatsko šolo, ko je jasno, da bodo veleposlaniki samo izbranci in ljub-jenci političnih strank.

Kdo bi se trudil s kakršno koli umetnostjo: ko je jasno, da bodo Slovenci vsako leto finansirali, kar jim bo pač padlo na pa-met.

Kdo bi se pogovarjal z Evropo, ko je jasno, da Slovenija Evro-pi ni sposobna ničesar povedati, pa da Evropa ni sposobna razu-meti niti tistega ničesar, kar ji Slovenija sporoča, pa da na koncu biti Slovenec pomeni biti nerazumljen in nesrečen.

K temu, da si Slovenec, pa si še zmeraj lahko izbereš nekaj lepih prilastkov iz splošne slo-venske zakladnice. Vsaj to.

Tujo državo razumeš vedno po fragmentih: po tem, da ima nizkopračunsko filmsko pro-dukucijo, da ima samostojne avtorje, da dovoljuje to in ono... eksperimente, alternative... To je lahko dvorezno: ker razne balkanske države bodo v hipu našle na desetine samostojnih in alternativnih snovalcev... pogumnih dizidentov...

Ostane nam še: Evropski mesec kulture. Poudariti je potrebno, da Slovenija ne potrebuje nobene evropske kulture. Ker te evrop-ske kulture ne uporablja. In ker evropske kulture sploh ni. Težava nastane, kadar ti nekdo pod nosom pomaha s svojo kultu-ro. Ne moreš se odločiti. Ker ne veš, kaj naj bi bila. Ne moreš pa ti njemu pomahati s svojo. Iz je prej navedenih razlogov: ker je ni mogoče preverjati. Slo-venija ne more imeti ne poezije, ne gledališča in ne filma. In ne glasbe. Vse te reči ima samo, če jih uvozi. Taka je usoda rez-ervatov. Uvažajo kulturo. Dokler se v njej ne zadušijo. Slovenija se ne bo zadušila skupaj z Balka-no, se bo pa skupaj z Evropo.

DESANT NA KANIN

Delavci slovenskih finančnih organizacij so prejšnjo soboto obesedno okupirali smučišče Velikega Grabna na Kaninu in srednjo tekaško progo v Bovcu: na svojih 5. zimskih igrah ŠIFO 96, ki jih je z brezhibno tehnično pomočjo smučarskega društva Kanin imenitno organiziral Sindikat delavcev finančnih organizacij Slovenije, je namreč aktivno sodeloval kar 501 udeležene!

Da se naenkrat zbere na kupu veliko članov katerega sindikata iz omala vseh koncev in krajev Slovenije, za nameček pa še njihovi gostje iz Češke in Slovaške, mora iti vsaj za priljubljeno, če ne za veliko »stvar«. Zimske ŠIFO so bile po mnenju (in razpoloženju) navdušenih udeležencev boje, zato velja ob tej priložnosti hvaliti predvsem njihovo integrativno funkcijo.

Svoj »piskrček« so pristavili tudi menedžerji. Med 13 moškimi, ki so se pomerili v veleslalomu, je zmagal Primož Taučič (Zavarovalnica MB) s 35,74 pred Borutom Sirco (Adriatic) 35,97 in Markom Vončičem (Zavarovalnica Merkur) 36,16, dvoboj žensk v smučarskem teku pa je dobila Polona Strniša (PE KR) z 1,89 sekunde naskoka pred Sašo Klenovšek (AG LJ).

REZULTATI – ženske, nad 35 let (33 uvrščenih): 1. Lipnik (AG LJ) 35,95, 2. Bavec (Zav. MB) 37,12, 3. Zupan (OE CE) 39,41; **do 35 let (56):** 1. Šimon (Tilia) 33,22, 2. Zabukovec (AG LJ) 33,88, 3. Pantracova (Češka) 34,44; **ekipno (9):** 1. Agencija RS PPNI (Zabukovec, Lipnik, Stojšek) 126 točk, 2. Zavarovalnica Triglav 124, 3. Zavarovalnica Tilia 106; **moški – nad 45 let (22):** 1. Chmelik (Slovaška) 32,68, 2. Mesec (OE KR) 36,78, 3. Urbič (Adriatic) 36,95; **do 30 let (103):** 1. Zdovc (Zav. MB) 28,72 (absolutno najboljši čas), 2. Leskovec (Zav. MB) 32,42, 3. Igljič (OE LJ) 32,68; **do 30 let (27):** 1. Noč (BS) 31,34, 2. Šlemič 31,81, 3. Soukup (oba Češka) 32,16; **ekipno (9):** 1. Zavarovalnica Maribor (Zdovc, Leskovec, Strah) 161 točk,

2. Banka Slovenije 133, 3. Zavarovalnica Triglav 124; **smučarski tek – ženske, nad 35 let (7):** 1. Krosova (Češka) 16:28,6, 2. Žibert (AG KR) 16:39,0, 3. Maček (PE KR) 17:21,8; **do 35 let (13):** 1. Sedlakova 14:06,2, 2. Hasova (obe Slovaška) 14:46,4, 3. Komprij (BS) 14:50,9; **ekipno (9):** 1. Banka Slovenije (Komprij, Rojko) 111 točk, 2. Zavarovalnica Triglav 89, 3. Agencija RS PPNI 62; **moški – nad 45 let (7):** 1. Mesec (OE KR) 22:36,8, 2. Jakob (OE CE) 25:16,7, 3. Srebotnjak (BS) 29:31,9; **do 30 let (22):** 1. Pančur 18:18,1, 2. Sušnik (oba OE LJ) 19:15,0, 3. Jemec (OE KR) 19:46,5; **do 30 let (2):** 1. Polešensky (Slovaška) 21:40,0, 2. Slapničar (BS) 23:30,8; **ekipno (8):** 1. Zavarovalnica Triglav (Pančur, Sušnik, Jemec) 240 točk, 2. Zavarovalnica Triglav 89, 3. Banka Slovenije 43; **rezultati tekmovanja za prehodni pokal (vseekipni vrstni red):** 1. Zavarovalnica Triglav (Robert Thaler, Rado Igljič, Bogdan Jemec, Mateja Hmeljak, Jana Pogačnik, Anton Pančur, Ivan Sušnik, Bogdan Jemec, Darja Lipnik, Anita Vidic) 540 točk, 2. Banka Slovenije (Matjaž Noč, Roman Jež, Matjaž Albreht, Jera Rojko, Matevž Slapničar, Primož Merhar, Egon Srebotnjak, Irena Komprij, Jera Rojko) 342, 3. Zavarovalnica Maribor (Dejan Zdovc, Berto Leskovar, Miran Strah, Mira Bavec, Rosana Prešeren, Edi Kosi, Marjan Muršič, Drago Žerjavčič, Marjana Žerjavčič, Magda Marčelčan) 330, 4. Zavarovalnica Tilia 185, 5. Agencija RS PPNI 185, 6. Zavarovalnica Adriatic 82, 7. Zavarovalnica Slovenija 74, 8. Loterija Slovenije 0, 9. Zavarovalnica Mercur 0.

D. K.

Foto: Sašo Bernardi

SNEGA JE ŠE DOVOLJ – Čeprav so zaradi silnih hitrosti tekmovalci ob prihodu na cilj dvigali oblake snega, ga je na Kaninu tudi po ŠIFO 96 za prijetno pomladansko smuko ostalo še več kot dovolj...

Za uvod Beograd

Čeprav je do 4. junija, dneva gradbincev, še kar nekaj časa, pa so se prireditev, ki naj po svoje obeležijo ta dan, že začele. Prvo – turnir v malem nogometu – so prejšnjo soboto spravili pod streho v Črnomlju. V konkurenci osmih ekip iz sedmih firm je zmagalo moštvo domačega Beграда, ki je v finalu premagalo ekipo SGP Zasavje Trbovlje s 3:1 (1:1).

Vrstni red: 1. Beograd Črnomelj, 2. SGP Zasavje, 3. Beograd II, 4. Blisk-Montaža Murska Sobota, 5. Bramac Škocjan, 6. Kograd IGM Dravograd, 7. Cementarna Trbovlje, 8. Siporex Zagorje.

Za najboljšega igralca tega zanimivega in borbenega turnirja so razglasili **Rudija Tomšeta (SGP Zasavje)**, najboljši strellec pa je bil **Matjaž Pintarič (Beograd)**, ki je zabil kar 10 golov.

V okviru prireditev, ki sodijo v sklop praznovanja letošnjega dneva gradbincev, bodo še tekmovanja v streljanju (30. t. m.), šahu (prvi teden v aprilu), namiznem tenisu (13. 4.), kegljanju (20. 4.), balinanju (11. 5.), odbojki (18. 5.) in tenisu (25. 5.), konec aprila in v začetku maja pa bo SDGD priredil še tradicionalno likovno kolonijo. D. K.

NAJBOLJŠI MED GRADBINCINI – Nogometaši Beğrada. Stojijo (z leve proti desni): Peter Raztresen (predsednik sindikata), Begovič, Pintarič in direktor Franc Panjan; čepijo: Vrščaj, Vrtn, Weiss, Cimerman in Bremc.

D. K.

KAJ DELAJO

V republiških odborih

Sindikat poklicnih gasilcev

Vrnite vprašalnike

Vsem sindikalnim zaupnikom smo poslali vprašalnik za leto 1996, s pomočjo katerega želimo izvedeti, kakšna je sedanja organiziranost sindikata in dobiti nekaj osnovnih podatkov o sindikalnih aktivnostih, s katerimi bi morali imeti tudi neposredne stike. Ko bomo vrnjene vprašalnike analizirali, vas bomo seveda z rezultati seznanili. Vljudo prosimo, če izpolnjene vprašalnike čimprej vrnete.

Prešli smo že na nov obračun in nakazovanje enoodstotne članarine direktno na Sindikat poklicnih gasilcev. Pri tem upoštevamo postopnost tega prehoda. Ko bosta minila vsaj dva meseca in bo možno videti realne učinke, vas bomo o tem obvestili.

Prejšnji teden je imelo vodstvo sindikalnega združenja Mednarodne javne službe (PSI) s sedežem v Franciji sestanek v Ljubljani. Zeleli so spoznati sindikalno organiziranost pri nas in še posebej sindikalno povezanost delavcev javnih služb. Med te spadajo tudi gasilci, zato sem bil povabljen na spoznavni pogovor. Funkcionarji PSI so pokazali posebno zanimanje za gasilce, saj pripravljajo julija v Romuniji srečanje gasilskih sindikatov. Pripravljeni so kritično stroške enemu udeležencu tudi iz Slovenije.

Prejšnji teden sem bil na obisku pri hrvaških sindikalistih. Tam so gasilci v okviru ministrstva za notranje zadeve in tako kot policija in vojska ne morejo biti sindikalno organizirani.

Miloš Mikolič, sekretar

Sindikat komunalnega in stanovanjskega gospodarstva

Pester dnevni red

Komisija za organizacijo, statut in kadre je na seji 12. marca obravnavala predlog znaka našega sindikata, ki bi ga uveljavili v letošnjem letu, problematiko delovanja službe za evidenco pri ZSSS, sklep o plačah funkcionarjev v ZSSS, pravilnik o delovno-športnem tekmovanju, uredniško zasnovano Delavske enotnosti, uveljavitev enoodstotne članarine, anketo o organiziranosti sindikata dejavnosti, razpis priznanj, sprejela ponudbo pogodbe za izdelavo strokovnih osnov za spremembe in dopolnitve kolektivne pogodbe dejavnosti in drugo.

Kar zadeva evidenco članstva, smo podprli njeno centralno vodenje po dejavnostih. Biti mora tako urejena, da bo možna razdelitev tudi po novi klasifikaciji poklicev in razvrstitvah. Odpraviti moramo tudi problem tekočega vnašanja sprememb, za kar so potrebni neposredni stiki službe z evidencičarji po organizacijah. Za uporabo pravic iz članstva mora biti znan podatek o plačani članarini. To pomeni, da bi morali te podatke dobivati redno in jih vnašati v centralno evidenco. Pristopno izjavo je treba dopolniti še z nekaj podatki (domači naslov, način plačila članarine). Vodja službe evidencije članstva Aleš Golja je pojasnil njeno sedanje stanje.

O Delavski enotnosti in njeni uredniški zasnovi je zbrane na seji informiral odgovorni urednik Ciril Brajer. Pojasnil je, da je ČZP Enotnost olastnjena firma z večinsko lastnino vseh zaposlenih in da se bodo odnosi s sindikati urejali pogodbeno. Enotno mnenje je bilo, da časopis DE za informiranje članstva potrebujemo, je pa premalo razširjena. Zato bomo podprli akcije za pridobitev naročnikov in tudi sami pisno pozvali sindikalne zaupnike, naj naročijo vsaj en izvod. Od 120 naših organizacij jih je le 40 naročeno na DE, pa še ta ne pride vedno do sindikata, ampak ostane v upravi. ZSSS naj z dolgoročnim vlaganjem zagotovi večinski lastniški delež. Predlagamo pa, naj bo DE po obsegu tri četrtine namenjena vsebinski problematiki delavcev in sindikatov, četrtina pa Panorami. Nanjo je sicer nekaj pripomb, vendar ima tudi zelo zanimive prispevke, ki naj se ohranijo.

Miloš Mikolič, sekretar

ATRIS Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 11

ATRIS – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmožljivosti, organizira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti. Pišite nam ali telefonirajte na 061/326-982 ali 317-298, žiro račun 50101-601-92077 – Atris. Poslovni čas za stranke vsak delovnik od 9. do 15.30 ure.

- A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO**
- BOHINJ** – počitniški hišici v UKANCU – za 6 oseb – tri spalnice, kuhinja, dnevna soba, kopalnica, 150 m od jezera. Cena 80 DEM. Termin od 1. do 12. aprila.
 - ROGAŠKA SLATINA** – privatna hiša, kuhinja, tri dvoposteljne sobe, TWC. Cena za 4 osebe 50 DEM, za 6 oseb 80 DEM, turistična taksa ni vključena.
 - VELIKE BLOKE** – počitniški dom s 105 ležišči, štiriposteljne sobe. Cena polnega penziona je 25 DEM. Popusti za skupine.
 - BLED – HOTEL JELOVICA** – dvo- in triposteljne sobe, polpenzion 44 DEM, doplačilo za polni penzion 12 DEM. Popusti: otroci do 2 let gratis, od 2 do 12 let 30% popusta. Zelo ugodni pogoji za seminarsko delo. Popolnoma obnovljeni del hotela omogoča bogat sprostitveni in rekreacijski program za najzahtevnejše goste.
 - ROGLA** – garsonjera, 65 DEM dnevno – termini: 22. do 26. marca.
 - KOPE** – garsonjera za 4 osebe, cena 52 DEM dnevno – termini v marcu.
 - KRANJSKA GORA** – garsonjere za 4 osebe, cena dnevnega najema 65 DEM.
 - RADOVLJICA** – hotel za ca. 40 oseb, dvoposteljne sobe, možnost uporabe saune in trim kabineta, polpenzion 3.950 SIT, možnost za šolo v naravi.
 - KRANJSKA GORA – PENZION SATURN** – nad jezerom Jasna, dvo- tri- ali štiriposteljne sobe, TWC, polpenzion 39 DEM.
 - ČATEŽ – POČITNIŠKE HIŠICE** – od 4 do 5 oseb, cena od 65 do 85 DEM dnevno. Prosto v marcu.
 - MORAVSKETOPLICE** – bungalov za 4 osebe, v času do 16. februarja enotedenski paketi – cena 54 DEM na dan.
 - MORAVSKETOPLICE** – zasebna hiša, 2-, 3- in 4-posteljne sobe. Cena: nočitev z zajtrkom 1.700 SIT, polpenzion 2.600 SIT, polni penzion 3.150 SIT.
 - POKLJUKA** – DVO ALI ŠTIRIPOSTELJNI APARTMAJI – spalnica, kuhinja, kopalnica. Cena dnevnega najema 55 oz. 70 DEM.
 - POKLJUKA** – počitniška hiša za 5 oseb, kuhinja z jedilnico, dve spalnici, kopalnica, 500 m od ŠPORT hotela. Dnevni najem 110 DEM. Prosto v mesecu marcu. Idealne tekaške proge.
 - BOVEC** – Kaninska vas – garsonjere oz. enosobna stanovanja, cena 55 oz. 72 DEM.
 - KRVAVEC** – garsonjera, dnevni najem 60 DEM, ali apartma za 5 oseb, najem 80 DEM.
 - RATEČE – PLANICA** – počitniški dom s 23 ležišči, cena polpenzion 35 DEM, polnega penziona pa 41 DEM.
 - NOVIGRAD** – trisobno stanovanje, možnost bivanja za 5 oseb, cena 45 DEM.
 - MOŠT NA SOČI** – možnost najema apartmaja za 4 osebe, smučanje na Črnem vrhu nad Idrijo ali na Kaninu. Cena 60 DEM.
 - DOLNJSKE TOPLICE** – apartma za 4 osebe: kuhinja, spalnica, kopalnica. Cena 65 DEM na dan.
 - BOHINJSKA ČESNICA** – privatna hiša, 4 dvoposteljne sobe, TWC, kuhinja. Cena 18 DEM na osebo, apartmaji za 4 osebe 115 DEM. Možnost naročila obrokov.

POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI JIH POTREBUJEMO

- Počitniške hišice v Čatežu, Atomskih toplicah ali Moravskih toplicah, Banovcih, Ptujskih toplicah, Rogli, Kravcu, Kaninu, Bohinju ali Kranjski Gori za vsa obdobja.

2. Lastnike počitniških domov v slovenskem Primorju ali v hrvaški Istri, ki bi dali objekte v najem, vabimo, naj nam posredujejo ponudbe za leto 1996. Možnost sovlaganja pri ureditvi objektov za sezono.

Informacija sindikalnim zaupnikom
ATRIS bo v času dopustov v juliju in avgustu razpolagal z vrsto počitniških zmožljivosti. Pokličite nas in posiljati vam bomo katalog.

B. DOPUSTI 1996 - POLETJE 1996

OD 22.06. DO 05.09.

- BARBARIGA PRI PULI** – enosobno stanovanje, najem 7 dni, 65 do 75 DEM dnevno.
- PIRAN** – dvo- ali štiriposteljni apartmaji. Cena najema 65 do 95 DEM na dan.
- POKLJUKA** – dvo- ali štiriposteljni apartmaji. Cena najema 52 do 75 DEM na dan.
- FIESA** – tri- ali štiriposteljne sobe, tuš, WC, Polpenzion 52 DEM na dan, otroci do 12. leta imajo 30% popust.
- MORAVSKE TOPLICE** – dvo- ali triposteljne sobe s tušem, wc-jem, možnost uporabe kuhinje. Cena 1.500 SIT na osebo, polpenzion 2.700 SIT, polni 3.200 SIT.
- LOVRAN** – privatna vila - tri- ali štiriposteljne sobe (možnost prehrane). 85 DO 110 DEM za apartma.
- UMAG** – hotel ISTRAN - 7 dni, najem 420 DEM - apartmaji POLINEZIJA za 5 oseb - 7 dni, najem 856 DEM.
- NOVIGRAD** – hotel MAESTRAL - 7 dni, polpenzion 461 DEM.
- POREČ** – hotel TAMARIS - 7 dni, polpenzion 506 DEM - hotel LUNA - 7 dni, polpenzion 463 DEM - hotel PICAL - 7 dni, polpenzion 561 DEM - hotel NEPTUN - 7 dni, polpenzion 463 DEM - hotel DIAMANT - 7 dni, polpenzion 456 DEM - hotel GALEB - 7 dni, polpenzion 370 DEM - apartmaji LANTERNA za 3 osebe 98 DEM, za 4 osebe 110 DEM - apartmaji LUNA za 3 osebe 104 DEM, za 4 osebe 116 DEM - apartmaji DIAMANT za 2-4 osebe 115 DEM, za 4-6 osebe 135 DEM.
- HVAR** – hotel PALACE - polpenzion, za 7 dni 434 DEM - hotel ANFORA - polpenzion, za 7 dni 434 DEM.
- BRAC** – privatni apartmaji za 2 osebi 550 DEM, za 4 osebe 780 DEM, za 6 oseb 970 DEM.
- KORČULA** – hotel LIBURNIA - polpenzion 476 DEM - hotel MARKO POLO - polpenzion 396 DEM - apartmaji BON REPOS za 2 osebi 550 DEM, za 4 osebe 650 DEM, za 6 oseb 830 DEM. Turistična taksa je 2,10 DEM za odrasle osebe na dan.

C. SINDIKALNI IZLETI

Sindikalne organizacije ali kar tako oblikovane skupine vabimo, naj nam posredujejo svoje želje za družabni ali strokovni izlet ali potovanje doma ali v tujino. Možnost plačila v 2 obrokih.

- ENODNEVNI IZLET PO BELI KRAJINI** preko Muljave in Žužemberka, obisk metliške kleti, naselja Adlešiči, kosilo na poznani kmetiji pri ŠKALOVH v Cerovcu. Idealno za 45 oseb.
- KOČEVSKA REKA – Borovec - Trava** – prijazen izlet na nekdanje zaprt območje. Program oblikujemo po želji skupine. Neokrnjena okolica omogoča posebne programe za sindikalne skupine – pikniki in družabna srečanja, lovem, ribičem, športnikom – kajakašem, rafting. Posebej priporočamo obisk gostišča Travljansko v idilični vasi Trava. Ponudba domačih kulinaricnih dobrot.
- ŠPANJA za mlade – LLORET DE MAR** – cena polnega penziona 18 DEM. Termin od 1. do 30. aprila 1996. Primerno za maturantske ali sindikalne skupine, bivanje v večposteljnih sobah.
- KOČEVJE – MOTEL JEZERO** – 7 apartmajev, restavraciji za po 25 oseb, primerno za slavnostne dogodke in zabavo.
- DOLINA SOČE** – ogled muzeja v Kobariду, Dantovejega Pekla, vožnja z ladjo Lujcio, kosilo in zabavni program. Cena 1.700 tolarjev.
- GOSTIŠČE – CORONE** – Dolenjci pri ADLEŠIČIH, prava belokranjska kulinarčna ponudba. Ugodno za enodnevnih sindikalnih izlet.
- KORZIKA** – vikend na Korziki - avtobus, luksuzna ladja. Odhodi 5., 12., 19. in 26. aprila. Cena 490 DEM.
- PORTUGALSKA** – štiri ali petdnevno potovanje z ogledi - avionski prevoz iz Trsta. Cena 990 DEM.
- ŠPANJA** – 4 dni Barcelona ali Madrid. Poseben popust za skupine.

D. ORGANIZACIJA SEMINARJEV

Posebna ponudba ATRISA in Hotela KOMPAS v Bohinju. Organiziramo eno- ali večdnevne seminarje za 15 do 70 udeležencev. Cena penziona 4.350 tolarjev. Tehnična oprema je zagotovljena.

E. SEJMI

- PARIZ – GRAPHITEC** – tiskarski izdelki, pripomočki, merilna in programska tehnika, karton, barve – od 26. do 30. marca. Tridnevni ogled 980 DEM.
- BOLOGNA** – razstava gradbeništva, od 20. do 24. marca – tlaki, talne obloge, vzdrževanje in obnavljanje zgradb, pripomočki za športne in rekreacijske dejavnosti.
- BASEL - WORLD-DIDAC** – novosti s področja izobraževanja od 8. do 11. maja - enodnevni ali štiridnevni ogled. Cena 495 oz. 435 DEM.
- BOLOGNA – COSMOPROF** – sejem lepote, kozmetike - od 26. do 29. aprila. Cena dvodnevne ogleda 139 DEM.
- HANNOVER** – industrijski sejem - od 22. do 24. aprila. Robotika, logistika, površinske obdelave materiala, livski in kovaški izdelki, okolje, inženiring, inovacije. Cena tridnevne ogleda je od 998 do 1390 DEM, odvisno od kategorije namestitve.

F. NAJEM ALI NAKUP POČITNIŠKE ENOTE

- Kupimo garsonjere v Kranjski gori – ČIČARE.
- Kupimo počitniško naselje v hrvaški Istri z cca. 350 ležišči.

G. REZERVACIJE AVIONSKIH ALI LADIJSKIH VOZOVNIC

H. VELIKA POTOVANJA

(Evropa, Azija, Daljni vzhod, Srednja Amerika)

- AVSTRALIJA IN NOVA ZELANDIJA** – petnajstdnevno potovanje z vsakodnevni ogledi prečudovite narave. Odhodi v marcu in aprilu. Cena 4980 do 5400 DEM.
- NEW YORK** – šestdnevni ogled mestnih znamenitosti in za doplačilo Washingtona, West Pointa, Niagarskih slapov itd. Cena 1.399 DEM.
- ŠRILANKA** – desetdnevni obisk čudovite dežele, za skupine cena 2.300 DEM.

G. POSEBNA POSLOVNA POTOVANJA

Organiziramo ob skupni pripravi vašega osebnega programa.

1. maj • 1. maj • 1. maj

- Apartment v Strunjanu - za 2, 3 ali 4 osebe, 7 dni - 210 DEM/osebo.
- Poreč - hotel Tamaris - 3 do 8 dni - polpenzion v dvoposteljni sobi - 39 DEM/osebo na dan.
- Bohinj - počitniška hiša za 6 oseb - cena 80 DEM/dan.
- Rabac - karavana mlajših - 5 polpenzionov 13.900 tolarjev.
- Barbariga - enosobno stanovanje - 52 DEM dnevno.
- Val Thorens - Kompasov klub - najem apartmaja za 4, 5 ali 6 oseb za 7 dni. Cena 520 DEM za osebo.

Informacija gostom Atrisa

PLAČILNI POGOJI: Ob potrditvi rezervacije zahtevamo plačilo 40% celotnega zneska. Pri odpovedi nad 20 dni pred odhodom za že rezerviran termin zaračunamo stroške poslovanja in druge stroške; najmanjši znesek stroškov odpovedi je 4.000 tolarjev, pri krajši odpovedi zaračunamo stroške in 30% celotnega zneska. Cene veljajo le za celoti plačane aranžmaje, če se te ne spreminjajo za več kot 7%. Po plačilu gostje prejmejo našo napotnico. V primeru, da naše napotnice ne prejmete 7 dni pred odhodom, nas nujno pokličite. Pri posebnih akcijah z znizano ceno aranžmaja je potrebno takojšnje 10% plačilo, ki se obravnava kot kavcija, ob odpovedi se znesek ne vrača. Programe v tujini obravnavamo v skladu s splošnimi navodili potovalne agencije, ki je organizator potovanja, in jih gostje prejmejo ob prijavi. Prijava je sprejeta, ko je vplačanih 30% cene aranžmaja. Reklamacije v skladu s turističnimi uzcanci našemu rešujemo sporazumno. ATRIS je povsod, kjerkoli ste.

Metod Zalar, direktor borze

VESELI DELNIČARJI

Pivovarna Laško je pred dnevi odprla pivnico Savinja v delu nekdanjega hotela Savinja v Laškem. Ta stavba je stara štiristo let. V njej je bil najprej »špital«, leta 1825 so v kletnih prostorih začeli variti pivo, na prelomu stoletja odprli hotel. Do konca leta bo pivovarna v drugem delu bivšega hotela uredila še hotel visoke kategorije.

Štirinajst tisoč delničarjem Pivovarne Laško d. d. se bo tudi letos samo smejalo, ko bodo dobili dividende iz lanskoletnega dobička. Dividende, izplačane naj bi bile junija, ne bodo nič manjše kakor lani, čeprav je družba vložila v razvoj približno polovico ustvarjenega dobička. Sicer pa je prav investicija v proizvodnjo in trg, poleg dokončanega lastninskega postopka, po prepričanju direktorja Pivovarne Antona Turnška eden glavnih temeljev lanskega poslovnega uspeha družbe. V Pivovarni so posebej ponosni na povečanje prodaje kljub neugodnim tržnim razmeram, saj je prodaja pijač lani v Sloveniji upadla za 4 odstotke. V Laškem pa so proizvedli dobrih deset odstotkov piva več kakor leto poprej in vsega - milijon sto dvainšestdeset tisoč hektolitrov tudi prodali. Podoben rezultat so dosegli tudi leto poprej, v dveh letih pa se je materialno poslovanje Pivovarne Laško povečalo za 26,2 odstotka. Tako je družba lani povečala svoj tržni delež v Sloveniji s 50,5 na 54,7 odstotka. Čeprav druge države uvoz piva bistveno bolj obdavčujejo kot naša, pivovarna iz Laškega dolgoročno računa prav na prodajo v sosednje države, zlasti v Italijo in Avstrijo, deloma tudi v Hrvaško.

Prodajni uspehi so bili podlaga za dobre finančne rezultate. Boško Srot, direktor splošnega sektorja v laški

pivovarni, nam je takole razložil lanskoletni poslovni rezultat: »Lani je skupni prihodek znašal 11 milijard 490 milijonov tolarjev in bil za 29 odstotkov večji kakor leto poprej. Neto dobiček pa se je povečal za 65 odstotkov in dosegel vrednost 1,24 milijarde tolarjev. Torej se je gospodarnost uporabe sredstev izredno povečala. Donosnost kapitala se je dvignila z 9,58-odstotne stopnje leta 1994 na 14,6-odstotno stopnjo lani. Produktivnost na zaposlenega se je

povečala za 9 odstotkov. Maja bomo imeli že drugo skupščino delničarjev, na kateri se bomo odločali o delitvi dobička. Delničarjem, 14.000 jih je, bomo predlagali, da bi dobiček delili polovico za naložbe, polovico pa za dividende. Bruto vrednost dividende bo ostala realno vsaj na lanski vrednosti, nominalno pa bo večja za kakih deset odstotkov. V denarju izraženo bo bruto vrednost dividende znesla 110 tolarjev.«

B. R.

Anton Turnšek: V bodoče na domačem trgu ne bomo mogli več tako večati prodaje, zato se bomo dolgoročno usmerili na tuje, zlasti v Italijo.

Nova hladna prha za krajane Rimskih Toplic

Z DEŽJA POD KAP

Upi krajanov Rimskih Toplic, ki so se minuli petek zvečer spet zbrali na javni tribuni, na kateri naj bi se pogovorili o obnovitvi in odprtju znamenitega zdravilišča, so se kaj hitro razblinili. Prepričali so se, da obrambno ministrstvo, ki ima v tem primeru v svojih rokah škarje in platno, nima prave volje, da bi toplice ponovno zaživele, saj trmasto vztraja pri lastništvu tamkajšnjega zdravilišča. Prav v tem pa je temeljni nesporazum, ki hromi vsa prizadevanja, da bi toplice prešle v roke dobrega gospodarja. Poudariti namreč moramo, da je bilo Zdravilišče Rimske Toplice v vsej svoji dvatisočletni zgodovini v zasebnih rokah. Izjema je obdobje druge svetovne vojne, ko je kraj in toplice okupirala nemška vojska, in potem še vsa povojna leta, ko so se v zdravilišču šopirili izključno predstavniki rajne JLA. Zato je trditve, da vse to veliko premoženje ne more biti kaj drugega kot državna last, več kot sporna. Saj po drugi vojni na silo odvzete stvari vračamo, mar ne?

Pa poglejmo, kaj so na omenjeni javni tribuni, ki jo je sklicalo rimskotopliško Kulturno društvo Slavko Avsenik, povedali nekateri udeleženci. Drago Zupan, predsednik omenjenega

Poslanec Lipoglavšek (levo) je brez dlake na jeziku poudaril, da mora postati lastnik toplič gospodarstvo. Po njegovem mnenju se obrambno ministrstvo ne more ukvarjati z zdraviliškim turizmom. Podpredsednik vlade in minister za ekonomske odnose in razvoj Janko Deželak pa je dejal, da je Zdravilišče Rimske Toplice državna lastnina, ki je ni mogoče »podariti«.

društva, je dejal, da ni namen sestanka iskanje krivcev za sedanjo situacijo, ampak dogovor, kako naprej. Državni

sekretar v obrambnem ministrstvu Miran Bogataj pa je poudaril interes ministrstva za revitalizacijo

Krajanje Rimskih Toplic že pet let zahtevajo, naj slovensko ministrstvo za obrambo prepusti njihovo zdravilišče dobremu gospodarju, a doslej brez najmanjšega uspeha. Tako nekoč evropsko znana turistična meka žalostno propada.

zdraviliških objektov. Menil je še, da bo za to potrebno zelo veliko denarja, saj toplice kar petdeset let niso bile vključene v slovenski in evropski trg. Po mnenju Toneta Turnška, direktorja Pivovarne Laško, je treba urediti vprašanje lastništva zdravilišča. Kako je s tem lastništvom in kako z morebitnimi naložbami, pa je treba krajano povedati resnico, je dodal. Minister za obrambo Jelko Kacin je poudaril, da je potrebno postaviti na

noge celotno zdravilišče in ne le posamezne objekte. Glavni problem je v tem, je menil minister, da zaenkrat ni podjetja, ki bi bilo pripravljeno vložiti potreben denar. Posebno, »ker se Rimske Toplice niso nikoli tržišle! Seveda so na tribuni spregovorili tudi predstavniki podjetij, ki so bila pred časom pripravljena dati denar za obnovo in odprtje toplič. Zakaj so od te namere odstopili, je več razlogov in so bolj ali manj na dlani. Nema lo razpravljalcev, posebno domačinov, je seveda povdarilo, da je ključni problem vprašanje lastništva. Tako je, le v tem grmu tiči zajec.

Dokazov za gornjo trditve ni malo. Na dlani je, da danes zdravilišče ne bi bilo v tako mizernem položaju, če bi pred petimi leti ob odhodu JLA

prešlo v roke dobrega gospodarja. Da je sedaj v povsem v napačnih, je povsem jasno. Če bi bilo v dobrih, ne bi bilo zapahnjeno. In krajanje bi imeli zaposlitev in kruh. Iskanje dobrotnika, ki bo vlagal težko prislužene denarce v revitalizacijo vojaških objektov, pa je Sizifovo delo, mar ne? Ali ne bi bilo najbolj modro in obenem najbolj pošteno prepustiti toplice, v katere so vloženi žulji mnogih rodov, kar tamkajšnjim prebivalcem, občini ali gospodarstvu? V tem primeru bi kaj hitro našli rešitev za propadajoče zdravilišče. Če bo ostalo v rokah vojske, pa se mu prav gotovo ne piše nič dobrega. Le kdaj je bila država, ki živi od znoja svojih davkoplačevalcev, dober gospodar? Andrej Ulaga

Sindikati se bori za preživetje tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije

DRŽAVA NAJ ZMANJŠA PRISPEVKE

ROS tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije ne odneha v boju za izboljšanje pogojev gospodarjenja za ti dve panogi in predvsem za ohranitev čimvečjega dela proizvodnje, ki zdaj daje zaposlitev 45.000 delavkam in delavcem. Da so tekstilna in čevljarska podjetja v resnih težavah, priča podatek sekretarke ROS Branke Novak, da je v zadnjem mesecu dni in pol šlo v stečaj sedem tekstilnih podjetij. Skratka, dogodki v teh dveh dejavnostih se razvijajo tako slabo, kot so poznavalci napovedali že lani, če vlada ne bo hitro ukrepala in izboljšala pogojev poslovanja. Vlada pa je šele pred kratkim pripravila ukrepe za pomoč delovno intenzivnim dejavnostim, med katere štejejo tudi predelava nekovinskih rudnin, strojna industrija, izdelava električnih strojnih aparatov in končnih izdelkov iz lesa. Po mnenju tekstilcev in usnjarjev so ti ukrepi ne le zelo pozni, pač pa tudi nepopolni in predvsem ne bodo nudili takojšnje pomoči. Republiški odbor sindikata tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije je zato pripravil dva zakonska predloga, ki bi odločilno pomagala k izboljšanju gnotnega položaja tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije.

Ker pa gre za sprejem v državnem zboru, bi morali ta dva predloga poslanci sprejemati po skrajšanem postopku, da bi imela čimvečji blagodejni učinek. Vsekakor morajo sindikalisti najprej pridobiti vsaj deset poslancev, ki se bodo pripravili podpisati pod oba predloga, da bosta lahko začela svojo pot skozi parlamentarno proceduro. To pa vsaj glede na dosedaj izraženo naklonjenost nekaterih poslancev, članov odbora za gospodarstvo pri Državnem zboru, in poslanke do problemov tekstilcev in usnjarjev, ne bi smela biti težka naloga. Sindikat je predlagal, naj bi spre-

menili zakon o prispevkih za socialno varnost, ponudil pa je tudi nov zakon, o odkupu terjatev za odvzeto ali uničeno premoženje v republikah bivše Jugoslavije.

Letos je vlada sicer znižala skupno prispevno stopnjo za socialno varnost na 42 odstotkov, do leta 1999 pa jo namerava postopno znižati na 38,25 odstotka. A v sindikatu pa so prepričani, da bi bilo treba za omenjeni panogi že sedaj znižati prispevni stopnjo na 38,25 odstotka in sicer tistega dela, ki gre v breme delodajalca. Prispevek delodajalcev za pokojninsko in invalidsko zavarovanje naj bi se zmanjšal z 12,85

odstotka na 10 odstotkov, prispevek za obvezno zdravstveno zavarovanje pa s 6,36 na 5,46 odstotka. Tako bi lahko dejansko izboljšali konkurenčno sposobnost obeh dejavnosti. Glavni razlog, da bi sindikat to storil samo za ti dve dejavnosti in ne za vse delovno intenzivne, je visok delež zaposlenih žensk in pomen dejavnosti za ekonomski razvoj podeželskih predelov države.

ROS tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije predlaga tudi nov zakon, o odkupu terjatev za odvzeto ali uničeno premoženje v republikah bivše Jugoslavije: BiH, Srbiji in Črni gori. Izgubljeno premoženje (nepremičnine, oprema, zaloge in terjatve) najbolj bremenijo tista podjetja, ki so ga financirale s krediti, ki so jim ostali in jih morajo tekoče servisirati. Posledice so najbolj vidne v usnjarsko-predelovalni industriji, kjer je bilo odvzetega ali uničenega premoženja za okrog 112,5 milijona mark, kar 78 milijonov pa so ga podjetja financirala s posojili.

Sindikati meni, da je bil odzvem in uničenje premoženja izreden in nepredvidljiv dogodek in da naj zato del tega bremena prevzame država, kot je to storila za terjatve naših podjetij do Iraka, Kube in Angole. Poslanec predlaga, naj državi

s zakonom naložijo, da izda upravičencem (kdo je to in višino škode naj ugotovi ministrstvo za finance na podlagi knjigovodskih podatkov in vloge posamezne pravne osebe) obveznice z diskontom tridesetih odstotkov od priznane terjatve. Obveznice bi se odplačevale sedem let, ob dvestoletnem moratoriju in s 7-odstotno letno obrestno mero.

Ob takih olajšavah, ki naj bi jih bili deležni nekateri, se je treba vprašati, kaj pomenijo predlagane zakonske spremembe za druge davkoplačevalce. Finančnih posledic novega zakona v zvezi z izgubljenim premoženjem v bivši Jugoslaviji še ni mogoče natanko predvideti. Jasno je le, da bi pomenil dodatno obveznost za proračun v letih 1997 in 1998, od tedaj pa do leta 2003 pa za obresti in glavnico v vrednosti izdanih obveznic. Sprememba zakona o prispevkih za socialno varnost bi zmanjšala prihodke ZPIZ vsako leto za dobro milijardo tolarjev, Zaveda za zdravstveno zavarovanje pa letno za 340 milijonov tolarjev. V sindikatu tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije menijo, da bi ta izpad država lahko nadoknadila deloma z racionalnejšim poslovanjem obeh zavodov, deloma pa z naslednjim pobiranjem davkov.

Boris Rugelj

dr. Adam Purga

OBVEŠČEVALNE SLUŽBE

... Delo odlikuje skrb za nadaljnjo graditev države in njene suverenosti ter želja po oblikovanju visokoprofesionalne obveščevalne službe. Avtor spoštuje dosežke tujine, ki pa jih po nepotrebnem ne favorizira. Je nasprotnik mehničnega prenašanja tujih izkušenj v naše razmere. Išče in najde kompromis med množico tujih rešitev in slovensko prakso. Ves čas se zaveda dejavnikov, ki določajo slovensko stvarnost.

... Delo je rezultat vestnega, načrtnega, sistematičnega ter teoretičnega in znanstveno zaokroženega proučevanja. Predstavlja soliden prispevek ne samo stroki, temveč tudi sodobni politološki znanosti.

... V pravem času je prišlo v javnost ustrezno znanstveno delo, ki popravi mučen občutek kvazi poznarstva, degradiranih in večinoma deplasiranih razprav v javnosti o problemu organiziranja in delovanja obveščevalnih služb pri nas.

dr. Andrej Anžič

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) izvod(ov) knjige avtorja dr. Adama Purga OBVEŠČEVALNE SLUŽBE (a 3.500 SIT + 5% prometni davek).

Naročeno pošljite na naslov:.....

Ime in priimek podpisnika:.....

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku.

2. Kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju. Podpis naročnika:

Naročeno, dne:.....

Piše: mag. Mato Gostiša

Dileme o »dvojni vlogi« delavskih predstavnikov v organih podjetja

Eno najbolj zapletenih teoretičnih vprašanj delovanja sistema delavske participacije je prav gotovo vprašanje: Ali so delavski predstavniki v organih podjetja (predstavniki delavcev v nadzornem svetu, delavski direktor) res obsojeni na nekakšno mučno "dvojni vlogi" hkratnih zastopnikov oziroma predstavnikov interesov dela in interesov kapitala v podjetju? Odgovor se glasi: Da, vendar nič bolj in samo toliko, kolikor to velja tudi za predstavnike drugih organizacijskih interesov oziroma za predstavnike kapitalne strani v podjetju!

Predvsem je treba zelo jasno razlikovati med pojmom "zastopanje" in "upoštevanje" interesov. Vsak posameznik namreč lahko »zastopa« le interese ene interesne skupine in pri tem bolj ali manj »upošteva« tudi interese vseh drugih interesnih skupin, ne more pa hkrati »zastopati« več vrst (morda celo medsebojno nasprotujočih si) interesov.

V podjetju (organizaciji) imamo vedno opravka najmanj s tremi vrstami relevantnih interesov, ki pa se med seboj razlikujejo in si včasih tudi nasprotujejo. To so:

- interesi podjetja oziroma kapitala samega (podjetje je namreč po definiciji namensko organiziran kapital, ki se pravno personificira v obliki gospodarske družbe);
 - interesi njegovih lastnikov, ki so zlasti v fazi delitve dobička lahko celo direktno nasprotni interesom podjetja samega (npr. ali dobiček nameniti za dividende ali za akumulacijo);
 - interesi zaposlenih kot enega ključnih produkcijskih faktorjev.
- Podjetje nesporno lahko uspešno posluje samo v primeru, da so pri sprejemanju pomembnejših poslovnih odločitev v podjetju v ustrezni

meri upoštevani interesi vsake od navedenih interesnih skupin (upravljanje na podlagi ravnotežja interesov oziroma ravnotežno upravljanje podjetij). Če posamezne poslovne odločitve resneje prizadenejo interese katere koli od navedenih relevantnih interesnih skupin, ima to za posledico večje ali manjše motnje v poslovanju in s tem manjšo končno uspešnost poslovanja podjetja (npr. nezadovoljstvo zaposlenih evidentno povzroča zmanjšano produktivnost dela, v skrajnih primerih pa pripelje celo do stavk in drugih organiziranih oblik odpora). Tudi zato najsodobnejša teorija menedžmenta promovira idejo t.i. participativnega menedžmenta (sodelovalnega upravljanja podjetij), katere pojavnost oblika je tudi sodelovanje delavcev pri upravljanju oziroma delavska participacija.

Skupni cilj vseh udeležencev organizacije (lastnikov kapitala, menedžerjev kot predstavnikov personificiranega in osamosvojenega kapitala ter zaposlenih) je torej čim večja poslovna uspešnost podjetja, ki jo je mogoče doseči samo v pogojih stabilnega notranjega poslovnega okolja. Osnovni pogoj le-tega pa je medsebojno spoštovanje, upoštevanje in usklajevanje različnih interesov relevantnih interesnih skupin brez vnaprejšnje klasifikacije na primarne in sekundarne oziroma bolj in manj pomembne organizacijske interese.

Povedano v kratkem pomeni naslednje: predstavniki delavcev v organih podjetja zastopajo samo interese zaposlenih, pri sprejemanju odločitev znotraj organa pa morajo ustrezno upoštevati tudi interese kapitalne strani in se z njimi usklajevati in obratno. Predstavniki kapitalne strani v teh organih zastopajo le lastne interese, upoštevati pa morajo tudi interese zaposlenih, zaradi česar je ne nazadnje sistem delavske participacije tudi uveden in brez česar bi bil popolnoma brez sleherne notranje logike. Tako imenovano dvojni vlogo pa v tem sistemu odigravajo dvopartitno sestavljeni organi in ne posamezni predstavniki delavske ali kapitalne strani.

Nadzorna funkcija nadzornega sveta delniške družbe

Piše: dr. Zvonka Šarman

Nadzorni svet, kot že ime pove, je izrazito nadzorni organ v vseh pravnih sistemih. Njegova temeljna naloga je torej nadzor nad poslovanjem družbe. To nalogo, nalogo nadzora, sicer opravljajo, bolj ali manj, tudi drugi organi delniške družbe, kot so skupščina, posebni revizorji, člani organov vodenja... in končno tudi delničarji oziroma lastniki družbe. Vendar pa je vlogo nadzornega sveta pri opravljanju nadzorne funkcije v dvotimnem sistemu upravljanja delniške družbe (kar velja tudi v slovenskem primeru) nekaj posebnega. Posebnega zato, ker sta v izhodišču ločeni dve bistveni funkciji družbe. Kot izhaja iz zakonske

opredelitve nadzornega sveta, le-ta kot eden od posebnih organov nadzoruje vodenje poslovanja družbe – v osnovi torej opravlja (neodvisno in odgovorno) nadzorno funkcijo, uprava kot drug organ pa v osnovi opravlja (prav tako neodvisno in odgovorno) vodi družbo, opravlja torej izvršilno funkcijo. Iz tega izhaja, da nadzorna funkcija vsebuje:

- nadzor nad celotnim poslovanjem družbe,
 - nadzor poslovanja družbe, to je nadzor nad delovanjem uprave.
- Izhajajoč iz vsebinske opredelitve nadzora, nadzorni svet opravlja svojo nalogo nadzora poslovanja družbe:
- stalno, v celotnem poslovanjem družbe,
 - upoštevajoč kompleksni poslovni proces družbe,
 - na področjih vseh njenih poslovnih funkcij,
 - v povezanosti poslovnega stanja s preteklostjo in prihodnostjo.

Nadzor nad poslovanjem družbe pa zajema delovanje članov uprave, s poudarkom na stopnji njihove gospodarnosti in skrbnosti, kar neposredno določa potrebno stopnjo intenzivnosti nadzora uprave. Nadzorni svet delniške družbe je, vsebinsko gledano, delodajalec vsakega posameznemu članu uprave, saj določa njihove plače in druga nadomestila ter jih – kot najpomembnejše, tudi imenuje in odpokliče.

Kot vemo, nadzorni svet sestoji iz dveh interesnih strani, to je strani kapitala in strani dela. Vendar pa je v osnovi nadzorni svet delniške družbe organ lastnikov, kar pomeni, da mora nadzorni svet kot celota v temeljih zastopati interese kapitala. Torej tudi tisti člani nadzornega sveta, ki so predstavniki delavcev v družbi in prek katerih se uresničuje sodelovanje delavcev pri upravljanju v organih družbe? Takšno je tudi tolmačenje in razumevanje te zakonske opredelitve nadzornega sveta delniške družbe iz nemške korporacijske zakonodaje. Ta zakonska opredelitev, ki smo jo prenesli v naš pravni sistem, dejansko ustvarja neke vrste paradoksalno vlogo delavskih predstavnikov v nadzornem svetu: zastopati in braniti morajo na eni strani interese vseh zaposlenih v družbi, in to v okviru pristojnosti, ki jih ima nadzorni svet v družbi ter v skladu z zakonom in statutom družbe, na drugi strani pa morajo, sočasno in celo prednostno, upoštevati dolgoročne interese družbe in njenih lastnikov. V bistvu pa gre za izravnavanje interesov dveh včasih tudi diametralno nasprotnih strani, kar ima za posledico nekakšno »dvojni« vlogo predstavnikov delavcev v nadzornem svetu, in kot pravijo Nemci, gre za protislovje, ki je v temeljih nerešljivo.

Ker je nadzorni svet kolektivni organ, mora vedno delovati kot celota. Za neustrezno izvajanje nadzorne funkcije nadzorni svet tudi odškodninsko odgovarja. Vsi člani sveta, ne glede na to, ali so predstavniki kapitala ali predstavniki dela, imajo v odnosu do nadzorne

funkcije enake pristojnosti in odgovornosti. Vloga predstavnikov dela pa je precej težja od vloge predstavnikov kapitala, saj gre za nekakšno "integralno" vlogo, ki jo delavski predstavniki uresničujejo bolj ali manj učinkovito v odvisnosti od nekaj bistvenih dejavnikov.

To stran pripravila Delavska enotnost v sodelovanju s Studiom participatis.

Načela urejanja sodelovanja delavcev pri upravljanju (4)

Piše: mag. Zvonko Vodovnik

Slovenski zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju je bil sprejet na temelju 75. člena Ustave RS. Ob upoštevanju zgodovinskih, mednarodnopravnih ter primerjalnih značilnosti sodelovanja delavcev pri odločanju je mogoče v sprejetem zakonu najti značilnosti, ki jih je ustrezno označiti kot načela urejanja sodelovanja delavcev pri upravljanju v Sloveniji.

Seveda pa nas to ne sme zavesti, da takšno izpodbijanje ni mogoče. Mogoče je na temeljih zakonske opredelitve pristojnosti sodišče za delovne spore, ki odločajo o tovrstnih sporih iz participativnih razmerij. V tovrstnih sodnih sporih je delodajalec lahko predlagatelj in s tem tudi udeleženec postopka pred sodiščem.

Zakon od strank praviloma zahteva, da poskušata medsebojni spor iz participativnih razmerij predhodno razrešiti pred arbitražo. Sestavo arbitraže in postopek pred njo ureja zakon. Šele če v arbitražnem postopku stranki ne odpravita nesporazuma, je dopustno uvesti sodni postopek zaradi varstva oziroma zaradi uveljavitve določene pravice. Delavska stran je še dodatno zavarovana pred zlorabami delodajalske oblasti na obravnavanem področju. Zakon namreč v 107. členu določa 19 prekrškov, ki jih stori delodajalec, če delavcem odreka pravice, ki jim pripadajo na temelju obravnavanega zakona. V zvezi z arbitražnim reševanjem sporov lahko delodajalec in delavski voljeno predstavništvo razreševanje spora zaupata arbitraži, ki jo sama ustanovi, ali arbitraži, sestavljeni iz liste arbitrov, ki jih imenuje minister za delo, družino in socialne zadeve.

Zadeve, ki jih razrešujejo arbitraže, je treba razmejiti v dve skupini. V prvo, v kateri arbitraža razsodja o obstoječih pravicah udeležencev oziroma v tako imenovanih pravnih sporih, ter drugo, v kateri arbitraža po pooblastilu udeležencev oblikuje njune pravice in obveznosti. Pristojnosti sodišče pri nadzoru arbitražnih odločb so prav nasprotni. V prvem primeru lahko sodišče izdajajo med drugim tudi oblikovalne odločitve, v drugem primeru pa izključno razveljavitvene in obsodilne.

Načelo arbitražnega reševanja sporov in omejenega sodnega varstva

Zadnje med temeljnimi načeli označujemo kot načelo arbitražnega reševanja sporov in omejenega sodnega varstva. Zakon v primerih, da katera izmed strank krši obveznost iz delodajalskih razmerij, praviloma ne dopušča neposrednega sodnega varstva. Obstajajo izjeme pri tem pravilu. Sodišče lahko neposredno odloča zlasti v sporih, ki nastajajo v zvezi z volitvami delavskih predstavništev. Drugače kot nekateri tuje ureditve, po katerih lahko sodišče razreši člane sveta delavcev, ta pristojnost v slovenski pravni ureditvi ni omejena. Slovenska zakonska ureditev delavske participacije tudi ne določa pravice delodajalca, da bi lahko pred sodiščem izpodbijal veljavnost volitev delavskih predstavništev.

»Vprašanja – odgovori«

Če ste sindikalni zaupnik, član novoizvoljenega sveta delavcev, predstavnik delavcev v nadzornem svetu, delavski direktor ali drug aktivni udeleženec procesa delavske participacije v podjetju, ste pri opravljanju svojih funkcij zagotovo že naleteli na številna vprašanja, ki jih zakon ne rešuje, praksa pa mimo njih ne more. Kadar ste v dilemah, lahko vprašate nas, in strokovni sodelavci Študijskega centra za industrijsko demokracijo »Studio participatis« vam bodo z ažurnimi odgovori v tej rubriki radi priskočili na pomoč. Pisna vprašanja pošljite na naslov: STUDIO PARTICIPATIS, Bavdkova ul. 50, 64000 Kranj, ali na uredništvo Delavske enotnosti, Dalmatinova 4, Ljubljana, telefon 061 313 942.

I. Ali skuša ministristvo za gospodarske dejavnosti onemogočiti delavsko soupravljanje?

Vprašanje: Smo elektroindustrijsko podjetje in smo na podlagi zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju že v letu 1995 izvolili svet delavcev.

Ministrstvo za gospodarske dejavnosti je dne 1. 12. 1995 na pobudo našega direktorja podalo pisno mnenje št. P-MK, po katerem delavci v elektroindustrijskih javnih podjetjih ne morejo uresničevati pravice do sodelovanja delavcev pri upravljanju v obstoječi obliki podjetja, temveč bo soupravljanje delavcev mogoče šele takrat, ko se bodo ta podjetja olastnila in uskladila svojo organiziranost z zakonom o gospodarskih družbah. Do tedaj pa, pravi minister, je organ upravljanja v podjetju na podlagi Uredbe o preoblikovanju podjetij Elektroindustrijskega centra za industrijsko demokracijo (UL RS št. 47/94) upravni odbor podjetja. Ali to drži?

Odgovor: Ne, menimo, da takšno stališče ne vzdrži pravne presoje. Drugi odst. 1. člena ZSDU namreč določa, da imajo pravico do sodelovanja po tem zakonu tudi delavci v podjetjih, ki opravljajo gospodarske javne službe, če ni s posebnim zakonom določeno drugače. In z nobenim posebnim zakonom za to področje ni določeno drugače.

Skrajno čudna je argumentacija ministrstva, ki se sklicuje na novo ureditev upravljanja elektroindustrijskih javnih podjetij kot razlog za odrekanje pravice delavcem do soupravljanja. Prav dejstvo, da so bila z Uredbo o preoblikovanju podjetij

Elektrogospodarstva v javna podjetja ta podjetja v bistvu podzavljena, delavski sveti kot delavski samoupravni organi pa nadomesteni z upravnimi odbori, v katere Vlada RS imenuje 5 članov od sedmih članov (samoupravljanje je torej v teh podjetjih ukinjeno), namreč še posebej izrazito govori v prid temu, da smejo delavci takoj in brez odlašanja v celoti realizirati pravico do oblikovanja sveta delavcev kot organa delavskega soupravljanja in druge soupravljalne pravice na podlagi ZSDU. Če je država že v celoti prevzela funkcijo lastnika teh podjetij, kar se kaže tudi z njeno pristojnostjo za imenovanje večine članov upravnega odbora kot novega organa upravljanja, je pravi nesmisel govoriti o tem, da bo delavsko soupravljanje smiselno in možno šele takrat, ko se bodo ta podjetja olastnila in uskladila svojo organiziranost z zakonom o gospodarskih družbah.

Dva člana upravnega odbora, ki ju skladno s citirano uredbo imenuje izmed delavcev dosedanji organ upravljanja (delavski svet), sistemsko nikakor ne moreta nadomestiti vsega, kar v zvezi s pravico do sodelovanja delavcev pri upravljanju omogoča ZSDU. Dejstvo je, da sedanji upravni odbori niso več delavski organi, ampak so organi lastnika (države). Zato imajo delavci vso pravico izvoliti svet delavcev, preko katerega lahko sodelujejo pri upravljanju podjetja na način, ki ga določa ZSDU. Dva predstavnika delavcev v upravnem odboru pa je mogoče tretirati le kot participacijsko pravico, ki je v specifični upravljalni strukturi javnih elektroindustrijskih podjetij nekako analogna predstavnikom delavcev v nadzornem svetu delniške družbe.

Kaj je to...

Nadzorni svet

Nadzorni svet je poleg skupščine delničarjev in uprave oziroma (poslojvodstva eden izmed treh ključnih organov upravljalne strukture delniške družbe, katerega bistvene funkcije so v določbi 274. člena zakona o gospodarskih družbah (ZGD) opredeljene takole:

(1) Nadzorni svet nadzoruje vodenje poslov družbe.

(2) Nadzorni svet lahko pregleduje in preverja knjige in dokumentacijo družbe, njeno blagajno, shranjene vrednostne papirje in zaloge blaga ter druge stvari.

(3) Nadzorni svet lahko skliče skupščino.

(4) Vodenje poslov se ne more prenesti na nadzorni svet. Statut ali nadzorni svet pa lahko določita, da se smejo določene vrste poslov opravljati le z njegovo soglasjem. Če nadzorni svet zavrne soglasje, lahko uprava zahteva, da o soglasju odloči skupščina. Za sklep, s katerim skupščina da soglasje, je potrebna večina najmanj treh četrtin oddanih glasov.

Največjo moč in pomen pa daje nadzornemu svetu določba 250. člena istega zakona, po kateri je pristojno za imenovanje in odpoklic članov uprave oziroma poslojvodstva družbe.

II. Soupravljanje v bankah

Vprašanje: Delavci banke bi želeli realizirati pravico do sodelovanja pri upravljanju banke skladno z določili zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju. Ali zanje veljajo glede na specifično organiziranost bank v tem pogledu kake posebnosti?

Odgovor: Banke in zavarovalnice so sicer res nekoliko specifične organizacije, vendar pa ZSDU tudi zanje predvideva v načelu enak obseg ter enake oblike in načine uresničevanja pravice do soupravljanja, kot to velja za druge gospodarske družbe, če ni s posebnim zakonom drugače določeno. Tudi

banke in zavarovalnice se skladno s posebnimi predpisi organizirajo kot delniške družbe, pri čemer ti predpisi glede sistema delavske participacije zanje določajo le eno posebnost, in sicer: zaposleni v bankah in hranilnicah ne morejo biti člani upravnega in nadzornega odbora banke in hranilnice.

To pomeni, da so možnosti delavcev v teh organizacijah za uresničevanje soupravljalnih pravic vendarle nekoliko omejene, saj objektivno ne morejo uveljaviti dveh pomembnih participacijskih oblik, to sta delavski direktor kot predstavnik delavcev v upravi in predstavništvo delavcev v nadzornem svetu družbe.

Člani svetov delavcev in drugi delavski predstavniki! Sindikalni zaupniki! Kadrovske delavci in pravniki v podjetjih!

Končno bomo lahko ustregli vašim željam in zadostili vašim potrebam po praktično uporabni strokovni literaturi s področja uveljavljanja novega sistema sodelovanja delavcev pri upravljanju podjetij. V založbi ČZP Enotnost in Študijskega centra za industrijsko demokracijo »Studio participatis« je izšel

SPLOŠNI PRIROČNIK ZA DELAVSKO SOUPRAVLJANJE

Napisala sta ga Mato Gostiša in Gregor Miklič. Namenjen je ljudem iz prakse za prakso. Vsebuje preko 200 strani predpisov s celotnim besedilom zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju, navodil za vodenje volilnih in drugih postopkov, obrazcev, vzorcev splošnih aktov (poslovnik sveta delavcev, participacijski dogovor, statut, dogovor o oblikovanju sveta delavcev, dogovor o medsebojnih razmerjih med sindikatom in svetom delavcev), priporočil in odgovorov na najbolj pereča odprta vprašanja praktičnega uresničevanja zakona. Obsega 35 poglavij v 5 delih, ki nosijo naslov: 1. del - Predstavitve sistema delavske participacije, 2. del - Kako aktivirati sistem delavske participacije v podjetjih, 3. del - Pristojnosti in način dela sveta delavcev, 4. del -

Avtonomna pravna ureditev delavske participacije v zvezi s splošnih aktov, 5. del - Aktualne dileme in vprašanja v zvezi z uresničevanjem zakona.

Imeti bi ga moral prav vsak novoizvoljeni član sveta delavcev, predstavnik delavcev v nadzornem svetu in delavski direktor, sindikalni zaupniki pa bodo brez njega težko učinkovito izpeljali akcijo za izvolitev sveta delavcev in vzpostavitev drugih mehanizmov delavskega soupravljanja v svojem podjetju ter se kasneje tudi aktivno vključili v njegovo delovanje. Novosti je namreč preključ, prav v tako tudi odprtih vprašanj. Zato bo priročnik lahko dobrodošel pripomoček tudi pravnikom in kadrovskim delavcem, ki se z uveljavljanjem zakonskega sistema delavske participacije ukvarjajo na strani delodajalcev (podjetij).

Cena priročnika je 6.900 SIT, naročite pa ga lahko pri ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, Ljubljana.

Podatki o avtorjih:

Mato Gostiša, diplomirani pravnik in magister organizacijskih ved, s. p., Študijski center za industrijsko demokracijo »Studio participatis« (izobraževanje, svetovanje, založništvo); Zvonka Šarman, doktorica ekonomije, direktorica IROS - Inštituta za razvijanje organizacijskih sistemov iz Ljubljane; Zvonko Vodovnik, magister pravnih znanosti, direktor Inštituta za delo pri Pravni fakulteti v Ljubljani;

Primer Budja

VIŠJE SODIŠČE RAZVELJAVILO SODBO MILOJKE GUTMAN

Nekaj gnilega je v deželi Slovenski, ugotavljamo s Hamletovimi besedami, ko spremljamo poplavo sodnih obravnav proti slovenskim novinarjem. Stvar postane tembolj očitna, ko človek ugotovi, da se ovadbe proti direktorskim kriminalcem nikakor ne morejo preleviti v tožbe, da delavci čakajo brez sredstev za preživljanje na izid delovnih sporov tri do pet let, tožbe proti novinarjem pa se obravnavajo brez kakšnih posebnih zapletov. Celo nasprotno, sodišča na tem področju delujejo pravzornost. Kot da bi kaka višja sila tožilstvu in sodnji narekovala, da mora ta biti ažurna, ko gre za tiste, ki z javno besedo odkrivajo nečednosti, zelo taktna, da ne rečem v rokavicah, pa do tistih, ki povzročajo kriminal. Ali ni tudi v takšni praksi prepoznati zobe divjega liberalizma, ki vlada tej deželi?

Bojan Budja, zdaj novinar Večera, je leta 1993 v Dolenjskem listu objavil »nedolžno« poročilce, v bistvu novinarski prepis policijskega poročila, ki mu nikakor ni moč očitati nespoštovanja novinarskih norm. Novinar se je strogo držal temeljnega pravnege načela, da ovadeni ni kriv, dokler mu krivde ne dokažejo na sodišču. Tako je uporabil le začetnici osumljenčevega imena in priimka, nikjer ni trdil, da je osumljenec kriv, hkrati pa skozi vsi članek dosledno uporabljal le pogojnik. Kljub temu se je prizadeti osumljenec, zoper katerega so kriminalisti spisali ovadbo zaradi suma dejanja gospodarskega kriminala, v članku prepoznal in proti novinarju vložil zasebno tožbo. Sporna in predmet tožbe sta bila tale Adva stavka: »Tako naj bi S. M. med drugim lanskega oktobra s prodajo desetih kuhičnih metrov letov poravnal

dolg lastnega podjetja. Eno z drugim: S. M. naj bi s prodajo smrekovih letov prišel do protipravne premoženjske koristi v znesku 335.500 tolarjev.«

Kasnejši razvoj dogodkov je javnosti bolj znan. Na podlagi teh dveh stavkov je sodnica Milojka Gutman (žena generala Albina Gutmana) uspelo obtoženemu novinarju dokazati namen zaničevanja nekega M. S. in ga zaradi tega obsoditi na mesec dni zapora, pogojno za dobo enega leta. Budja je bil torej obsojen zaradi članka v črni kroniki, ki smo jih poprej lahko na desetine prebirali v našem časopisju, pa se zaradi tega nikomur od piscev ni zgodilo, da bi romal na sodišče, kaj šele, da bi bil tam tudi obsojen.

Primer Budja je največ zaradi stanovske solidarnosti in svoje profesionalne »čistosti« dvignil nemalo prahu. Tembolj, ker je novinarja obsodila sodnica, žena

generala Gutmana, o katerem je pisec nekaj mesecev prej »grdo« pisal v reviji 7D. Ugledni slovenski odvetnik Drago Demšar, specialist za tiskovne tožbe, je bil tedaj nedvoumen: Budja v tem primeru ne bi smel biti obsojen! Vsakdo pri zdravi pameti se je ob tem moral vprašati, zakaj je potem bil obsojen. Del odgovora nam ponuja nadaljevanje te zgodbe, v kateri ima posebno mesto sklep, ki ga je te dni dalo od sebe Višje sodišče v Ljubljani. Čeprav nam je po drugi strani jasno, da prave resnice najbrž ne bomo nikoli zvedeli. Višje sodišče, kot je samo zapisalo, je po uradni dolžnosti razveljavilo sodbo Milojke Gutman ter zadevo vrnilo novomeškemu sodniku v novo sojenje. Zelo pomenljiva, če pa to ne, pa vsaj zelo zanimiva je zahteva višjega sodišča, da mora novo sojenje Budji potekati pred popolnoma spremenjenim senatom.

Vrnimo se na začetek obrazložitve sklepa novomeškega sodišča, kjer posebej pritegne naslednja navedba: »... Vendar pa v razlogih sodbe sodišče prve stopnje zaključuje, da obdolžencu ni uspelo dokazati, da je imel utemeljen razlog verjeti v resničnost tistega, kar je v članku napisal ter da bi moral obdolženec kot novinar dobljene informacije preveriti.« Tak zaključek sodišča (ki v razlogih sodbe tudi ne pojasnjuje, kje in kako bi moral obdolženec in-

formacijo preveriti) pa je nelogičen in v nasprotju z ugotovitvijo, da je obdolženec informacijo dobil na UNZ – torej od državnega organa, ki mora zagotavljati javnost svojega dela z dajanjem informacij o svojem delu po zakonu o javnem obveščanju. « Novomeško sodišče pa je po mnenju višjega sodišča tudi mimo spregledalo dejstvo, da »je še pred objavo članka dne 8. 4. 1993 UNZ Novo mesto zoper sedanjega zasebnega tožilca vložila kazensko ovadbo zaradi suma zlorabe položaja in pravic odgovorne osebe, na podlagi katere je javni tožilec zahteval preiskavo zoper sedanjega zasebnega tožilca v smeri kaznivnega dejanja zlorabe zaupanja...«

Bržda k tistemu, kar smo povedali na začetku članka, ni več kaj dosti dodati. Razen ugotovitve, da če ni posredi divji liberalizem, lahko v sodstvu govorimo samo še o popolni zmedenosti, neprofesionalnosti (vsaka čast svetlim izjemam med sodniki), koruptivnosti in povezanosti s kriminalom, o čemer je brez dlake na jeziku spregovoril mariborski župan dr. Alojz Križman. Konec koncev se velja popolnoma utemeljeno vprašati: je možno, da je sodstvo kot tretja veja oblasti čez noč neodvisno, ko je bilo poprej 45 let bolj ali manj sluga edini dovoljeni stranki in njeni oblasti. Navada je pač železna srajca, pravi.

Ivo Kuljaj

Dr. Konrad Kuštrin:

STAVKALI BOMO DO URESNIČITVE NAŠIH ZAHTEV

Pogajanja med stavkovnim odborom Sindikata zdravnikov in zobozdravnikov Slovenije – Fidesom in pogajalsko skupino vlade niso bila uspešna. Vlada je ugotovila, da zahtevanega količnika (1,5) spričo podobnih zahtev drugih sindikatov zdravstva ni mogoče omejiti samo na zdravnike. Tolikšno povečanje plač v zdravstvu pa naj bi imelo negativni demonstracijski učinek, kar naj bi ogrozilo makroekonomsko politiko. Vlada je zato Fidesu predlagala, naj se status zdravnika dolgoročno uredi s posebnim zakonom o zdravnikih, s katerim naj bi praktično uresničili vse stavkovne zahteve (zobo)zdravnikov.

Fides je na neuspešna pogajanja in stališče vlade takoj reagiral s splošno stavko, ki se je začela danes. Glede tega nam je predsednik sindikata Fides dr. Konrad Kuštrin dejal: »Vse, na kar je bila vlada pripravljena pristati, so bile le njene obljube. Te so bile res lepe. Zdaj nam je ponovno skušali mazati oči s tistim posebnim zakonom, ki naj bi bil sprejet letos, veljati pa naj bi začel 1. januarja leta 1997. S tem nas vlečejo za nos že dve leti. Zakon zadnjega tri četrt leta leži v predalu ministra, ne da bi se z njim kaj premaknilo. Minister je tisti količnik že obljubil, kar smo vzeli kot znak dobre volje, saj je to le ena od naših stavkovnih zahtev, vendar vlada niti tega ni podprla.

Zdaj so se stvari tako zaostrile, da ne moremo več popuščati, če hočemo z našimi zahtevami uspeti. Rečem lahko le to, da bomo zdaj naše stavkovne zahteve povečali in da od njih ne bomo odstopili do njihove končne uresničitve.

Ali mislimo do takrat stavkati? Da, stavkali bomo, dokler ne bomo uresničili svojih ciljev. Pri tem bomo pazili, da bodo bolniki v nujnih primerih oskrbljeni.«

I. K.

Za razliko od mnogih slovenskih podjetij, v katerih so delavci nebodijihtraba oziroma zgolj tranzicijski balast, v novomeški Krki delavca, njegovo delo in znanje, še vedno postavljajo na prvo mesto. Z ramo ob rami z vsemi drugimi ekonomskimi kategorijami, od katerih je odvisna uspešnost podjetja.

Takšen odnos se – še zlasti po zaslugi generalnega direktorja Krke Miloša Kovačiča – kaže na vsakem koraku. Najsi gre za nagrajevanje, izobraževanje ali za hvaležnost upokojenim delavcem, ki so večji del svojih ustvarjalnih moči pustili v podjetju.

Mag. Miloš Kovačič se je zahvalil Veri Rifelj, eni od lanskih Krkinih upokojenec.

V KRKI DELAVCI NEKAJ VELJAJO

Kako se konkretno kaže ta odnos do upokojenec, si lahko preberemo v *Utripu*, glasilu Krke, v prispevku izpod peresa Jožeta Perka. Takole piše: »Krkin upokojenci smo se na vsakoletnem srečanju zbrali 5. januarja. Kar

lepo število, kakih 800, nas je prišlo v športno dvorano na Otočcu.

Program je bil pester. V goste so prišli Kamniški koledniki, ki so pripravili nekaj zanimivih točk. Generalni direktor Krke g. Miloš

Kovačič nam je spregovoril o poslovanju Krke v preteklem letu in se še posebej zahvalil vsem tistim, ki so se upokojili v letu 1995.

Ob dobri jedaci in pijači, ki so jo pripravili gostinci z Otočca, smo se ob zvokih ansambla Slaki v prijaz-

nem pogovoru spominjali časov, ko smo bili še aktivni krkaši.

V imenu vseh Krkinih upokojenec se zahvaljujem kolektivu Krke za bone, ki smo jih prejeli ob koncu leta. Vsem krkašem želim veliko uspehov v letu 1996.« I. K.

Rudarjev sonet

Desetletja teme si, črni rudar, garal v potu kapljic lastnih sokov, izčrpan po tlaki se vračal domov, o mukah v rovih nisi tožil nikdar.

Premnogo število nesreč, o rudar, zlomov, žuljavih rok in bednih domov; kot vrag bi na rudarje se spustil v lov, na zasute spomin ni pozabljen nikdar.

Zdaj kmalu utihnil sirene bo glas, ostal na rudarstvo bo večern spomin, oživela po letih zopet bo vas.

Zasuta dolina tvojih bolečin, zasut v rovih za vedno tvoj tihi glas, ta sonet, rudar, v večern spomin Igor Gušče

PLAČE UČITELJEV MORAJO BITI SPODOBNE

Te dni je Sindikalna konferenca visokega šolstva Slovenije, ki pod predsedstvom asistentke mariborske univerze mag. Andreje Goršek deluje v okviru največjega slovenskega šolskega sindikata SVIZ (sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti v Ljubljani), pripravila delovni posvet o predlogu priporočil o položaju zaposlenih v visokem šolstvu. Priporočila pripravljata Unesco in Mednarodna organizacija dela (ILO) na pobudo Izobraževalne Internacionalne (Education International), katere ustanovni član je tudi SVIZ. Priporočila pomenijo nadgradnjo Unescovih in ILO-vih dokumentov o položaju učiteljev (iz leta 1966) in o položaju znanstvenikov-raziskovalcev (1974), ki pa so v Sloveniji še premalo poznani in v znatni meri tudi neuresničeni.

Na delovnem posvetu so tako sindikalisti kot predstavniki pristojnih ministrstev (za šolstvo in šport ter za delo, družino in socialne zadeve) podprli vsebino

pripravljenih priporočil. Ta utrujejo akademsko svobodo in univerzitetno avtonomijo, toda univerzitetni samoupravi nalagajo tudi vrsto obveznosti do zaposlenih v visokem šolstvu in do študentov. Zlasti pa priporočila od državnih oblasti pričakujejo, da proračunskih sredstev za visoke šole ne bodo obravnavale kot (nebodigatreba) izdatke, ampak kot »javno investicijo, katere učinki se povrnejo večinoma šele na dolgi rok«. Na podlagi prakse razvitih demokratičnih držav predloženi mednarodni dokument vztraja pri načelu, daje plače univerzitetnih delavcev treba določiti po načelih dogovarjanja in socialnega partnerstva. Plače visokošolskih učiteljev morajo biti skladne z njihovim pomenom za družbo in primerljive s podobno odgovornimi poklici; slednjega v Sloveniji še nismo dosegli.

Janez Stergar

Pri ČZP Enotnost je izšlo obsežno delo znanega pedagoškega in raziskovalnega delavca dr. Milana Divjaka z naslovom »Šola, morala, cerkev«

Gre za del obširnega raziskovalnega projekta, ki obravnava razvoj laičnega, moralnega in družboslovnega pouka na Slovenskem od začetka do danes.

Knjigo lahko naročite po telefonu na 061/321-255 ali telefaksu 311-956

Groteskno lastninjenje novomeškega podjetja Pionir MKO d. d. (2.)

KAPETAN d. d. PROTI KAPETANU d. o. o.

Direktor podjetij Pionir MKO d. d. in MKO d. o. o., Kočevarjeva 1, Novo mesto Milan Kapetan si je očitno vzel k srcu naše pisanje o njegovem grotesknem »latinjenju« prve, se pravi družbene firme, ki je še vedno v stoođstotni lasti GIP Pionir p. o. Sklical je novinarsko konferenco, kot razlog pa navedel prav naše pisanje in poročanje novomeške televizije Vaš kanal. Na vabilo je med drugim tudi zapisal, da njega še ni nihče uradno obiskal. Hotel je pač povedati, da nismo zapisali njegove plati resnice. To bomo sicer storili zdaj, je pa res čudno, da ga po našem članku »Kapetan & Marija k sebi d. o. o.« ni še nihče uradno obiskal. Mislimo seveda na novomeško izpostavo ministrstva za notranje zadeve, agencijo za plačilni promet, nadziranje in informiranje, družbenega pravobranilca ter številne druge institucije, ki naj bi preprečevale lastninski kriminal.

Milan Kapetan si je novinarsko konferenco zamislil predvsem kot priložnost, da pove svojo plat zgodbe, ki naj bi pač prepričala predstavnike javnosti. Kar zadeva nas, je dosegel ravno nasprotni učinek. V bistvu je v celoti potrdil naše pisanje.

Greimo po vrsti. Direktor je najprej predstavil družbeno podjetje Pionir MKO d. d. in zasebno družbo MKO d. o. o., pri čemer se mu je zdelo zelo pomembno poudariti, da MKO d. o. o. ni by pass firma, temveč »privatno podjetje enakopravnih družbenikov«. Torej je človeku, ki ima kaj pod kapo, dejal, da novoustanovljena zasebna firma ni mehkanizem, prek katerega bi se reševala družbena firma, temveč organizacija, ki ima ravno nasproten cilj – oropati in uničiti družbeno podjetje. Pri tem se Milan Kapetan požvižga na upnike in 350 delavcev GIP Pionirja, ki lahko – na cesti brez sleherne socialne zaščite – s svojimi terjatvami lajajo v luno. Pač, zraven morajo hočeš nočeš opazovati, kako jim posamezni direktorski tiči pred nosom kradejo, kar je njihovo. Tisti seveda, ki so še ostali in ki so z ramo ob rami z onimi, ki so že odšli, zažurali nekoč ugledno novomeško gradbeno podjetje. Bržda je prav v tem iskati tudi poglavitne razloge za to, da GIP Pionir ni šel v stečaj. Jasno, veliki upniki so tako ali drugače poplačani, banke so s svojimi terjatvami zavarovane kot kočevski medvedi, terjatve delavcev pa tako in tako niso pomembne. Vprašanje je samo eno: kaj dela območna organizacija ZSSS?

Kapetanovi motivi

Milan Kapetan je razgrnil dva svoja razloga za ustanovitev »zasebne družbe enakopravnih družbenikov«. Prvega vidi v nujnosti »kontinuitete proizvodnje«, drugega pa v izhodu, če bi slučajno šlo krovno podjetje v stečaj. Zasebno podjetje MKO d. o. o. naj bi bilo v tem primeru most, prek katerega bi se po njegovih besedah lahko zaposlilo vsaj 60 do 80 odstotkov delavcev Pionirja MKO d. d. Kajpak sta oba zelo majava. Če bi namreč GIP Pionir šel v stečaj, bi moral za kontinuiteto proizvodnje poskrbeti stečajni upravitelj. Vprašanje je samo, ali bi bil v tem primeru Milan Kapetan še direktor. Če bi bil jaz stečajni upravitelj, bi ga takoj nekam sunil. Drugi razlog pa je tako in tako za lase privlečen, ker bi pač stečajni upravitelj moral kot dober gospodar poskrbeti za čim večje iztržke preostalih upnikov, kar pač pomeni, da bi se njihovi deleži po smiselnih kosih prodali na dražbi. V tem primeru bi se lahko kot eden od možnih kupcev (lahko bi bil edini) pojavila tudi Kapetanova zasebna družba enakopravnih družbenikov in kupila premoženje Pionirja MKO d. d. Toda za kaj takšnega je seveda potrebno imeti denar ali do-

hruška. Seveda pa mora tako početje nekdo plačati. In plačujejo ga izključno upniki GIP Pionirja, ki je stoođstotni lastnik družbe Pionir MKO d. d. Tu seveda trčimo na vršilca dolžnosti direktorja krovnega podjetja GIP Pionir Franca Papeža, ki takšno Kapetanovo početje najbrž ne tolerira zastoj. Za kriminaliste bi bilo spet samo eno vprašanje: kje in na čigav račun so se pokrili Kapetanovi in Papeževi posvetni interesi?

Trda pogajanja

Vse drugo, kar je domala dve uri razlagal Milan Kapetan, so zgolj podrobnosti, ki potrjujejo povedano. Pri tem pa se človek ne more izogniti vtisu, da v družbi vlada popolno brezpravje, da o kakšni moralni normi niti ne izgubljamo besed. Tako ti Milan Kapetan mirno gleda v oči in raz-

bre bančne garancije. Tega pa Milan Kapetan in njegova kompanija enakopravnih družbenikov seveda nimata. Da pa bi vendarle dosegel cilj (biti še naprej direktor in po možnosti tudi večinski lastnik), je Kapetanu pač šinila v glavo odrešila misel o ustanovi-

Milan Kapetan: »Pogajanja obeh firm so pogosto zelo trda!«

prečja v masi. Potem se zapiči v objavljene potne stroške in brez kančka zadrege razlaga, da je narava njegovega dela pač takšna, da mora potovati sedeindvajsetkrat na mesec in da je 33.602 prevoženih službenih kilometrov v lanskem letu popolnoma normalnih. Seveda se mora človek ob tem nujno vprašati, ali je Kapetan direktor dveh podjetij ali šofer.

Podobne retorične sposobnosti gospoda Kapetana smo lahko občudovali, ko je razlagal spet napačen podatek v časopisu, da dobiček pobira Milanova zasebna firma, stroški pa gredo na njegovo družbeno. Kapetan je potrdil dejstvo, da je račun pri Mraku za gostijo z revozovci plačal Pionir

MKO d. d. Prav tako tudi, da je posel z Revozom dobil MKO d. o. o., vendar gre pri tem po njegovih besedah samo za finese prikazovanja. Ni pa res, da bi bilo zaradi tega oškodovano družbeno podjetje. Razumi, če moreš.

Kapetan je seveda še marsikaj razložil. Posebej se je razgovoril o bonitetah, ki da jih ima njegova zasebna firma in ki jih nima njegova družbena firma. Banke da nimajo zadržkov pri sprejemanju garancij, ki jih zastavi Milan Kapetan, direktor MKO d. o. o. Nočejo pa nič slišati o družbi Pionir MKO d. d. Ko ga vprašaš, kakšne neki so lahko bonitete njegove zasebne družbe, ko je na dlani, da nima nikakršnega premoženja razen pičlih milijonov šest tisoč tolarjev ustanovnega kapitala, se gospod Kapetan ne da zmesti. Mirno, kot da si prej govoril steni, goni svojo naprej.

Na koncu samo še groteskna ugotovitev. Doslej sem bil namreč prepričan, da so divji privatizirji prevejani tiči, ki jim je težko stopiti na prste. Po srečanju z Milanom Kapetanom sem prisiljen spremeniti svoje razmišljanje. Ne gre niti za vitost niti podobne druge sposobnosti, temveč zgolj za dobršno mero pohlepa, pokvarjenosti, arogantnosti in nesramnosti. Glede na popolni kolaps samoobrambnih mehanizmov slovenske družbe, so te lastnosti očitno temeljne podstati za vzpostavitev novega (kleroliberalističnega) vrednostnega sistema, v katerem bodo ravno takšni Kapetani največji gospodi. Kam bredeš, Slovenija?

Ivo Kuljaj

ZAP. ŠT.	DATUM	RELACIJA	ČAS				PREVOŽENO km	STANJE ŠTEVCA
			OD		PRIHOD			
			ura	min	ura	min		
1	2	3	4	5	6	7	8	
	2/11-95	NM - okolica					49	
	3/11-95	NM - okolica - kraj - NM			1		248	
	4/11-95	NM - okolica					25	
	5/11-95	NM - okolica - KOPER - NM			1		315	
	6/11-95	NM - okolica - DOL. T - NM					73	
	7/11-95	NM - okolica					51	
	8/11-95	NM - okolica - KANJANCO - NM					69	
	9/11-95	NM - okolica - KA - NM			1		417	
	10/11-95	NM - okolica - KROV - LI - NM			1		275	
	11/11-95	NM - okolica					22	
	13/11-95	NM - okolica - KR - NM			1		253	
	14/11-95	NM - okolica - KA - NM			1		449	
	15/11-95	NM - okolica					48	
	16/11-95	NM - okolica					65	
	17/11-95	NM - okolica					72	
	20/11-95	NM - okolica					29	
	21/11-95	NM - okolica - LI - okolica - NM			1		198	
	22/11-95	NM - okolica - KRŠKO - NM					95	
	23/11-95	NM - okolica - LI - KR - NM			1/2		261	
	24/11-95	NM - okolica - LI - NM			1/2		179	
	27/11-95	NM - okolica -					45	
	28/11-95	NM - okolica - KA - NM			1		445	
	29/11-95	NM - okolica					38	
	30/11-95	NM - okolica					429	
							3997 km	

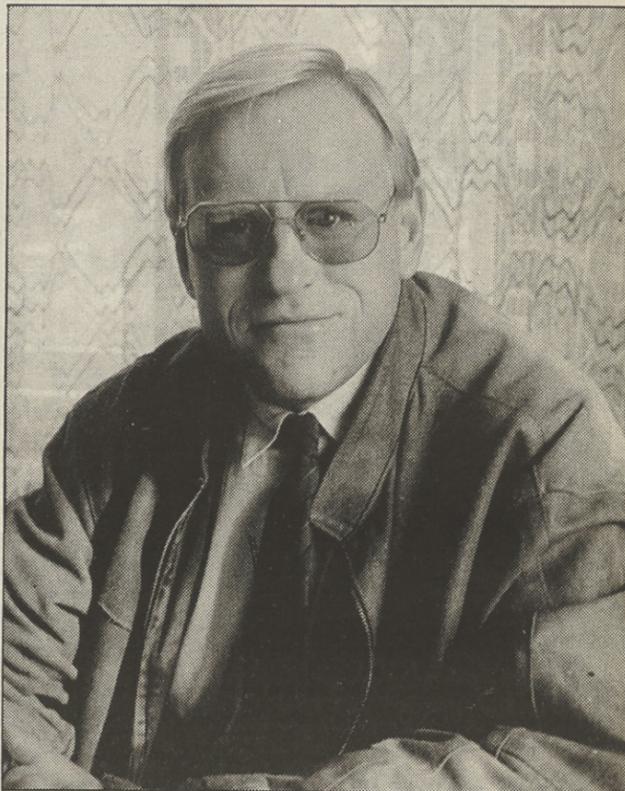
3997 a' 19,90 = 79.540,00

Novembra lani je Milan Kapetan potoval samo štiriindvajsetkrat. Vsakič seveda za Pionir MKO d. d., kar pomeni, da praktično ni mogel skleniti nobenega posla za MKO d. o. o. Toda posli za zasebno firmo so bili kljub temu sklenjeni... Še en banalen, a čist dokaz, da gredo stroški na ravaš njegove družbene, dobiček pa na račun zasebne firme.

tvi zasebnega podjetja MKO d. o. o. Če sledimo ekonomskemu ratiu tega podjetja, je njegova naloga predvsem v tem, da nekako pride do lastnega kapitala. To pa mu lahko uspe samo z izčrpanjem (za takšno početje je sicer med ljudmi uveljavljen drug, bolj primeren izraz) družbenega podjetja. Pravzaprav se tako ubijeta dve muhi na en mah: čim bolj bogati Milanova družba »enakopravnih družbenikov«, tem bolj propada Milanovo družbeno podjetje. In bolj propade, bolj je, saj tako na koncu pade v Milanovo zasebno naročje kot zrela

laga, da MKO d. o. o. ne dobiva 30 odstotkov od Pionirja MKO d. d., temveč samo 5, da pa zaradi tega ni bil odtujen ali prodan niti kos premoženja družbene firme. Nasprotno, pogajanja med Kapetanom, direktorjem družbenega podjetja, in Kapetanom, direktorjem zasebne družbe, so pogosto zelo trda, kajti Kapetan se v resnici ne pogaja sam s seboj, temveč s svojim pooblaščenecem. Novinarju se po pravilu ne sme zgoditi, da bi bil užaljen, ko poslušata take bedarije, vendar so tudi tu neke meje. Že zaradi hlač, ki jih je strgal

v šolskih klopeh... In moram reči, da v direktorski pisarni še nisem naletel na tipa, ki bi tako cinično in brez skrupulov onečal intelektualno raven oziroma novinarsko profesijo. Na primer: Kapetan pravi, da je bil v našem časopisu napačen podatek o tem, da bi se njemu plača zvišala, ker da ima on po sklepu ne vem katerega organa 90-odstotno plačo. Ko ga vprašaš, ali se mu je zvečala za 12 odstotkov, mirno pritrdi, potem pa spet poudarja, kako ima on samo 90 odstotno plačo. Tistih 12 odstotkov pa da je dobil več zaradi nekega večjega pov-

Beda delodajalcev

»... Izkazalo se je, da ima zunanji izvajalec prednost pred nami predvsem v tem, da glede svojega direktnega poslovnega odločanja oz. vodenja pralnice ni vpet v tog sistem izpolnjevanja sindikalnih zahtev ter da ima velik maneverski prostor glede nagrajevanja delovne učinkovitosti...«

Takole so pri čiščenju osnovne dejavnosti enega večjih slovenskih javnih delodajalcev podkrepili nameravano izločitev enega svojih »balastov«.

Sekretar republiškega odbora sindikata delavcev trgovine Sandi Bartol pa je takšno namero zelo na kratko pocomentiral: »Za tem se skriva vsa beda delodajalcev, ki hočejo na cenen način pahniti delavce v naročje novodobnih podjetnikov. Vprašati se tudi moramo, kakšna je država, ki dopušča dve vrsti podjetij: takšna, ki se morajo držati "togih sindikalnih zahtev", in takšna, ki se nanje lahko požvižgajo.«

Humoreska

Titov sindrom

Pa so Čehi kupili papirnico v Vidmu! smo vrgli novico med člane stalnega ošaneja v bifeju Bližnja srečanja posebne sorte. Sprva je bilo vse tiho, potem pa se je suho oglašil tovariš neposredni proizvajalec raznih strok: »Da, kupili so jo!«

previsoko ceno itd. itd. In nobenega odgovora na ta vprašanja nismo dobili. Zato torej Slovenci spadamo v rod samospraševalcev. »Ja, ampak nekaj bi bilo le treba storiti!«

HOROSKOP

Kaj kdo zmore

Rimsko-nemški cesar Maksimilijan I. (rojen 21. marca 1459), imenovan tudi »poslednji vitez«, je bil eden najbolj priljubljenih vladarjev svojega časa. Njegovo vladanje pa se je začelo zelo slabo. Habsburška posestava so stalno ogrožali sosedje, finančna sredstva družine so bila izžepana, knezi, katerih vladar je bil njegov oče, pa niso kazali volje, da bi rodbini kakorkoli pomagali.

očetovi smrti izbran za cesarja, nato pa se je obrnil proti Italiji. Tam je vojna med Habsburžani in francoskimi četami trajala vse do leta 1516. Maksimilijanova največja težava je bilo stalno pomanjkanje denarja. Za drugo ženo si je zaradi tega izbral Bianco Sforzo, hčer milanskega vojvode. Računal je na bogato doto in s tem povzročil precejšnje zgražanje. Nevestin oče je bil povzpetic, ki se je s finančnimi mahinacijami povzpela na položaj, torej ni bil modrokrvan.

na Javorovci nad Šentjernejem daroval mašo v spomin padlim borcem 4. bataljona legendarne Cankarjeve brigade. Med drugim je dejal, da nam tragedija na Gorjancih pred 5 leti govori tisto, kar nam je v svojem testamentu zapustil Slomšek. Njegova temeljna misel pa je bila, da mora biti zvestoba slovenskemu narodu in ljubezen do materinega jezika osnovna vrednota, saj je samo na tem mogoče graditi in zidati stavbo narodove kulture, človeške kulture nasploh, tudi vere.

Table with columns: DELAVSKA ENOTNOST, IZPRAŠEVALEC PRI ANKETI, NARAVNI VIRI V KARAVANKAH, VEZNIK, NAZIV, OKROGLA CVETNA GREČKA, GRŠKO-RIMSKI VEK, PROGA, KIS, PRITOK ČRNE REKE V MAKEDONIJI.

Large crossword puzzle grid with various clues in Slovenian.

Drnovškova ljubezen. Dr. Janez Drnovšek, predsednik vlade, prva dva dni, ko mu je neznano kam poniknil sanator mariborskega Tama Janez Lah, ni rekel ne bev ne mev. Več kot zgovoren dokaz, da vlada na čelu s predsednikom ne obvladuje več razmer v gospodarstvu in da si Drnovšek še nikjer ni toliko opeknel prstov kot v Tamu.

Grmičeva zvestoba. Dr. Vekoslav Grmič, naslovni škof, je na spominski slovesnosti...

Nagradna križanka št. 14

Rešeno križanko nam pošljite do 2. aprila 1996 na naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, 1000 Ljubljana, p.p. 479 na dopisnici ali v pismu s pripisom Nagradna križanka št. 14. Nagrade za rešeno križanko so (1.) – ura Etic Quartz, (2.) – 5.000 SIT, (3.) – 3.000 SIT, (4.) – 2.000 SIT in (5.) pleteni pulover.

JEK, PAIR, TAMARA, GAETA, ANTENA, ARENDAL, AR, STO, OKAR, DAUDET, SIR, SATIRI, RIMESA, KENAN, ELITA, RANAR, IMENIK, ILION, NOLI, ALEKS, SAVNA, IRKA. Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 11-12: 1. Tina Kadiš, Prežihova 4, 2370 Dravograd, 2. Teja Smole, Jakčeva 39, 1000 Ljubljana, 3. Klemen Avsec, Cesta 24, junija 13, 1231 Črnuče, 4. Marjan Ravnikar, Jamova 60, 1111 Ljubljana, 5. Dušan Bric, Trg na Stavbah 2, 1270 Litija.

VREME. Piše: Andrej Velkavrh. Ruska zima se je končno le poslovila. Čim se je oblačnost razredčila, je marčevsko sonce lahko pokazalo svojo moč.

NAGRADNI SKLAD. Ta teden sta praktični nagradi v naš nagradni sklad prispevala: Uro Etic Quartz – UZO, d. o. o., podjetje za trgovino, proizvodnjo in storitve Parmova 53, 61000 Ljubljana – tel.: 061/301-787; Trgovina: Hala Tivoli, Celovška 25, tel.: 061/1315-155. V njej prodajajo ure, zlato in ostalo; kozmetiko svotovnih znamk, igrače, audio-video tehniko, tekstil – Casucci, Lee, Legend in drugo.